HENRIC AL V-LEA

Traducere de ION VINEA

PERSOANELE
REGELE HENRIC AL V-lea DUCELE DE GLOUCESTER ŞI DUCELE DE BEDFORD,
fraţii regelui DUCELE DE EXETER, uncliiui
regelui
DUCELE DE YORK, vărul regelui
CONTELE DE SÂLISBURY CONTELE DE **WBSTMOBE-**
LAND
CONTELE DE **WARWICK** ARHIEPISCOPUL DE **CAN-**
TERBURY
EPISCOPUL DE ELY CONTELE DE CAMBRIDGE LORDUL SCROOP SIR THOMAS GREY SIR THOMAS
ERPINGHAM, GOWER, FLUELLEN, MAC-MORRIS, **JAMY.ofiţeri** din oastea lui Henric al V-lea, JOHN BATES,
ALEXAN-DER COURT, MICHAEL WILLIAMS, ostaşi
PISTOL
NYM
BARDOLPH
PAJUL
Un sol
CAROL AL VMea, regele Franţei
LUDOVIC, DELFINUL
DUCELE DE BURGUNDIA
DUCELE DE ORLfiANS
DUCELE DE BOURBON
CONETABILUL FRANŢEI
RAMBURES, GRANDPRE,
nobili francezi MONTJOY, un sol francez Ambasadori la regele Angliei IZABELA, regina Franţei CATE RINA, fiica lui
Carol **şti**
Izabelei
ALICE, o doamnă din suita ei HANGIŢA unei cîrciumi din Eastcheap (pe vremuri doamna Quickly, măritată acum cu Pistol)
Lorzi, doamne, ofiţeri, ostaşi francezi şi englezi, cetăţeni CHORUS
Acţiunea se petrece la început în Anglia: apoi în Franţa,
338

Prolog

Intră Chorus

339

O, de m-ar duce-o muză de văpaie[2]
în cerul luminos al poeziei,
Teatrul un regat, actorii prinţi,
Şi regi măreaţa scenă s-o privească.
Atunci chiar bravul Harry s-ar ivi.
în zalele lui Marte.[3] Lîngă el,
Ca nişte cîini în laţ, ce stau să sară,
S-ar gudura măcelul şi pîrjolul
Şi foametea.[4] Dar să iertaţi, vă rog,
Nevrednicului cuget ce-ndrăzneşte
S-aducă o poveste-atît de mîndră
Pe-aceste biete scînduri. Cum se poate
Să-ncapă-ntr-un asemenea coteţ
Nemărginirea şesurilor Franţei,
Iar într-un cerc de lemn[5] să-nghesuim
Atîtea coifuri ce-ngrozeau văzduhul
La Azincourt?[6] Iertaţi! Cînd pe-un locşor,
Un gîrbov semn arată-nn milion,
Atunci şi noi, doar nule-n marea sumă,
Să vă-nmiim puterea-nchipuirii.
Să zicem că-n cuprinsu-acestor ziduri
Stau două monarhii de vlagă pline,
Cu-nalte frunţi vrăjmaşe, despărţite
De-un braţ de mare-ngust şi furtunos.[7]

Pliniţi cu gîndul lipsurile noastre
Şi-n fiecare om văzînd o mie
Oştiri închipuite plăzmuiţi.
Cînd spun de cai, priviţi-i cum'şi-nseamnă
Copita mîndră-n reavănul pămînt. Va trebui să-nveşmîntaţi cu mintea Pe regi în za, purtîndu-i ici şi colo, Sărind deasupra veacurilor scurse, **Strîngînd** a vremii trudă într-un ceas. îngăduiţi-mi deci să **fiu** eu corul Ce umple golurile-acestui hronic Şi drept prolog vă cer bunăvoinţă, Să fie piesa noastră ascultată Cu gînd senin şi blinda judecată.
(Iese.)

ACTUL I

SCENA 1

londra. O anticameră în palatul regal.
Jntră arhiepiscopul de Canterbury şi episcopul de Ely.

CANTERBURY:

ELY:

GANTERBURY:

341
■*î* na i
. Ui
S-a pus la cale, aflâ, monseniore,
Aceeaşi lege ce, sub fostul rege -
Trecut-au unsprezece ani de-atunci -
Era-ntocmită împotriva noastră
Şi chiar ar fi fost pusă în putere
De n-ar fi-nlăturat-o frămîntarca
Şi tulburările acelor vremuri.
Dar astăzi cum ne-mpotrivim, mylord?
Să chibzuim. Că de-n pofida noastră
Va treee-această lege, noi vom pierde
Din tot ee-avem o bună jumătate:
Moşiile pe care credincioşii
Lăsatu-îe-au bisericii prin diată
Ne vor fi smulse... Darea e aceasta:
Vom ţine,-n cinstea regelui, cu totul
O mie şi cinci sute cavaleri
Cu cincisprezece conţi; şi bravi scutari
Sînt alte şase mii şi două sute.
Iar pentni alinarea celor vîrstnici
Sărmani, bolnavi, ne-nstare de-a munci,
Spitale-o sută bine înzestrate.
Mai dăm pe an regeştei vistierii
Şi-o mie de ducaţi. Aşa vrea legea.
Cumplită sete!
înghite şi paharul. Dar cum s-o-mpiedicăm?*[i,* ii
CANTERBURY: Avem un rege
Evlavios şi plin de bunătate... ELY: Prieten bun bisericii proasfinte.
CANTERBURY: Nu-i ce făgăduia juneţea lui.
De-abia şi-a dat si'îrşitul tatăl său, Cînd, -năbuşită-n el, sălbăticia-i Păru şi ea că-i moartă. Ca un înger, Atuncea judecata se ivi, Goni din el pe-Adam cel păcătos, y Lăsînd făptura-i plină, cum e raiul,
De sfinte duhuri doar. Un înţelept N-a fost creat mai repede, nicicînd; Nici n-a sosit năvalnic îndreptarea C-un

val mai nalt, curăţitor de rele, Nici n-a mai fost descăunat desfrîul, ., Cu capetele-i multe de balaur
Aşa deodată[8], cum a fost la rege.[9] ELY: *Fs-vax* har schimbarea asta pentru noi.
CANTERBURY: Cînd îl auzi vorbind de cele sfinte Te minunezi, dorind în sinea ta Ca regele să intre-n preoţie.
Auzi-l chibzuind de eele-obşteşti: eşy,,, . Ai zice c-a-nvăţat de-acestea numai. , ,. Ascultă-l cînd vorbeşte de războaie,
' , Şi-auzi cum o cumplită bătălie
Ţi-o povesteşte parc-ar fi un cîntec. întreabă-l de-orice tîlc politicesc Va şti gordianu-i nod să ţi-l dezlege[10] , ,.t. La fel de lesne ca pe jaretiera-i.
', / Că vîntul chiar, ştrengarul răsfăţat, Se-astîmpără cînd regele vorbeşte, Şi-uimirea mută farmecă auzul Acelor ce-i sorb mierea cuvîntării. Că numai arta şi trăirea vieţii I-ati fost desigur dascălii ştiinţei, *.i.*- Şi-i de mirare cum măria sa
Ce se deda plăcerilor deşarte Şi-a însuşit-o, cînd cu-ai săi tovarăşi *,i,:* Nerejzi şi bădărani şi făr de carte,
Cu viaţa-i de desfrîu, ospăţ şi jocuri. .ÎHWiî* N-a fost văzut nicicînd la-nvăţătură, Retras din lume sau însingurat, Departe de petreceri şi de larmă.
ELY:

CANTERBURY:
ELY:
CANTERBURY:
ELY: CANTERBURY:
ELY: CANTERBURY-
ELY: **C*WTERBCRT:**
ELY-

***[I,* 1)**
Căpşma creşte-adesea sub urzici[11],
Seminţelor de soi le merge bine
Cînd sînt vecine cu vreo buruian;».
Sub vălul neastâmpărului, prinţul
Ascunsu-şi-a lucrarea minţii lui,
Şi care-asemeni ierbilor de vară
Crescnt-a-n toate darurile sale
Mai mult în timpul nopţii, pe furiş-.
Aşa o fi. Minuni nu se mai fac.[12]
Să recunoaştem dar prin ce mijloace
Desăvîrşitu-s-au acestea toate.
Mylord, e cu putinţă să-ndulcim
Această lege-a adunării-obşteşti?
I-o- fi sau nu pe plac măriei sale?
Nici da, nici nu. Dar pare-se că-nclină
Mai mult spre noi decît spre cei potrivnici.
Făcut-am în soborul preoţesc
Făgăduială maiestăţii sale
Că grijă-avînd de trebile cu Franţa,
De eari vorbit-am regelui pe larg,
îi dăm o sumă mult mai însemnată
Decît a dat biserica pe vremuri
Oricărui dintre-naintaşii lui.
Şi daru-aeesta cum a fost primit?
Cu dragă inimă. Dar n-a avut,
Cum ar fi vrut măria sa, răgazul
S-asculte-amămmîita-nşiruire
A drepturilor sfinte ce le are
Asupra cîtorva ducate-anume
Şi, îndeobşte, a coroanei Franţei
Şi-a scaunului ţării moştenite

De la străbunul Ednard.[13]
Ce-ntîmplare
A întrerupt această sfătuire?
Atuncea chiar, ambasadorul Franţei
Ceru a fi primit. Şi chiar că-i ceasul
Primirii Iţii. Să fie patru?
Este!
Să mergem deci s-aflăm de-a lui solie
Pe care-o pot ghici chiar dinainte
De-a fi rostit franţuzul vreun cuvînt.
De-abia aştept să aflu. Te-nsoţesc.

SCENA 2

în acelaşi palat. Sala tronului. Intră regele Henric, Gloucesier, Bedford, si suita.
Exeter, Wanoick, Westmoreland
REGELE HEXRIC:
EXETER: REGELE HEXRIC: WESTMORELAND: REGELE HEXRIC
CAXTERBURY: REGELE HEXRIC

Sfinţia-sa de Canterbury unde-i? Nu este-aici.
Iubite unchi[14], să vie! Stăpîne, să poftesc pe-ambasador? Nu încă, draga vere.[15] Pînă-l văd, Sînt lucruri grele-n trebile cu Franţa, Şi-mi stau pe suflet. Vreau să le descurc. *(Intră arhiepiscopul de Canterbury şi episcopul de Ely.)* Păzească-ţi tronul sacru Dumnezeu Ş/i îngerii, şi-n veci să-i fii podoabă. : Iţi mulţumesc din suflet. Şi te rog. Prea luminate lord, să dai urmare Dezvăluindu-mi drept şi cu sfinţenie în ce chip legea salică[16], din Franţa Mă-mpiedică sau nu în scopul meu. Ferească Sfîntul, sfetnicul meu drag Şi credincios, să-ţi siluieşti părerea. S-o-ndoi şi s-o suceşti, sau să-ţi încarci Cuprinzătoru-ţi cuget cu temeiuri Anume ticluite,-a căror faţă Nu seamănă cu viul adevăr. Că Domnul ştie co de oameni teferi Vor fi să-şi verse sîngele-apărînd Aceea ce sfinţia-ta mă-nvaţă. Ia seama cum mă zălogeşti ca om Din somn trezind războiul şi-al său paloş. Ia seama, te conjur! că totdeauna Cînd s-au ciocnit aceste mari regate A fost potop de sînge. - Aminte ia Că fiecare strop nevinovat E-un plîns amarnic, este un blestem Pe capul celui ce-şi ascute spada Pe nedreptatea-i, ca să pustiiască în lung şi-n lat o lume muritoare.. **Mylord,** vorbeşte: dup-această rugă Te-ascult, te cred din suflet. Vorba ta
CAXTERBURY:
Scăldată-n duhul tău e prea curată
Precum păcatul prin botez.
Ascultă-mă atunci, slăvite rege,
Şi voi de-asemeni, lorzi, ce datoraţi
Acestui tron imperial credinţa
Şi viaţa şi strădaniile voastre,
Că nu e altă-oprelişte în calea
Măriei tale spre coroana Franţei
Deeît o lege de la Pharamond[17]:
„In terram salicam mulieres ne suceedant"
 - Femeia n-are drept de moştenire
în ţara salică. Greşesc francezii
Cînd spun că ţara salică e Franţa
Şi Pharamond c-ar fi-ntemeietorul
Acestei legi ce-nlătură femeia.
Şi totuşi înşişi cărturarii lor
Spun că ţinutul salic e-n Germania
Cuprins de apa Salei şi a Elbei.
Iar Carol Magnul[18], subjugînd saxonii,
Lăsă pe tron pe un francez. Acesta,
Dispreţuind femeile germane
Şi ale lor năravuri ruşinoase,
Statornici cum că nici o femeie
Nu poate stăpîni prin moştenire

în ţara Salei care e cuprinsă,
Cum am mai spus, de Sala şi de Elba
Şi-i zice Meissen, astăzi în Germania. Deci legea salică, se vede bine, N-a fost făcută pentru ţara Franţei. Francezu-a stăpînit ţinutul salic Mult după moartea rigăi Pharamond: Ani patru sute douăzeci şi unu Sînt de la moartea celui socotit - Dar nu pe drept - c-ar fi legiuitorul Şi care a murit de la Hristos în patru sute douăzeci şi şase[19], Iar Carol Magnul pe saxoni supuse Şi dincolo de Sal a-nscăunat Pe-acel franţuz în anu-opt sute cinci. Şi-apoi Pepin[20]. spun cronicarii lor, Cel ce pe Childeric l-a răsturnat, Se dă moştenitor la tronul Franţei,
Indrituindu-şi cererea aceasta
Pe faptul că scoboară din Blithilda,
Ce fost-a fata regelui Clotar.
La fel şi Hug Capet[31], uzurpatorul
Coroanei ducelui Lorenei, Carol,
Unic urmaş în spiţă bărbătească
Lui Carol Magnul, deci al său vlăstar,
Vrînd să-şi adeverească-ntrueîtva
Plăpîndu-i drept, lipsit de-orice temei,
S-a dat a fi moştenitor Lingarei,
O fată a lui Carloman, feciorul
Lui Ludovic, ce împărat a fost
El însuşi al lui Carol Magnul fiul,
Iar Ludovic al zecelea ca nume[22],
Unic moştenitor al lui Capet,
Zis şi uzurpatorul, vrînd să steie
Pe-al Franţei tron cu sufletu-mpăcat,
Seorni că Isabel, regina mîndră,
Bunica lui, din Ermengar se trage,
Fiica-acelui Carol de Lorena:
Şi e-a unit prin cununia ei
Cu tronul Franţei, pe-al lui Carol Magnul.
E luminos ca soarele pe cer
Că dreptul lui Pepin şi Hug Capet
Şi Ludovic, cu sufletu-mpăcat,
Se sprijină pe drepturi de femeie.
A fost aşa eu regii Frântei toţi
Şi pîuă azi. Şi totuşi ei ridică
Această lege salică-mpotriva
îndrituirii înălţimii tale,
Ce prin femei o ai la tronul Franţei.
Şe-ascund într-o reţea de nenţelesuri
în loc să-şi dezvelească fără teamă
Sucitele lor drepturi uzurpate
Măriei tale şi-alor ei strămoşi.[23]
Pot oare-n drept şi-n cuget cere tronul?
Temut stăpîn, îmi iau păcatu-asupra-mi
Că stă în Cartea Numerelor[24] scris:
Cînd fiul moare, fata moşteneşte.
Ridică-te să-ţi aperi dreptul tău,
înalţă-n vînt însîngeratul steag
Cu gîndul la vitejii tăi strămoşi.
La piatra străbunicului tău du-te,

REGELE HENRIC CANTERBURY:
ELY:
EXETER:
WESTMORELAND;
CAXTERBURY:

REGELE HENRIC:

ÎI, 21
Tn, păstrător al drepturilor sale,
Şi cheamă-n tine duhul lui războinic
Şi pe-al străunchiului Prinţ Negru, Eduard[25],
Cel ce-a jueat o tragedie-n Franţa
Şi-a nimicit întreaga ei oştire,
Cînd de pc-un deal, zîmbind, măritu-i tată[26]
Privea cum puiul său de leu se scaldă
în sîngele francezei nobilimi.
O, bravi englezi, trufia-ntregii Franţe
Cu-o parte doar a oştii aţi înfrînt-o,
Lăsînd cealaltă, ehihotind pe-alături,
Nefolosită, dornică de luptă.
O, nu-i uita pe bravii noştri morţi
Vînjosu-ţi braţ le re-nnoiască fapta.
Urmaş le eşti şi stai pe tronul lor.
în tine-azi curge sîngele, curajul,
Ce i-a făcut pe veci nemuritori.
Puternic de trei ori, stăpîtiul meu
E-n dimineaţa lunii mai a vieţii,
Şi-i copt pentru isprăvi şi fapte mari.[27]
Monarhii, regii lumii, fraţii tăi
Se-aşteaptă-a te vedea de luptă gata
Ca leii-naintaşi de-acelaşi sînge.
Măria ta, ei ştiu că ai puterea,
Mijloacele şi dreptul. Şi le ai.
Un rege-englez nicicînd n-a mai avut
O nobilime-atît de înstărită,
Supuşi mai credincioşi, al căror suflet
îşi lasă-n ţară trupurile lor
Şi-nalţă steag pe plaiurile Franţei.
O! -ngăduie, iubitul meu stăpîn,
Ca trupul lor să-ţi însoţească gîndul
Prin sînge şi prin sabie şi foc,
Chezăşuindu-ţi dreptul pentru care,
Noi, clerici, prinosim măriei tale
O sumă cum în veci n-au mai primit
Din partea clerului, strămoşii tăi.
Să ne-narmăm nu-n contra Franţei numai
Ci să păstrăm şi-n faţa Scoţiei oşti
Căci ar putea să dea năvală-n noi
Cu sorţi de biruinţă.

CANTERBURY:
REGELE HENRIC: C-AXTERBURY:
WESTMORELAND:
EXETER:

Vor face-un zid, stăpîne, grănicerii,
Destul de tare să-apere moşia
De-aceşti jefuitori de la hotare.
Nu-i vorba doar de jafuri tâlhăreşti,
Ci de-ale Scoţiei planuri mari mă tem,
Vecina noastră pururi duşmănoasă.
Că ştiţi din cronici că străbunul meu
De cîte ori a tăbărît în Franţa
în ţara noastră fără apărare
S-au revărsat scoţienii ca talazuri
Prin stăvilarul spart, purtînd prăpăd,
Cu mari strînsori de oşti prin ţara goală,

Pe care-au hărţuit-o eu-ndîrjire
Bătând cetăţi şi-oraşe-nconjurate,
Iar Anglia de-ai săi ostaşi lipsită
S-a-nfiorat de crudul ei vecin.
Mai mare decît paguba-i fu spaima,
Măria ta, şi-a arătat ce poate
Cînd cavalerii ei luptau în Franţa:
Ea, văduvă de nobilimea ei,
Nu numai că ştiu să ţină piept,
Dar prinse şi închise ca pe-o fiară
Pe-al Scoţiei rege[28]. L-a trimis în Franţa
Sporind alaiul falnicului Eduard
C-iiia rege prizonier, îmbogăţind
Al nostru hronic cu isprăvi măreţe
Cum plin e de comori nepreţuite
Şi de-necatc nave fundul mării.
Dar e zicală veche şi-nţeleaptă:
„De vrei Franţa s-o supui
Bate Scoţia mai întîi".
Căci acvila engleză cînd vînează,
Scoţiană nevăstuică pe furiş
Se-apropie de cuibu-i fără pază
Şi ouăle de aur i le suge
Ca şoarecii cînd **miţa** ftu-i acasă
Stricând cu mult mai mult decît mănîncă.
Pisica deci să stea mai bine-acasă,
Dar nu ne strînge-aşa de rău nevoia.
Zăvoare-avem să ne păzim avutul
Şi mici capcane, hoţi mărunţi să prindem.
Armatul braţ cînd luptă prin străini
Acasă capul treaz stă-n apărare.

CANTERBURY:
ii.

în obşte, **mari** şi mici şi mai de jos
Din locu-i fiecare e ţinut
Să tindă spre-nţelegere şi-imire
Ca-şi-ntr-un cor.
De-aceea ceru-mparte
Făptura omenească-n fel de trebi
Al căror rost e veşnica mişcare
Şi-al căror singur scop e ascultarea.
La fel şi-albinele, prin legea firii,
Menite-s să dea pilda rînduielii
Şi celui mai înfloritor regat.
Regină[29] au, fruntaşi ce-n casa lor
împart dreptatea ca judecători,
Iar alţii pleacă-n lume după treburi,
Armaţi c-un ac, războinic jefuind
Catifelatul verilor potir
Şi-aduc în vesel cîntec prada-acasă,
La cortu-mpărătesc al doamnei lor.
Ea-n măreţia ei, de grijă plină,
Veghează pe zidarii cîntăreţi.
Ce-nalţă case de-aur. Pe supuşii

Ce mierea o frămîntă în tăcere,
Pe bieţii salahori ce prin portiţă
Ridică-n stupuri greaua lor povară;
Pe cînd cu zumzet aspru temnicerul,
Posomorit, dă palidului gîde
Pe trîntorii ce lenevesc şi cască.
Din toate văd că lucruri îndreptate
Spre-un singur ţel, pe fel de căi l-ajung,
Precum săgeţi pornind spre-aceeaşi ţintă,
Pe tot atîtea drumuri o ating,
Cum tind spre tîrg deosebite drumuri,
Cum rîuri limpezi se-ntîlnesc în mare,
Cum multe linii taie-acelaşi centra.
Deci mii de trebi la cale puse-odată
Pot s-aibă-un singur scop şi pot fi duse
Kestînjenit. Spre Franţa deci, stăpîne!
împarte-a patru Anglia-ţi ferice,
Cu tine, la război, ia-ţi un pătrar,
Şi **Grafia** vei zgudui-o toată.
Şi dacă noi cu trei pătrimi clin oaste,
Rămaşi acasă, nu ne-nvrednicim
Să ne-apărăm de cîini al nostru prag,

l'i» 21

Mîncaţi să fim, şi să ne pierdem faima De naţie cuminte şi vitează. EEGELE HENRIC; Să intre a Delfinului[30] solie;
(Itse unul clin suită, Regele se suie pe tron.)

.

PRIMUL SOL:
REGELE HENRIC:
PRIMUL SOL:

Am luat o hotărâre neclintită.
Cu-a Domnului şi-a voastră învoire,
Voi, al puterii mele nobil braţ,
Şi Franţa-a mea fiind, am s-o subjug
Sau o zdrobesc. Că, sau mă sui pe tronu-i
Domnind împărăteşte peste Franţa
Şi-a' ei ducate, vrednice de-un rege.
Sau oasele să-mi zacă-ntr-un biet şanţ
Lipsite de mormînt şi pomenire.
Povestea noastră sau va fi băsnită
în gura mare slobod amintind
De tot ce-am săvârşit, sau groapa-mi fi-va
Ca un hadîmb, lipsit de limbă-n gură[31],
Şi nici măcar c-un epitaf de ceară[32].
(Intră ambasadorii Franţei.)
Stat pregătit acum s-ascult dorinţa Frumosului meu văr, Delfinul. Ştiu, Sînteţi trimişi de el, iar nu de rege. Ke-ngăduie măria ta să-i spunem. Cu slobod grai, ce-nsărcinări avem, Sau, pe-ocolite şi cu luare-aminte, Să-i arătăm ce gînd Delfinul are, şi care este şi solia noastră? Nu sînt tiran, ci rege prea creştin, Ce-n harul său mînia-şi stăpîneşte, Aşa precum în temniţele mele Tî!haru-i pus în fiare. Spune-mi păsul Delfinului.
Pe scurt, acesta este: în numele regescului strămoş, Erluard al treilea, măria ta Trimis-ai soli, mai ieri,

să ceară-n Franţa Un număr de ducate anumite. Şi răspunzînd, stăpînul, prinţul nostru:
REGELE **HENRIC** EXETER:

„Ai pofte, zice, mult prea tinereşti",
350
351
m, 21
Şi-ar vrea să ştii că-n sprinten pas de dans Nimic în Franţa nu-i de cucerit: Ducatele nu sînt pentru cheflii! Dar îţi trimite-acest butoi cu daruri, Fiind mai pe potriva minţii tale Şi-n schimbul lor, să nu te mai audă Cerînd ducate. Aşa grăit-a prinţul. Ce daruri sînt acolo, unchiul meu? Stăpîne drag, sînt nişte mingi de tenis.[33] REGELE HENRIC: Mă bucur că Delfinu-i bun de glumă. r; Vă mulţumesc de daruri şi-osteneală. Cînd mingilor le-oi potrivi rachetă Juca-voi, Doamne,-n Franţa o partidă Coroana-i părintească s-o cîştig. Să-i spuneţi c-a-nfruntat un jucător în stare să desfunde Franţa toată. Pricep prea bine că se-aruncă asupră-mi Cu zilele juneţii-mi furtunoase, El neştiind la ce le-am folosit. N-am pus preţ bun pe-acest biet tron englez Şi deci, trăind departe, m-am dedat Dezmăţului sălbatic. E ştiut: Cînd nu-i acasă, e mai vesel omul! Delfinul afle: rangul mi-l voi ţine, Voi fi un rege-n toată măreţia, Pe tronul Franţei cînd mă voi-nălţa. De-aceea dezbărat de-a mea mărire Truditu-m-am pe drum ca un pălmaş. Ivi-mă-voi atunci în toată slava Şi ochii-ntregii Franţe-i voi orbi. Da! Va orbi, văzîndu-mă, Delfinul. Mai spuneţi ăstui prinţ poznaş că gluma-i Preschimbă mingea-n pietre pentru tun[34], Şi sufletu-i împovărat va fi De crunta răzbunare-n zbor cu ele. Şi fi-vor mii de văduve lipsite, Prin gluma lui, de soţii lor iubiţi. Din glumă, mume fiii şi-i vor pierde, Din glumă la pămînt vor fi castele, Şi mulţi din cei ce încă nu s pe lume L-or blestema pe prinţul bun de glumeţ. Dar toate sînt în voia celui sfînt, Al nostru sprijin, şi-n al cărui nume,

!
U. 2]
EXETER: REGELE HENRIC:

.!

S-o ştie prinţul, am pornit asupră-i,
Să mă răzbun cum pot şi dreapta-mi mînâ
S-o pun în slujba unei sfinte pricini.[35]
Vă duceţi dar cu bine şi mai spuneţi
Delfinului că gluma-i n-are haz,
Că va stîrni nu rîset, ci necaz.
Să-i însoţiţi cu pază. Drum bun vouă!
(Ies ambasadorii.)
Năstruşnică solie!
Mdăjduiesc să-l fac să se roşească Pe cel ce mi-a trimis-o. Domnii mei, Să nu scăpăm acum măcar o clipă Ce poale să ne ducă mai departe, Că nu mai am alt gînd decît la Franţa Afară doar de cel la Dumnezeu: Şi-acesta-i mai presus de celelalte. Să strîngem deci mijloacele, de grabă, Acest război ca să-l putem purta. Să fim cu gîndul doar la ce-ar spori Cu pene noi, dar cu-nţeleaptă grabă, Aripile ce-avem. Şi fie-mi dat In prag la tatăl său pe prinţ să-l bat. Şi-acum, cu gîndul toţi să-şi dea silinţă, Măreţul plan să-l duc la biruinţă.
(Trîmbiţe. Ies toţi.)

ACTUL II

PROLOG *Intră Chorus*

353
E-n clocot astăzi tineretul nostru
Veşmintele lui scumpe zac în laviţi.
Prosperă-armurierul, iar în inimi
Domneşte-onoarea, singurul său gînd,
îşi vinde omu-ogorul pentr-un cal
Urmînd icoana regilor creştini

La glezne-ntr-aripat ca zeul Hermes.[36]
Tronează astăzi în văzduh speranţa
Cu paloşul din vîrf pîn'la mîner
Bătut în fel de steme şi coroane[37]
Lui Harry închinate şi-alor săi.
De-aceste prea cumplite pregătiri,
Aflînd francezul, prin spioni dibaci,
Cutremurat cercă pe căi piezişe
S-abată pe englezi de l-al lor ţel.
O, Anglie, tu pildă-a măreţiei
Cu firav trup dar inimă vitează,
în numele onoarei ce n-ai face
De-ar fi toţi fiii tăi leali şi buni.
Dar Franţa - iată-ţi piaza rea - găgit-a
Un cuib de inimi seci şi le-a umplut
Cu aurul trădării. Trei mişei:
întîiu-i Richard contele de Cambridge,
Al doilea e lordul Scroop de Masham
Şi-apoi e cavalerul Thomas Grey.
S-au pus în slujba Franţei[38], şi ce slujbă,
Au uneltit cu Franţa îngrozită
Prin ei să piară-un rege plin de har

- De-şi ţin cuvîntul iadul şi trădarea - . La Soutliampton cînd **fi-va** să se-mbarce.[3]* Eăbdare însă: sîiitem la teatru Şi-aceste depărtări le vom sări. Făcutu-s-a-l trădării tîrg şi plata. Din Londra regele-a plecat, iar scena. Dragi spectatori, e-acum la Soutliampton. Acolo e teatrul, locul vostru. Vă vom purta de-acolo pînă-n Franţa Şi teferi înapoi vă vom aduce. Cu bine ca sa treceţi marea-ngustă[40] Vom descînta-o, n-aibă supărare Nici un stomah cu-a noastră înscenare Iar piesa vi-o vom pune dinainte Cînd regele-a plecat, nu mai nainte.

(lese.)

SCENA 1

Londra. Eastcheap. Intră Nym şi Bardolph.

BARDOLPH: Bine te-am găsit, caporale Nym!

NYM: Bună ziua, locotenente Bardolph.[41]

BARDOLPH: Tot mai eşti prieten cu stegarul Pistol?

NYM: Din partea mea, puţin îmi pasă! Eu nu prea vorbesc; da şi cînd o veni vremea, ce-o să mai rîdem! Fie ce-o fi! Nu ţin să mă bat, o să-i fac numai cu ochiul şi o să trag sabia. E o sabie ca toate, săbiile; dar ce-are a face? E bună de fript caşcavalul şi rabdă la ger[42], ca sabia oricărui creştin. Asta-i socoteala!

BARDOLPH: Fac eu cinste, numai să vă împrieteniţi şi o să fim tustrei fraţi de cruce[43] în Franţa. Hai, dragă caporale Nym, zi da!

NYM: Pe legea mea. O să trăiesc şi eu cit oi putea mai mult, fără doar şi poate; şi cînd n-oi mai putea trăi, o să fac şi eu la fel-Pe loc repaos, şi povestea-i gata.

BARDOLPH;: Adevărat e, caporale, că el s-a însurat cu Nell **Quickljj şi tot atît** de adevărat că ea s-a purtat urît cu dumneata, ca doar îi erai logodnic.

NYM: Ce să zic? Aşa stau lucrurile: oamenii dorm şi în **timpflj** somnului beregăţile nu-şi schimbă locul. Şi mai spun unii ca

jungherele au tăişuri. Fie ce-o fi! Deşi răbdarea e ca o mîrţoagă istovită, da' tot se mai opinteşte. O să se hotărască la un fel. Eu n-am nimic de spus.

(Intră Pistol şi Hangiţa.)

BARDOLPH: **Uite-l** pe stegarul Pistol cu nevastă-sa. Acum ţine-ţi
firea, dragă caporale. Ce veste, hangiule Pistol? PISTOL: Tu, javră **păcătoasă,-mi** zici hangiu?
Pe mina asta jur că-i o minciună Şi Nell a mea nu va mai fi hangiţă.

HANGIŢA: Zău că n-o să mai fiu multă vreme! Că nu mai e chip să ţinem în gazdă vreo douăsprezece, treisprezece fete de condiţie, care trăiesc cinstit din lucrul cu acul, **fără** ca să se creadă numaidecît că avem o casă deocheată. *(Nym şi Pistol trag sabia.)* Maică Precistă! Uite-l că trage sabia! Ce-o să ne vadă ochii! Numai adolter şi omucidere de bună voie! BARDOLPH: Dragă locotenente! Dragă caporale! Nu vă încăieraţi
aici!

NYM: Psst! PISTOL: Psst ţie, cîine islandezi[44] Potaie islandeză cu urechile
ascuţite! HANGIŢA: Dragă caporale Nym, fii băiat de treabă şi las-o încolo

de sabie. NYM: Cară-te! îl vreau numai pe dumnealui, *solus.*[ib] *(Bagă sabia in teacă.)* PISTOL: Vrei *solus,* cîine-afurisit? Năpîrcă!
Pe *solus* ţi-l azvîrl în mutra-ţi tîmpă Şi ***solus*** în gîtlej şi printre dinţi, Şi-n veninoşii tăi bojoci şi-n burtă Şi chiar mai rău, în botul tău spurcat! Ţi-l răsucesc pe *solus* printre maţe; O vorbă doar şi-am ridicat cocoşul Pistolului, şi-acum ia foc!
Eu nu sînt Aghiuţă; nu poţi să scapi de mine cu un **descântec.** Sînt în toane să mi te snopesc de-a binelea. Dacă mă mai înjuri, Pistol, te curăţ cu sabia, cum aş zice frumuşel de tot: ia să mergi cu mine, să-ţi împung niţel mă-J'nntaielc, cum se zice pe şleau. Asta-i socoteala.
Flecar de rînd, făptură blestemată, ʳri-e groapa gata, moartea ţi-e aproape! în gardă!
: Ia ascultaţi-mă! Ascultaţi ce vă spun! Cine o da prima lovitură, tabăr pe el şi-l iau în frigare pînă-n plasele, pe cinstea wea de ostaş! ***(Bardolph** trage sabia.)*
355 - „
NYM:
PISTOL-
IH, 1]
PISTOL:

Şleau.
Un jurămînt atît de greu e-n stare Mînia noastră să ne-o domolească. Loveşte-mă cu pumnul, cu piciorul, Curajul tău e mare.
NYM: Am să-ţi tai beregata într-o bună zi, ţi-o spun pe Asta-i toată socoteala.
PISTOL: *Coupe le gorge!*[ia]
Aşa se zice! Te poftesc la luptă!
Eîvneşti, potaie, la nevasta mea?
Na! Du-te la spital!
Şi din spurcata cloacă-a infamiei
Tu scoate-mi pe **hultanca** răpănoasă,
Pe-aeeâ Cresidă[47], Doll Tearsheet[48] pe nume,
Şi ia-o de nevastă. Eu păstrez
Pe una Quickly, doar pe ea. Destul!
Hai, pleacă.
(Intră un paj.)
PAJUL: Domnule hangiu Pistol, hai şi vină pînă la stăpînul meu, şi dumneata, hangiţă; e bolnav rău şi s-a aşezat la pat. Dragă Bardolph, ia pune-ţi capul între cearşafurile lui, ca să-i ţină loc de cărămidă caldă. Zău că e rău de **tot.**
BARDOLPH: Car'te de-aci, netrebnicule!
HANGIŢA: Pe cinstea mea, că într-o bună zi o să dea corbilor de mmeare. Regele i-a zdrobit inima. Dragă bărbăţele, hai iute acasă.
(Iese hangiţa cu pajul.)
BARDOLPH: Hai să vă fac eu să vă împrieteniţi. O să mergem cu toţii în Franţa. Ce dracu'! Purtăm cuţite ca să ne tăiem beregata unul altuia?
PISTOL: Revarsă-se puhoaiele în voie
Şi diavolii să urle după hrană!
NYM: îmi plăteşti cei opt şilingi pe care i-am cîştigat cu rămăşagul?
PISTOL: Doar mojicul prost plăteşte.
NYM: O să-i capăt eu chiar acuşica. Asta-i socoteala.
PISTOL: Purta-mâ-voi cu bărbăţie. în gardă!
(Amîndoi trag săbiile.)
BARDOLPH: Pe sabia asta, ăluia de loveşte întîi îi fac seama. P[e]
sabia asta că-l ucid!
PISTOL: E sfînt un jurămînt făcut pe spadă,
Deci cată jurămîntul să şi-l ţie.
354
[II. 2]
BARDOLPH: Caporale Nym, vrei să fiţi prieteni, bine, fiţi prieteni! De nu, sînteţi atunci şi duşmanii mei. Ia, te rog, lasă sabia!
NYM: Dar îmi dai cei opt şilingi pe care ţi i-am cîştigat cu rămăşagul?
PISTOL: Un galben ai să capeţi chiar îndată
Şi de băut de-asemeni; şi-o să **fim** Prieteni, fraţi de cruce, deopotrivă. Am să trăiesc prin Nym şi Nym prin mine. Nu-i drept? Ani să lucrez pe la cantine Prin tabără şi-am să-mi sporesc cîştigul. Dă mina încoace!
NYM: îmi dai galbenul?

PISTOL: în bani gheaţă, număraţi cinstit.
(îi plăteşte.)
NYM:
Bine, dară, asta-i socoteala! *(Se întoarce hangiţa.)*
HANGIŢA: Dacă sînteţi născuţi din femeie, haideţi de grabă la sir John. Of! Bietul om! îl scutură aşa de tare frigurile alea zilnice ale lui că te-apucă jalea cînd îl vezi. Oameni buni, haideţi la el.
NYM: Regele şi-a vărsat focul pe cavaler. Asta-i socoteala.
PISTOL: în adevăr grăit-ai, Nym!
E inima sfărmată şi pustie.
NYM: Regele e un rege bun, pe cît se poate. Dar are şi el toane şi trăsneli.
PISTOL: Pe cavaler să-l mîngîiem. Să mergem!
Iar noi ca mieluşeii vom trăi.
(Ies.)
SCENA 2
La SoiUhamplon. O sală de ***sfat.***
Intm Exeier, Beăford şi Westmoreland.
357
1
Zău, ce curaj pe rege să se-ncreadă-n Procleţii ăştia!
Vor fi prinşi degrabă!
[H, 2]
WESTMORELAND:
BEDFORD: EXETER:
EEGELE HENRIC:
SCROOP :
REGELE HENRIC:
CAMBRIDGE:
GREY:
REGELE HENRIC:
SCROOP:
358
Cît de senini sînt! Parcă-n sinul lor Ar stăpîni credinţa-ncununată Cu dragostea de rege.
Dar el ştie
De toate cele ce şi-au pus în gînd Pe căi de care ei nici nu visează![49] Să-l vezi pe-al său tovarăş de-aşternut, Pe care-l copleşise cu hatîruri, Că vinde astfel morţii şi trădării, Pe bani străini, a regelui său viaţă!
(Sunet de trîmUţă. Intră regele, Scroop, Cambridge, Grey, lorzi şi curteni.)
Să ne-mbarcăm: avem un vînt prielnic, Mylord de Cambridge, scump lord de Masham, Tu, cavalere, care vi-i părerea? Pot oare armatele ce mă urmează Prin oastea Franţei să-şi croiască drum, îndeplinind şi sarcina şi scopul? Ce ne-a-ndemnat să le-adunăm aici? De fiecare-şi face datoria, Desigur, sire.
Nu mă îndoiesc,
Nu-i inimă din cîte iau cu mine Şi care să nu bată, cu mîndrie, La fel cu-a mea. Aşa cred. Iar în urmă-mi Nu las pe nimeni care nu-mi urează Izbîndă şi noroc în calea mea. N-a fost în veci un rege mai iubit Nici mai temut decît măria ta Şi nu-i supus mîhnit şi trist să fie, La umbra dulce-a cîrmuirii tale, E drept. Cei ce-l urau pe tatăl tău Topitu-şi-au în miere fierea. Astăzi, Ei te slujesc cu inimă şi zel. Sînt deci îndatorat pe drept cuvînt, Şi mai degrabă mă lipsesc de-o mînă, Decît să nu-i plătesc cum se cuvine Pe-aceia ce cu merit m-au slujit. Iar rîvna va lucra eu muşchi de-oţel: Şi-ndemn în sine munca-şi va găsi La gîndul că se află-n slujba ta.
SCROOP:
REGELE HENRIC CAMBRIDGE:
GEEY:
REGELE HENRIC:
359
UI, S
REGELE HENRIC: Mi cer mai mult. Tu, unchiule Exeter, Dă-i drurau-niemniţatului de ieri, Cel care-a clevetit pe seama mea, Socot că numai vinul l-a împins. Acum că şi-a venit în fire,-l iert, Eşti milostiv, dar prea-ngăduitor. Să-şi ia pedeapsa, căci nepedepsirea E-un rău îndemn şi pentru alţii, sire. O, totuşi, să fim iertători. Poţi fi milos chiar şi cînd pedepseşti.; • Sire,
Te-arăţi milos şi dăruindu-i viaţa
Dar numai dup-o straşnică pedeapsă.
Vai! dragostea şi grija ce-mi purtaţi
L-apasă greu pe-acest nenorocit.
Cum să mă uit, de n-aş închide ochii
La mici greşeli ale necumpătării,

Cînd mi se-arată un păcat de moarte ;
Ce-a fost şi rumegat şi mistuit?
Deci omului acestuia-i dau drumul,
Deşi-n duioasa grijă pentru mine
Vor Cambridge, Scroop şi Grey
să-l pedepsească.
Să trecem dar la trebile cu Franţa.
Cui trebuia să-i dăm însărcinarea?
Şi eu sînt, sire, unul dintre-aeeştia:
Mi-a spus măria ta s-o cer chiar azi.
Şi mie, doamne!
Kegesc stăpîn, şi mie.
Eichard de Cambridge, iată misia ta: v
Iat-asta e a ta, lord Scroop de Masham,
Şi-a ta, Grey de Northumberland, e asta.
Citiţi-le. Ştiu bine-acum cît faceţi!
Milord de Westmoreland şi unchi Exeter,
Plecăm la noapte... Ce-aveţi, domnii mei?
în scrisurile-acelea ce-aţi văzut,
De vă schimbaţi la faţă? Ia te uită,
Nu-i mai cunoşti! Li-e chipul ca hârtia:
Dar ce-aţi citit de sînteţi îngroziţi ,
Şi sîngele vă piere din obraji?
Mărturisesc păcatul şi mă plec
Milostivirii înălţimii tale.
în care toţi ne-am pus nădejdea.

CAMBRIDGE:
SCROOP:
GREY:
KEGELE HENRIC
şi SCROOP..
IH. 2]
REGELE HENRIC:
Nu. Mila, vie-n mine odinioară,
A fost ucisă chiar de-al vostru sfat.
Kuşine-i să-ndrăzniţi a-mi cere milă,
Asupră-vă cînd vorba vi se-ntoarce
Ca nişte cîini ce-şi sfîşie stăpînul![50]
Priviţi voi, prinţi, şi nobilii mei sfetnici
La monştrii ăştia care sînt englezi.
Pe lordul Cambridge, iată-l: ştiţi cu toţii
Cum dragostea-mi l-a răsfăţat mereu
Cu tot ce se cuvine tagmei sale.
Acest bărbat, pe galbeni uşurei,
în contra-mi uşuratic uneltea,
Jurîndu-se iscoadelor din Franţa
Să mă ucidă chiar aici, în Harnpton[51],
La care lucru cavalerul ăsta, '
De mine-ndatorat prin dărnicii,
Tot ca şi Cambridge, s-a legat de-asemeni.
Dar vai! Lord Scroop, ce pot a-ţi spune ţie
Ingrat, sălbatic suflet de neom.
Tu, care-aveai a gîndului meu cheie
Şi-mi cunoşteai al inimii adînc?
Âi fi făcut din mine ban de aur,
Că numai să fi vrut ţi-era de-ajuns!
Cum oare pe-a străinului simbrie
Scîntei drăceşti ai scăpărat din tine
Să-mi vatemi chiar şi degetul cel mic!
E-aşa ciudat că nici nu-mi vine-a crede,

Cu toate c-adevărul parcă-i scris
Cu negru pe-alb. Trădarea şi omorul,
Doi diavoli într-un jug, pe veci tovarăşi,
Juraţi fiind într-un acelaşi gînd,
Lucrează-n scopuri ce le sînt fireşti,
Cu-atît îndemn că nici nu te mai miri.
Dar tu-n pofida-a tot ce m-aşteptam
Ne-ai minunat cu-omorul şi trădarea.
Fruntaş în iad - oricare-o fi fost el -
E diavolul ce mi te-a surchidit.
Că dracii-ăilalţi ce-ndeamnă la trădare
îţi cîrpăcesc a omului pierzare
Din petice pestriţe şi-alte zdrenţe
Ce-nchipuie veşmintele credinţei.
Dar cel ce te-a momit ca să trădezi
Nu-ţi dete alt cuvînt decît onoarea
PI, 21
De-a fi-nălţat la rang de trădător.
Şi-acelaşi demon ce te-a scos din minţi,
Cu mîndru-i mers de-ar bate lumea toată,
El poate spune-ntors în iad legiunii:
Mai lesne-n veci n-am dobîndit un suflet
Cum izbutit-am cu acest englez.
Cu-atîtea bănuieli mi-ai otrăvit
Dulceaţa-ncrederii în oameni. Fost-a
Vreun om ce arăta mai credincios?
Vai, tu erai! Sfătos şi cărturar?
Tot tu. De neam? Erai de neam. Cucernic?
De-asemeni. Cumpătat, scutit de patimi,
Lipsit de ură, fără zvăpăială,
Mereu acelaşi şi stăpîn pe sine,
împodobit în haina modestiei,
Cu ochii-n patru-n orice-mprejurare
Şi dînd crezare numai judecăţii?
La fel păreai şi tu de plin de haruri.
Căderea ta de-aceea pune-o pată
Pe cel mai vrednic om şi mai întreg,
Cu bănuieli mînjindu-l. Şi te plîng.
Căci răzvrătirea ta îmi pare-asemeni
Unei căderi a omului, din nou.
Păcatu-i dovedit. •
(Lui Exeter.)
întemniţează-i,
Ca să răspundă-n faţa legilor... Şi ierte-i Domnul pentru ce-au făcut.
EXETER: Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Richard conte de Cambridge.
Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Henric lord Scroop de Masham.
Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Thomas Grey, cavaler de Northumberland.

I

SCROOP:
CAMBRIDGE:
351
De Domnu-am fost dezvăluit pe drept Şi-mi plîng mai mult păcatul decît moartea Pe care, sire, rogu-te, mi-l iartă, Cu toate că-l voi fi plătit cu viaţa. N-am fost de-arginţii Franţei ispitit[52] Ci i-am primit s-ajung la ţel mai iute.
in, 2]
GREY:
REGELE **HENRIC:**
Dar n-a vrut Dumnezeu: slăvit să fie!

De-aceea, ispăşind, am să mă bucur,
Din toată inima, cerînd iertare
Măriei tale şi lui Dumnezeu.
N-a fost în veci supus mai bucuros
Cînd o trădare mîrşavă-a dat greş
Ca mine cînd văzutu-m-am oprit
Din blestemata mea lucrare. Sire,
Să-mi ierţi păcatul, însă trupul, nu!
Vă ierte Domnu-n mila-i. Iată-osînda:
In contră-mi, domn şi rege,-aţi uneltit
Dînd mîna c-un vrăjmaş recunoscut,
Din vistieria lui primind argintii,
Arvuna morţii mele. Aţi vîndut
Pe-al vostru rege spre a fi ucis,
Sortind robiei nobilii şi prinţii,
Obidei pe supuşii săi, - şi silei,
Şi pustiirii-ntregul său regat.
Nu vreau să mă răzbun pe mine însumi
Dar pentru paza ţării mă ridic,
Pe care-aţi vrut s-o duceţi la pierzare;
Şi deci, vă dau pe seama legii sale.
La moarte dar cu voi, sărmani nemernici,
Şi Domnu-n mila-i să vă dea puteri
S-o înduraţi, şi pocăinţi adînci
De-a voastră fărdelege. Haide, luaţi-i!
(Ies.)
Şi-acum spre Franţa, lorzi. Ne fie calea
De slavă, tuturor, învăluită.
Măreţ şi norocos războiul fi-va!
Nu mă-ndoiesc de vreme ce Prea Sfîntul
A scos, în marea-i milă, la lumină,
Trădarea ce pîndea să pună piedici
în calea începuturilor noastre.
Aşa va fi că smulse-s orice stăvili.
'Nainte dar, dragi consîngeni! Şi fie
Oştirea noastră-n mîna celui sfînt,
Din răsputeri tinzînd la biruinţă.
La mare-acum! Sus steagul de război!
oi!
Sau rege-n Franţa, sau nici peste voi *(Ies.)*
362
[II, **3]**
SCENA 3
Londra- In faţa unei taverne din Eastelicap. ***Intră*** *Pistol, Hangiţa, Nym, Bardolph şi Pajul.*
jjANGIŢA: Eărbăţel dulce ca mierea, lasă-mă te rog să merg cu tine pînă la Staines.
PISTOL: Oh! nu! Cernită-i inima-mi vitează.
Bardolph, fii vesel! Laudă-te, Nym! Curaj, băiete: Falstaff a murit[53], Şi trebui să-l jelim!
BARDOLPH: Ori-pe-unde-o fi, în rai sau în iad, aş vrea să fiu cu el.
HANGIŢA: Ah! Fireşte că nu e în iad. E în sînul lui Arthur[54], dacă a ajuns un om vreodată pe-acolo. A avut o moarte frumoasă şi s-a stins ca un copilaş abia botezat; şi-a dat sufletul tocmai între douăsprezece şi unu, chiar cînd marea se retrăgea. Că eu dacă-l văzui mototolind cearşafurile şi jucîndu-se cu nişte flori şi zîmbind cu ochii la buricile deştelor, am socotit că nu mai e nimic de făcut; că nasul îi era ascuţit ca o pană şi tot bolborosea ceva despre lanuri înverzite. „Cum îţi merge, sir John?" zisei eu. „Ei, omule, ţine-ţi firea." Da' el strigă: „Doamne, Doamne, Doamne", de vreo trei-patru ori. Eu de colo, ca să-l potolesc, îi spun să nu se gîndească la Dumnezeu, tot trăgeam nădejde că nu-i nevoie să-şi bage-n cap de-alde astea. Da' el m-a rugat să-i mai pun o învelitoare pe picioare. Am pus mîna în pat şi l-am pipăit şi erau reci ca piatra; şi pe urmă i-am pipăit genunchii şi mai sus, mai sus, şi erau tot reci ca piatra.
NYM: Cică blestema vinul dulce.
HANGIŢA: Asta aşa e.
NYM: Şi femeile?'

HANGIŢA: Asta nu...
NYM; Ba da, aşa a făcut; spunea că femeile sînt diavoli în carne şi oase.
HANGIŢA: Şi el nu putea suferi culoarea carnaţiei; culoarea asta nu i-a plăcut niciodată.
PAJUL : A spus într-un rînd că dracul o să aibă parte de el numai din pricina femeilor.
HANGIŢA: Adevărat că i s-a întîmplat să cam ocărasca femeile;
dară atunci avea podagră şi vorbea de tîrfa din Babilon.[53] AJUL: Nu v-amintiţi cînd a văzut un purice lipit de nasul lui Bardolph şi a spus că e un suflet negru care arde în focul udului?

BARDOLPH: Apoi, combusti belul prin care se întreţinea focul s-a
dus. Doar cu bogăţia asta m-am ales în slujba lui. NYM: N-o luăm din loc? Regele trebuie să fi plecat din Southampton. PISTOL: Dă-mi gura ta, iubito! Hai la drum!
Ai grija de agonisita mea.
Cuminte fii! Lozinca-i: iei şi dai!
în nimeni nu te-ncrede!
Că jurămîntul este-un fir de pai,
Credinţa e la om precum e ceara,
Şi paza bună-i cel mai bun zăvod.
„Ia seama!" fie-ţi sfetnic, porumbiţo!
Hai, şterge-ţi ochii! Voi, fîrtaţi, la arme!
Pornim spre Franţa. Sîngele să-i sugem!
Ca lipitorile, băieţi, să-l sugem! PAJUL: Se zice că mi-i o hrană tocmai sănătoasă. PISTOL: Atinge-i gura dulce şi la drum!
BARDOLPH: Bun rămas, hangiţo! *(O sărută.)* NYM: Eu nu pot s-o sărut, asta-i socoteala, dar adio! PISTOL: Arată-te o bună gospodină
Şi-ţi poruncesc să ţii-ncuiată casa. HANGIŢA: Drum bun.'Adio!
(Ies.)
SCENA 4
în Franţa. In palatul regelui. Fanfara.
Intră regele Franţei, Delfinul, ducii de Berry şi Bretagne. Conetabilul şi alţii.
REGELE FRANŢEI: Cu mari oştiri asupra-mi Henric vine Şi-i datoria noastră cea dintîi Regeşte-n apărare să-i răspundem. ' Iar ducii de Berry şi d'Orleans,
Cu ducii de Brabant şi de Bretagne ';.'• Să plece-ndată. Grabnic însoţindu-i,
Tu, prinţ Delfin, vei drege şi-ntări Cu oşti viteze, mijloace de luptă, ' Cetăţile de margine ce-avem.
Cumplită Anglia se năpusteşte Asupră-ne, ca apele-ntr-un sorb. Să luăm măsuri precum ne-nvaţă teama,

Şi pildele pe care ni le-a dat Acel duşman de moarte şi hulit Pe cîmp de luptă.
DELFINUL: O, temut părinte,
E foarte nimerit să te-narmezi în contra inamicului. O ţară Nu trebuie să lîncezească-n pace: Chiar dacă nu ne-ameninţă nimic Aceste pregătiri şi-ntărituri, Şi strîngeri de oştiri, se cer făcute Ca-n starea de-aşteptare de război. Deci bine-i să pornim să cercetăm Ce părţi bolnave-ori slabe are Franţa: Dar asta fără s-arătăm vreo teamă, Cum dacă s-ar afla că Englitera Petrece şi dansează de Rusalii[56]. Iar sceptru-i e purtat de-un tinerel Buimac şi josnic, sec şi caraghios, Atît de năzdrăvan, că n-avem teamă De-această ţară.
CONETABILUL: Prinţ Delfin, o vorbă:
Te-nşeli adine asupra-acestui rege. Măria ta pe solii-ntorşi întreabă-i Cît de măreţ le-a ascultat solia, Ce nobili sfetnici are-n jurul său, Cu ce măsură ştie să-ţi răspundă, Cît de cumplit e-n dîrza-i hotărîre! Vei înţelege-atunci, că-n tinereţe, De-a fost un uşuratic, ca şi Brutus[57], El ascundea ca sub un înveliş, Sub haina nebuniei, cuminţenia, Aşa cum rădăcina mai plăpîndă Se-ngroapă sub gunoi de grădinar, Mai gingaşă ca să răsară-ntîia.
DELFINUL; Nu-i chiar aşa, seniore conetabil,
Dar nu-i nimic, deşi gîndesc altfel: Mai bine-i cînd te aperi de duşman, Să-l socoteşti mai tare decît este, Căci iei măsuri depline de-apărare, Că dacă te scumpeşti, faci ca zgîrcitul Ce-şi pierde haina, să cîştige-un petic.
REGELE FRANŢEI: Să-l luăm pe Henric drept un rege mare Şi-n contră-i, prinţi, puternic vă-narmaţi!

Pe seamă-ne s-au îmbuibat ai săi. Se trage dintr-o stirpe sîngeroasă Ce bîntuie pe-al nostru plai străbun: Dovadă-i amintirea de ruşine A-nfrîngefii de la Crecy.[58] Acolo Căzut-au prinţii noştri prizonieri In mîna-acelui prinţ de neagră faimă, Eduard cel Negru, cînd al său părinte Pe munte sus, el însuşi ca un munte, Şi-ncununat de soarele de aur, Sta neclintit şi urmărea c-un zîmbet Pe mult viteazul său fecior cum strică Lucrarea firii şi cum nimiceşte Tiparele de Domnul plăsmuite Şi de părinţi, în douăzeci de ani. E-un ram al ăstui trunchi biruitor, Şi cată să ne temem de ursita-i Şi de puterea cea-născută-n el.

(Intră un crainic.)
CRAINICUL; Soli de la Henric, regele-Engliterii,
Măriei tale-i cer a fi primiţi. EEGELE FRANŢEI: îi voi primi de-ndată. Du-te şi-adu-i.
(Ies crainicul şi cîţiva seniori.)
Vedeţi amici, e vînătoarea-n toi.
DELFINUL: întîmpin-o şi-opreşte-o. Cînd se teme,
Copoiul latră mai vîrtos vînatul Ce fuge hăt-departe-n faţă-i. Sire! Pe Henric ia-l de scurt şi fă-l să simtă în ce regat domneşti. Nu-i un păcat Atît de mare dragostea de sine Cit nepăsarea faţă de ce eşti.
(Se întorc curtenii cu Exeter şi suita.)
REGELE FRANŢEI: Soseşti din partea fratelui englez?
EXETER: Din parte-i. Şi-ţi trimite-acest salut:
în numele Prea Simţului, îţi cere în sine-ţi să te-aduni şi să te lepezi De slava de-mprumut pe care-o porţi Şi care, prin al cerurilor har,

Prin legea ginţilor, prin legea firii, E dreptul său şi alor săi urmaşi: Coroana deci, şi toate-acele onoruri, Prin datină şi-a vremilor poruncă, De-a! Franţei tron legate. Ca să ştii Că nu ne este cererea vicleană Nici fără de temei şi dezgropată Din roasa filă-a vremilor apuse, Şi nici scurmată-n pulberea uitării, El arborele-acesta ţi-l trimite, Doveditor cu fiecare-i creangă.
(îi întinde un pergament.)
Ar vrea să cercetezi acest răboj Şi de-i găsi că-ntr-adevăr se trage Din prea-vestitu-ntre vestiţi străbuni, Din Eduard rege cel de-al treilea, îţi cere să te lepezi de coroana Şi de regatul stăpînit de tine Cu totul pe nedrept în locul său: Firesc şi-adevărat moştenitor.
REGELE FRANŢEI: Şi-altminteri, ce se-ntîmplă?
EXETER: Vei fi constrîns prin sînge...
- Ascunde-ţi sceptrul Şi-n suflet chiar, şi tot ţi-l scurmă-afară, Căci a pornit, furtună de văpaie Ca Jupiter, în tunet şi cutremur, Să te răpună dacă nu-l asculţi. .: Şi-ţi cere-n numele lui Dumnezeu Să laşi coroana şi să-ţi fie milă De biete vieţi spre care-acest război Flămînd îşi cască gura-i uriaşă. Asupra-ţi, deci, al văduvelor plîns Şi lacrima orfanilor să cadă, Şi sîngele bărbaţilor ucişi, Suspinele-ntristatelor fecioare Jelind de soţi, părinţi şi dragi logodnici, Pe care-acest vîrtej îi va-nghiţi.[59] Aceasta-i vrerea lui şi-ameninţarea, Şi-a mea solie. Prinţului Delfin Adusu-i-am, de este-aci de faţă, Anume pentru el, o închinare,

KEGELE FRANŢEI
DELFINUL: 1XETER:
DELFINUL:
Din parte-mi, chibzui-voi toate-acestea, Iar mîine-i duceţi fratelui englez Eăspunsul meu.
Iar cît despre Delfin, Aicea sînt: ce daruri i-aţi adus? Dispreţ, sfidare,-ocară şi ruşine, Şi tot ce poate, fără-a se-njosi, Să-ţi mai trimită-un suveran puternic Ce pune preţu-acest asupra ta. Aşa vorbeşte regele, şi dacă. Măritul tău părinte nu-ndulceşte, Prin împlinirea cererilor mele, Amara ta batjocură, atunci Atît de-ngrozitor îţi va răspunde Că hrubele boltite-n sînul Franţei Te vor mustra că l-ai jignit într-astfel, Şi-ţi vor întoarce-n îndoit răsunet Batjocura, prin bubuit de tun. Să-i spui că dacă tatăl meu se-nclina, Nu-i voia mea: că n-am dorinţă alta Decît cu-al vostru rege să dau piept. De-aceea i-am trimis acele mingi, De la Paris, fiind mai potrivite Cu tinereţea şi-ngîmfarea lui. Tot în Paris, el va surpa-n schimb Luvrul, De-ar fi chiar cea mai strălucită Curte Din cîte-s în puternica-Europă. Şi vei găsi, fii sigur, osebire - La fel ca noi, supuşii săi uimiţi - Văzîndu-l cum e azi şi cum fusese în anii tinereţii lui dintîi. Azi vremea fir cu fir şi-o drămuieşte Şi vei citi-n prăpădul vostru toate, De-o trebui să mai rămînă-n Franţa. : Vei şti chiar mîine tot ce-am hotărît. Grăbeşte-te, să nu sosească Henric, Să-ţi ceară socoteală de zăbavă: Pe-acest pămînt el a şi pus piciorul.[60] REGELE FRANŢEI: Curînd vei duce vorbe de-mpăcare.
O noapte-i mic răgaz, prea scurt răsuflu, Să dai răspuns în trebi atît de grele.
(Trimbiţe. Iese.)

EXETER:
REGELE FRANŢEI EXETER:

ACTUL III

PROLOG *Intră Chorus*

Cu-aripi de vis grăbita-mi povestire
Şi-ntinde zborul repede ca gîndul.
Vă-nchipuiţi că l-aţi văzut po rege,
De luptă pregătit, cum s-a-mbarcat

Pe chei la Hampton, cînd viteaza-i flotă
Desfăşura drapele de mătase
Pe tânărul Apolo[61] vîntuindu-l.
Lăsaţi-vă în voia-nchipuirii,
Vedeţi-i cum se caţără pe şarturi
Pe tinerii matrozi, şi auziţi
Poruncile din fluiere-ascuţite
Cum spintecă nedesluşita larmă.
Uitaţi-vă la velele de in,
Umfîate-n vînt, cum trag prin brazda mării
înaltele carene ce ţin piept
Trufaşelor talazuri. De pe ţărmuri
Priviţi în gînd pe valul nestatornic
Cetatea-n legănare. - Aşa arată
Măreaţa flotă-n drumu-i spre Harfleur.
Urmaţi-o dar, urmaţi-o! Şi vă prindeţi
Pe pînzele acestor năvi cu gîndul
Iar Anglia lăsaţi-o-n tihna ei,
Ca-n mortul ceas al miezului de noapte,
Păzită de bunici, de prunci şi babe,
Cei storşi de vlagă sau cei prea nevîrstnici,
Că unde-i cel ce-avînd în barbă-un fir
De-abia mijit, să nu-nsoţească-n Franţa
Pe-aceşti aleşi şi vajnici cavaleri?
La lucru gîndul: iată un asediu
Şi tunurile pe afet, pîndind
[III, 1]
Harfleurul întărit eu guri de moarte. Pe solu-ntors de la francez, vedeţi-l, Spunînd lui Harry că măria sa I-o dă pe **Caterina,** fata lui, Şi zestre nişte jalnice ducate. E vorbă de prisos.[62] Tunarul ager Drăcescul tun **l-atinge** cu fitilul.
(Fanfară. Salvă de artilerie.)
Se surpă totu-n faţa lui. Acum
Fiţi buni, şi-al nostru hronic ascultîndu-l
Cu ce-i lipseşte,-l întregiţi cu gîndul.
(lese.)
SCENA 1
In Franţa. în faţa or asidui Harfleur.
Alarmă.
Intră regele Henric, Exeter, Bedford, Gloucesler şi soldaţi cu scări de asalt.
REGELE HENRIC: La zidul spart daţi iureş iar, băieţi, Sau umpleţi-l cu trupurile voastre. Nimic în timp de pace nu te prinde Mai bine ca smerenia şi sfiala, Dar cînd îţi urlă în auz războiul, Te fă asemeni tigrului turbat. Fă-ţi trupul coardă, toarnă-ţi foc în sînge, Mînia să-ţi ascundă blinda fire, Cumplit să-ţi fie ochiul în orbită: Cum prin sabordul vasului pîndeşte Un tun de-aramă. x\pere-l sprinceana, Cumplită ca o stîncă ce se pleacă Deasupra temeliei cotropite De cruntul şi sălbaticul talaz. Deci umflă-ţi nările şi-arată-ţi colţii, Kăsuflul ţine-ţi-l, şi ia-ţi avîntul. Din răsputeri: pe ei, englezi preavrednici! Voi, fiii celor încercaţi în lupte, Acei părinţi ce se băteau pe-aici, Ca Machedon, din zori şi pînă-n seară, Iar paloşul în teacă şi-l* puneau Cînd nimeni nu le mai stătea-mpotrivă, Să nu vă faceţi numele de rîs, Fiţi demni de cei căror le ziceţi tată,

[IH, 3]
Daţi pildă celor mai de rînd ca voi Şi-i învăţaţi să lupte. Voi, plăieşi[63], Al căr#r trup e trup din Englitera, Sa văd în foi a ţarinelor vlagă, De-al vostru neam să jur că sînteţi vrednici; Aşa şi cred: că printre voi nu-i nimeni, Oricît de-umil şi slab, să n-aibă-n ochi O mindră scînteiere. Văd cum staţi, Ca nişte-ogari zoriţi ce joacă-n lanţ. Vînatu-i slobod. Vă urmaţi îndemnul! Strigaţi în iureş: „Dumnezeu cu Henric, Cu Englitera şi cu Sfîntul Gheorghe!"[04]
(Se reped toţi spre metereze. Fanfară. Salve de artilerie.)
SCENA 2
Acelaşi loc.
Intră Nytn, Bardolph, Pistol şi Pajul.
BARDOLPH: înainte, pe ei! La zidul spaart, la zidul spart! NYM: Stai, rogu-te, caporale, că s-a înteţit rău pîrjolul; cît despre
mine, n-am şapte vieţi: prea s-a încins comedia asta. Aşa-i
cîntecul!
PISTOL: E-un cînt adevărat şi glume cîte vrei

Şi plouă lovituri şi mor oştenii
Şi scut şi spadă de oţel
Prin plaiuri roşii de măcel
îşi dobîndesc etern renume. PAJUL: De-aş fi acum într-o circiumă la Londra! Mi-aş da toată faima ca să beau o cană cu bere, într-un loc mai ferit. PISTOL: Şi eu!
De-ar fi de-ajuns ca să doresc Şi dorul să mi-l împlinesc Acolo aş zbura. PAJUL: Aşa se cade,
Dar bine nu-mi sade
Ca păsării ce fluieră pe ram.
(Intră Fluellen.)
X: Hai la zit, potăi ce sînteţi. înapoi, frigoşilor! *(îi împinge înainte.)*

PISTOL:
îndură-te de oamenii de lut
O, mare duce, stîmpără-ţi mînia,
O, stîmpără-ţi mînia, mare duce!
Cocoşule, mînia potoleşte-ţi; ia-o mai domol, puişorule! NYM: Ăsta are haz, dar înălţimea ta e în toane rele.
(Ies Nyrn, Pistol, Bardolph, urmaţi de Fluellen.)
PAJUL: Oricît aş fi eu de tînăr, dar tot i-am cîntărit pe ăştia trei fanfaroni. Le sînt slujitor la toţi trei; dar tustrei de m-ar sluji şi tot n-ar fi pentru mine cît unul singur; fiindcă, zău, trei asemenea rable nici nu fac laolaltă cît un om. Bardolph are ficatul alb şi nasul roşu, astfel că face el pe grozavul, dar de bătut nu se bate niciodată. Pistol are o limbă ucigaşă, dar o sabie paşnică, din care pricină taie la bureţi, însă nu-şi ştirbeşte ţăruşul. Cît despre Nym, a auzit că oamenii scumpi la vorbă sînt cei mai tari; şi de aceea se fereşte pînă şi să-şi spună rugăciunea, ca să nu fie luat drept un fricos; dar pe cît de puţine-i sînt cuvintele, pe atît de puţine îi sînt şi isprăvile măreţe; că niciodată n-a spart capul cuiva, doar pe-al lui şi l-a spart, o dată, cînd se îmbătase şi a dat într-un stîlp. Ăştia şterpelesc toate cele şi le botează cumpărături. într-un rind, Bardolph a furat o cutie de vioară, a purtat-o cu el douăsprezece leghe şi a vîndut-o apoi cu trei parale. Nym şi Bardolph s-au prins fraţi de cruce la furat; şi la Calais*[5] au sfeterisit o lopată de cărbuni. Din asta am văzut că sapa şi lopada se alege de astfel de oameni. Ar vrea ei să-mi stea mîna prin buzunarele oamenilor, cum le stau batista sau mănuşile; dar nu mă lasă firea mea de cavaler să culeg din buzunarele altora ca să vîr într-al meu; asta înseamnă să te alegi numai cu belele. Mai bine îi las încolo şi-mi caut o altă slujbă mai bună: am un stomac prea delicat, nu poate îndura toată nemernicia lor şi de asta mă lepăd de ei.
(Iese.)
(Reintră Fluellen urmat de Oower.)
GOWER: Căpitane Fluellen, trebuie să mergi îndată la săpături: ducele de Gloucester vrea să-ţi vorbească.
FLUELLEN: La săpeturi? Spune la tuce nu-i pine să merji la sape-turi. Uite/,' fezi, săpeturi nu se botrifesc cu reculile de la rezpel: concafitate te la el nu e testul *ăc* mare; uite, fezi, tuşmamJ» poţi să i-o spui şi tucelui, vezi tumnata, şi-a făcut şi el săpeturi

cu douăsprezece picioare mai jos; Jesus! cu cred că o să arunc
totul în aer, tacă nu se iau măsuri. GOWER: Ducele de Gloucester, căruia i s-a dat comanda asediului,
e sfătuit la rîndul său de un irlandez, un nobil foarte viteaz,
pe legea mea.
FLUELLEN: Căpitanul Macmorris, nu este aşa? GOWER: Aşa mi se pare. FLUELLEN: Jesus! E un prost cum nu se afla altul pe lume. Am
s-o tofetesc chiar la parpa tumnealui. Uite, fezi, nu are nici
atîta pricepere în meşteşugul rezpelului cel atefărat, de la
romani[66], cît are un căţeluş.
(Intră Macmorris şi Jamy, la distanţă.)
GOWER: Iată-l că vine. Şi cu el este şi căpetenia scoţienilor, căpitanul Jamy.
FLUELLEN: Căpitanul Jamy e un cafaler plin de taruri minunate, ce o trept; şi cu mult pricepere şi cunoştinţe în arta feche a rezpelului, tupă cum am făzut şi eu că tă ortinele. Slafă Tom-nului, el este în stare să-şi spună părerea la fel de pine ca orice alt ostaş tin lume, tespre roculele rezpelului în trecut, la romani.
JAMY: Bună ziua, căpitane Fluellen!
FLUELLEN: Te salut, prea cinstite căpitane James.
GOWER: Ce s-a întâmplat, căpitane Macmorris? Aţi şi lăsat săpăturile? Au şi isprăvit pionierii?
MACMORRIS: Doamne Dumnezeule! Proastă treabă! Ş-a lăsat lucrul, trîmbiţele au sunat retragerea. Mă sur,

uite, pe mîna asta şi pe sufletul tatei, că nu e treabă bună; lucrul a şi fost părăsit; într-un ceas aş fi făcut şă sară în aer oraşul, aşa şă-mi ajute Dumnezeu! Of! Da e proastă treabă, proastă de tot. Pe legea mea că e proastă.
FLUELLEN: Căpitane Macmorris, mă rog frumos, frei să-mi îngădui o conforbire cu tumnata, pe te-o parte prifind şi guprinzînd meşteşue de rezpeluri la romani, într-un fel de tiscuţiune, uite, fezi, de tezpatere prietenesc, pe te-o parte ca să-mi fac o părere şi pe alta parte ca să-mi tesfătez spiritul cu tot ce prifeşte reculile artei militare: de asta este forba.
JAMY: Straşnic de bine! Pe legea mea! Dragi căpidani! Şi dacă-mi daţi voie, am să-mi spun şi eu cuvîntul, cînd o fi prilejul neme-rid, zău aşa!
MACMORRIS: Nu-i timp de prălăvrăgeală, Doamne, iartă-mă! în jiua de aji ş-au înfierbîntat toate: şi vremea, şi bătălia, şi regele, şi ducii: nu-i timp de palavre. Oraşul e împresurat, trîmbiţa

ne cheamă la spărturi; şi **noi** stăm **de vorbă, Doamne,** iartă-mă! şi nu faşem nimic: mai mare ruşinea pentru noi toţi! Ce Dumnezeu! Mai mare ruşinea să stăm **degeaba! Ruşine!** Pe legea mea! Şi e gîturi de tăiat şi multe de făcut; şi nu şe face nimic, Doamne, iartă-mă!
JAMY: Pe sfînda lidurghie, nici nu închid ochii bine pîn'ce nu fac vreo ispravă, chiar de-ar fi să mă îngroape^ da, chiar de ar fi să mor, am să mă port cît mai vitejeşte. într-un cuvînt sau într-o mie, aşa fac negreşit. Dar mi-ar plăcea să ascult o discuţie între voi doi.
FLUELLEN: Căpitane Macmorris, uite, fezi, eu creţ, tacă-mi tai voie, că nu sînt mulţi din neamul tumitale...
MACMORRIS: Din neamul meu? Cine şe leagă de neamul meu? Un ticălos, un fecior de lele, un pungaş, o puşlama. Ce-i cu neamul meu? Cine vorbeşte de neamul meu?
FLUELLEN: Uite, fezi, tacă iei lucrurile pe tos tecît le-am spus eu, căpitane Macmorris, poate că am să creţ că nu te porţi cu mine cu acel pimăfoinţ pe care ar trepui să-l ai din blin pentru mine, uite, fezi! fiint şi eu om la fel de pun ca tum'ta atît în arta rezpelului, cît şi în prifinţa naşterii şi alte multe.
MACMORRIS: Eu nu te ştiu tot aşa de bun ca mine; am şă-ţi tai căpăţîna, Doamne, iartă-mă!
GOWER: Domnilor, e o neînţelegere la mijloc!
JAMY: Asta-i mare pacoste!
(Se aud fanfare care vestesc o solie.)
GOWER: Oraşul ne vesteşte un sol.
FLUELLEN: Căpitane Macmorris, cînt fa fi un brilej mai botrifit
am să mă încumet să-ţi tofetesc că cunosc reculile rezpelului;
şi acum, testul!

SCENA 3

în faţa porţilor oraşului Harfleur.
Guvernatorul şi cîţiva cetăţeni, pe metereze. La poalele acestora, oştiri engleze.
Intră regele Henrie şi suita.

HENRIC:
Ce hotărîri a luat guvernatorul? E ultima tocmeală ce-o îngădui: Sau vă predaţi la mila mea regească Sau mîndri de-a muri-nfruntaţi mînia-mi. Soldat sînt; cred că numele-mi stă bine, Şi spun că tunului de-i dau grai iarăşi

GUVERNATORUL:

Nu las Harfleurul, ruinat aproape,
Pîn' nu-l îngrop să zacă-n scrumul lui.[87]
închise-s toate porţile-ndurării,
Şi aspru, dîrz, oşteanul, fără milă,
Cu braţu-i crîncen în dezlănţuire,
Cu iadu-n suflet, va cosi ca iarba
Copiii-n floare, mîndrele fecioare.
Ce-mi pasă dacă un război păgîn,
înveşmîntat în flăcări ca Satana,
Smolit la chip, tot ce-i nedezlegat
De jaf şi pustiiri va-nfăptui?
Ce-mi pasă mie cînd din vina voastră
Va fi să cadă pradă siluirii
Copila voastră fără de prihană?
Ce frîu mai poate-opri destrăbălarea
Cînd lunecă la vale, nebuneşte?
Oştenilor turbaţi şi puşi pe jaf,
în van le strig atunci a mea poruncă:
La fel ar fi să chem la ţărmuri chitul.
Deci, oameni din Harfleur, vă fie miJă

De vetrele şi de poporul vostru.
Cît încă-i ţin pe-oşteni în ascultare,
Cît încă hoarea blinda,, rece,-a milei
Alungă norul greu duhnind, ce-ndeamnă
La jaf, ticăloşie şi omoruri.
De nu, soldatul, - iată-l - orb de sînge,
Cu noagra-i mînă va tîrî de plete
Copilele ţipînd asurzitor,
De bărbi de-argint părinţii vi-i înşfacă,
Sleind de ziduri capul lor cinstit.
Copiii goi vă vor fi traşi în ţeapă,
Pe cînd, nebune, mumele lor urlă
Spre cer, precum femeile evreice
Cînd ucigaşii lui Irod[68] vînau.
Ce vreţi? în pace, viaţă pentru voi
Sau să pieriţi, cu vină, prin război?
Nădejdea noastră astăzi ia sfîrşit.
Chemat de noi într-ajutor, Delfinul,
Răspunsu-ne-a că oastea tot nu-i gata
Să spargă-o-ncercuire-atît de mare.
Slăvite rege, îndurării tale Predăm oraşul şi-aJe noastre vieţi. Pofteşte în cetate, dă poruncă

Şi fă ce **vrei cu noi** şi-avutul nostru, Căci nu putem să ne mai apărăm. REGELE HENRIC: Deschideţi porţile, - Exeter vino,
Mergi şi pătrunde, unchiule,-n Harfleur,
Rămîi în el şi bine-l întăreşte
în conta Franţei. Ierţi suflarea toată[69].
Eu, unchiule, mă trag înspre Calais,
Că vine iarna şi-ntre-ai mei ostaşi
E molimă în toi şi se lăţeşte.
Sînt al tău oaspe la Harfleur diseară
Iar mîine fi-voi gata de dram iară.
(Trîmbiţe. Regele şi suita sa intră în oraş.)
SCENA 4
Eouen.
O cameră în palat.
Intră Calerina şi Alice.
OATERINA: *Alice, tu as ete en Angleterre, et tu parles bien le langage.*
ALICE: *Un peu, madame.*
CATERINA: *Je te prie, m'mseignez; ii faut que j'apprenne ă parler.*
Continent appelez-vous la main en anglois? ALICE: *La main? Elle est appelee* de hand. CATERINA: De hand.
Et Ies doigts? ALICE: *Les doigts? Ma foi, j'oublie Ies doigts, mais je me souvien-*
drai. Les doigts? Je pense qu"ils sont appeles de fingres, *oui,*
de fingres. CATERINA: *La main,* de hand, *les doigts,* de fingres. *Je pense que*
je suiş un bon ecolier; fai gagne deux mots d"anglois vitement
Comment appelez-vous les ongles? ALICE: *Les ongles? Nous les appelons* de nails. CATERINA: De nails.
Ecoutez! dites-moi, si je parle bien: de hand,
de fingres *et* de nails.
ALICE: *Cest bien dit, madame; ii est fort bon anglois.* CATERINA: *Dites-moi, Vanglois pour le bras.* ALICE: De arm, *madame.* CATERINA: *Et le coude?* ALICE: De elbow. CATERINA: De elbow. *Je* ***nîm*** *fais la rSpetition de tous les mots*
que vous ***m'avez*** *appris des a present.*

ALICE: *II est trop difficile, madame, comme je pense.*
CATERINA: *Excusez-moi, Alice; ecoutez:* de hand, de fingres, de nails, de arm, de bilbow.
ALICE: De elbow, *madame.*
CATERINA: *O, Seigneur Dieu, je ni'en oublie:* de elbow. *Comment appelez-vous le col?*
ALICE: De neck, *madame.*
CATERINA: De neck. *Et le menton?*

ALICE: De chin.
CATERINA; De sin. *Le col,* de neck, *le menton,* de sin.
ALICE: *Ouy. Sauf voslre honneur, en verite, vous pronnoncez les mots aussi droict que les natifs $ Angleterre.*
CATERINA: *Je ne doute point d'apprendre par la grăce de Dieu, et en peu de temps.*
ALICE: *N''avons-nous pas deja oublie ce que je vous ay enseignee?*
CATERINA: *Non, je reciteray ă vous promptement:* de hand, de fingres, de mails...
ALICE: De nails, *madame.*
CATERINA: De nails, de arm, de ilbow.
ALICE: *Souf vostre honneur,* de elbow.
CATERINA: *Ainsi dis-je:* de elbow, de neck *et* de sin. *Commet appelez-vous les pieds et la robe?*
ALICE: De foot, *madame, et* de con.
CATERINA: De foot *et* de con? *O, Seigneur Dieu! ce sont des mots de son mauvais, corniptible, gros et impudique, et non pour les dames d'honnew Xuser. Je ne voudrois prononcer ces mots devant les Seigneur de France pour tout le monde. II faut,* de foot, *et* de con *neantmoins. Je reciterai une autre fois ma lecon ensem-ble:* de hand, de fingres, de nails, de arm, de elbow, de neek, de sin, de foot, de con.
ALICE: *Excellent, madame!*
CATERINA: *C'est assez pour une fois. Allons-nous a dîner.*
(Ies amîndouă.)
TRADUCEREA SCENEI
CATERINA: Alice, tu ai fost în Anglia şi vorbeşti bine limba engleză.
ALICE: Puţin, doamnă.
CATERINA: Te rog, învaţă-mă; trebuie să învăţ să vorbesc. Cum se zice „mînă" pe englezeşte? ALICE: Mînă? Se zice *de hand.* CATERINA: *De hand.* Şi degetele?
377
ti», 41
ALICE: Degetele? Zău Că am uitat degetele, dar îmi aduc eu aminte.
Degetele? îmi paro că li se zice *de fingres;* da, *de fingres.* OATERIÎS[T]A: **Mîna,** *de hand;* degetele, *de fingres.* Cred că sînt un şcolar bun. Am aflat două cuvinte englezeşti la iuţeală. Cum ziceţi la unghii? ALICE: Unghiile? Le numim *de nails.*
CATERINA: *De nails.* Ascultă. Spune-mi dacă **pronunţ** bine: *de hands, de fingres* şi *de nails.*
ALICE: Aţi zis bine, doamnă. E o englezească destul de bună. CATERINA: Spune-mi cuvîntul braţ pe englezeşte. ALICE: *De arm,* doamnă. CATERINA: Şi cotul? ALICE: *De elbow.* CATERINA: *De elbow.* Am să repet toate cuvintele pe care le-am învăţat chiar acum.
ALICE: Cred că e prea greu, doamnă. CATERINA: Ba să mă ierţi, Alice; ia ascultă: *de hand, de fingres, de nails, de arm, de bilbow.* ALICE: *De elbow,* doamnă.
CATERINA: O, Doamne! Am uitat! *De elbow.* Cura ziceţi la gît? ALICE: *De neek,* doamnă. CATERINA: *De neek.* Şi la bărbie? ALICE: *De chin.*
CATERINA: *De sin.* Gîtul, *de neek,* bărbia, *de sin.*-ALICE: Da. într-adevăr, pronunţaţi cuvintele tot aşa de bine ca cineva care s-ar fi născut în Anglia. CATERINA: Fără îndoială că am să învăţ, cu ajutorul lui Dumnezeu, în scurt timp.
ALICE: N-aţi uitat ce v-ara învăţat?
CATERINA: Nu, am să-ţi spun numaidecît: *de hand, de fingres, de mails...* ALICE: *De nails,* doamnă. CATERINA: *De nails, de arm, de ilbow.* ALICE: Mă iertaţi, *de elbow.* CATERINA: Aşa am zis şi eu: *de elbow, de neek, de sin.* Şi cum ziceţi la picior şi la rochie?
ALICE: *De foot,* doamnă, şi *de con.*
CATERINA: *De foot* şi *de con?* O, Doamne! Vorbele astea sună urît, grosolan, deşănţat şi fără ruşine, nu pot fi folosite de doamnele de la curte. Pentru nimic în lume n-aş putea să rostesc astfel de vorbe în faţa seniorilor francezi. Pfui! *De foot* şi *de con.* Cu toate acestea, am si mai spun încă o dată lecţia întreagă: *de hand, ie fingres, de nails, de arm, de elboiv, de neek, de sin, de foot, de con.* ALICE: Foarte bine, doamnă. CATERINA: Ajunge pentru o dată. Haidem la **masă.**
378
SCENA 5
[HI, 5]
Acelaşi loc.
Intră regele Franţei, Delfinul, Ducele de Bourbon, Conetabilul Franţei şi alţi seniori.
REGELE FRANŢEI CONETABILUL:
DELFINUL:
BOURBON:
CONETABILUL:
DELFINUL:
BOURBON:
379
E sigur c-a trecut de rîul Somnie. Mai bine, sire, să plecăm din Franţa, Să nu ne batem. Ne lăsăm avutul Şi-unui popor barbar îi dăm pe mînă Podgoriile noastre.

Dieu vivant[10]!
Să fie oare-n stare-un pumn de mlade, Din vlaga alor noştri, rămăşiţă, Altoi crescut într-un sălbatic trunchi[71], S-o ia prin nori aşa fără de veste, Privind de sus pe cei ce i-au sădit? Normanzi sînt, dar bastarzi: normanzi bastarzi! *Mort de tna vie*[72]*l* De nu-i oprim din mers, Mai bine-mi vînd al meu ducat, şi-mi cumpăr Un petic de moşie mocirloasă, în Albion[73], ostrovul colţuros. De unde-atît avînt, *Dieu des baiailles*[?i]*?* Din ţara lor de neguri, ploi şi bezná, Cu soare pal, privind, ca-n rîs, chiorîs, De-omoară rodul? Apa lor sălcie - La supă de orz şi la mîrţoage bună - Dezgheaţă vinele, şi-i întărită? Iar noi, c-un aprig smgc-aprins de vin, Să degerăm? Pe-al Franţei nume, nu! Să nu mai stăm ca ţurţurii de streşini, Cînd un popor mai rebegit asudă, Cu vajnici tineri, pe-ale noastre plaiuri, Sărace numai .prin stăpînii lor. Pe legea mea,
Se rîd de noi femeile franceze Şi spun pe şleau că vlaga ne-am pierdut-o, S-or da la trup cu tinerii englezi Să-mpuie Franţa cu bastarzi războinici. Ei ne poftesc la ei la şcoli de dans Ca să ne-nveţe volta[75] şi coranta.[76] Spunînd că harul nostru stâ-n călcîie Şi că sîntem fugari far' de pereche.
[III, 6)
REGELE FRANŢEI: Montjoy pe unde-i? Crainicul să plece, Pe Henric rege, aspru să-l înfrunte. Sus, prinţi! mai bravi decît tăiuşul spadei! La luptă! Delabreth, 'nalt conetabil, Tu, duce d'Orleans, Bourbon, Berry, Brabant, Bar, Alenc.011 şi tu, Bourgogne, Rambures, tu, Chatillon, şi Vaudemont. Beaumont, Grandpre, Roussi, Foix, Fauconberg,
Lestrale, Bouciqault şi Charolois[77], Duci, prinţi, seniori, baroni şi cavaleri, Scutiţi-vă de-ocară tronul, casa, Loviţi pe Harry, ce-şi perindă steagul Muiat în sînge la Harfleur, prin Franţa. Ca lavina spre vale, sclava tristă, în care-şi scuipă Alpii troahna lor.[78] Daţi iama-n oastea lui, - sînteţi puternici - Şi-n carul biruinţii, la Rouen, L-aduceţi prins.
CONETABILUL; Aşa vorbeşte-un rege.
Păcat că sînt puţini ostaşii lui, Bolnavi şi hămesiţi de-atîta umblet; Cînd ochi va da cu oastea noastră,-i sigur Că-şi scapă inima-n haznaua fricii Şi vine, ea-ncheiere, cu peşcheş. REGELE FRANŢEI: Zoreşte-l, conetabile, pe crainic,' Şi regelui să-i spună că-i trimis Să-ntrebe cît ne dă răscumpărare. Tu, prinţ Delfin,, rămîi aci-n Rouen.
DELFINUL: O, nu, măria ta, te rog din suflet!
REGELE FRANŢEI: Răbdare! Trebui să rămîi cu noi.
Şi-acum, seniori şi prinţi, la luptă sfîntă: Şi veste-mi daţi că Anglia-i înfrîntă.
(Ies.)
SCENA 6
Tabăra engleza în Picardia Intră Goioer şi Fluellen.
GOWBR: Ce veste, căpitane Fluellen? Vii de la pod?[79] FLUELLEN: Crete-mă că se face pună treabă la pot.

GOWER: E teafăr ducele de Exeter?
FLUELLEN: Tucele de Exeter este mărinimos ca Agamemnoii[80]; e un om pe care eu iupesc şi cinstesc tin tot sufletul şi tin toată inima, şi tatoria şi fiinţa mea şi existenz şi toate puterile mele; slavă Tomnului că nu-i te loc rănit, tar apără potul cu mare vitejie, cu straşnic tisţiplin. Şi este acolo la pot un stegar, care eu în sinea mea îl creţ tot atît te fiteaz ca Marc Antoniu[81]; şi e un om pe care nimeni nu-l bagă în seamă; tar tot eu am făzut că el îşi făcea tatoria cu părpăţie. GOWER: Cum zici că-l cheamă? FLUELLEN: I *§e* spune stegarul Pistol. GOWER: Nu-l cunosc. FLUELLEN: Ăsta e omul.
PISTOL: Te rog să-mi faci un bine, căpitane,
Eşti mult iubit de ducele Exeter. FLUELLEN: Mulţumesc Iui Tumnezeu, da! Şi am meritat puţin
iubire din parte-i
PISTOL: Bardolph e ostaş voinic şi inimos,
Viteaz şi vesel; soarta crudă însă Şi a norocului nebună roată, Zeu orb,
Pe-o piatră ce se-nvîrte nencetat...
FLUELLEN: Ai puţină răptare, stegare Pistol. Zeiţa norocului e sucravită oarbă, cu basma pe ochi, ca să ne-arate că norocul orp este; şi este sucravită şi cu o roată, ca să ne arate că se învîrteşte şi că e schimpător şi cu toane: asta e morala lucrului; şi picior la ea uite, fezi, e prins pe-o roată rotuntă care se tă te-a tura, te-a tura; la trept forbint, poetul face minunată tescriere; seiţa norocului, straşnică morală!
PISTOL;
Norocul e vrăjmaşul lui Bardolph,
Şi-l prigoneşte: spînzurat va fi
Fiindc-a şterpelit un sfînt potir.
Cumplită moarte!
Să fie pentru dini spînzurătoare
Şi omul slobod fie. Nu-l lăsaţi
Ca şbilţul să-i sugrume-nghiţitoarea.
Dar Exeter pentru-un sărman potir
A dat osînda morţii!

Mergi, <!ucele ţi-ascultă glasul, - spune-i,
Să nu laşi firul vieţii lui Bardolph
Să-l taie cu o funie de-un ban
Şi pentru-o vină de nimica toată!
Oh! scapă-l şi-am să-ţi fiu îndatorat!
381
[III, 6]
FLUELLEN: Stegar Pistol, parcă înţeleg ce frei să spui.
PISTOL: Atunci mă bucur.
FLUELLEN: Desigur, stegare, că nu-i nici o pucurie; uite, fezi, chiar de mi-ar fi frate, aş tori ca tucele să-şi facă foia şi să-l trimită la moarte; pentru că tisţiplin trebuie păstrat.
PISTOL: Mori dracului, cu-a ta prietenie,
Nu dau pe ea o ceapă degerată.
FLUELLEN: Pine!
PISTOL: O ceapă degerată.
(Iese.)
FLUELLEN: Prea pine!
GOWER: Stai, că ăsta e un ticălos, un netrebnic. Acum mi-arnin-tesc: un codoş, un tîlhar.
FLUELLEN: La pot, crete-mă că rostea cele mai straşnice cuînte ce se pot fetea într-o zi de fără ca asta. Dar foarte pine. Ce-a spus el către mine e foarte pun, te asicur, cînd o feni fremea.
GOWER: Ce vrei? E un mincinos, un smintit, un pungaş care merge din cînd în cînd la război, ca să se împăuneze cu numele de soldat cînd se întoarce la Londra. Flăcăii de felul lui ştiu ca pe apă mimele căpeteniilor şi pot să te înveţe pe dinafară toate isprăvile care s-au săvîrşit la cutare şi cutare fortăreaţă, la cutare şanţ, la cutare convoi; cine s-a purtat vitejeşte, cine a fost rănit, cine şi-a pierdut gradul, ce locuri a ocupat duşmanul. Şi toate acestea ţi le povestesc minunat de bine, într-un grai războinic şi împănat cu înjurăturile cele mai noi. Cînd te gîn-deşti ce poate face o barbă tăiată la fel ca a generalului şi o haină peticită din război, în mijlocul sticlelor spumoase şi a minţilor înecate cu bere, nici nu-ţi vine a crede. Ar trebui să poţi cunoaşte această ruşine a veacului, căci altfel poţi fi păcălit rău de tot.
FLUELLEN: Să-ţi spun eu ce, căpitane Gower: pag seamă că el nu este te loc omul care îi place să se arate lumii; tacă eu găsesc o caură la platoşa lui, am să-i spun ce creţ tespre el. *(Tobele lat.)* Auzi? Fine regele! Trebuie să forbesc cu el despre tot.
(Intră regele, Gloucester şi soldaţii.)
FLUELLEN: Tomnul să te aibă în pază, măria ta!
REGELE HENRIC: Ce veste, Fluellen? Vii de la pod?
FLUELLEN: Cu foia măriei tale, da. Tucele de Exeter a apărat potul cu fitejie: francesii s-au retras, uite, fezi, şi sînt multe isprăvi fiteze şi strălucite; zău! tuşmamil a stăpînit potul»
382
[IH, *8]*
dar a fost silit să se retragă, şi tucele de Exeter e stăpîn pe pot. Pot să spun măriei tale că tucele o un părpat fiteaz.
REGELE HENRIC: pîţi oameni ai pierdut, Fluelicn?
FLUELLEN: Pierterile tuşmanului au fost foarte mare, nezpns de mare; tar în ce mă prifeşte, creţ că tucele n-a piertut nici un om afară te acel care trepuie să fie spînzurat, fiintcă a prătat o piserică, unul Bardolph, tacă-l ştie cumva măria ta: toată faţa îi e numai pupuliţe şi coşuri şi negi şi parcă-i pîrşolită; şi pusele îi suflă spre nas care e ca un tăciune abrins cînt roş, cînt albastru; iar acum i s-a tăiat nasul şi focul i s-a stins.
REGELE HENRIC: Pe toţi tîlharii aceştia ar trebui să-i curăţim. Şi vă poruncesc cu dinadinsul ca în trecerea noastră prin ţară să nu se ridice nimic cu sila de prin sate, să nu se ia nimic fără plată şi nici un francez să nu fie batjocorit sau privit cu dispreţ. Cînd se joacă soarta unui regat, între cruzime şi blîn-deţe, jucătorul cel mai nobil cîştigă cel dintîi.
(Fanfara. Inird Montjoy.)
MONTJOY: Mă ştii după veşmînt.
REGELE HENRIC: Eu te cunosc prea bine. Ce-ai de spus?
MONTJOY: A regelui, stăpînul meu. dorinţă.
REGELE HENRIC: Vorbeşte!
MONTJOY: Aşa grăieşte regele meu: „Spune-i lui Harry al Engii-terei că deşi noi păream morţi, eram doar adormiţi. Mai bun ostaş decît graba e clipa prielnică. Spune-i că l-am fi respins la Harfleur dar n-am găsit cu cale să spargem buba unei jigniri înainte de a fi coaptă; acum e rîndul nostru să vorbim şi glasul nostru e glas împărătesc. Englitera se va căi de nebunia ei, îşi va/ecunoaşte slăbiciunea şi se va minuna de îngăduinţa noastră. Spune-i deci să se gîndească la preţul răscumpărării care trebuie să fie potrivit cu pagubele ce ne-au fost pricinuite, cu supuşii pe care i-a,m pierdut, cu ocara pe care am suferit-o; toate acestea, de-ar fi puse în cumpănă, ca să fie răscumpărate, ar atîrna greu faţă de micimea preţului. Visteria lui e prea săracă pentru pierderile noastre;

pentru sîngele ce l-am vărsat, oştirea regatului său prea puţin numeroasă; iar pentru ocara făcută, el însuşi de-ar sta în genunchi la picioarele noastre ar fi o mulţumită prea săracă şi neînsemnată." La aceasta se mai adaugă o înfruntare: „Şi b^uhe-i, ca încheiere, că i-a trădat pe cei ce l-au urmat: li s-a rostit osînda." Aşa grăit-a regele şi stăpînul meu, aceasta mi-e solia.

REGELE HENRIC: Ce nume porţi? Solia ţi-am aflat-o.
MONTJOY: Montjoy.
REGELE HENRIC: Ti-ai împlinit frumos însărcinarea. întoarce-te acum, te rog, la rege: Să-i spui că n-am să-l caut chiar îndată, Ci-nspre Calais doresc să merg în pace. La drept vorbind, deşi nu-i prea cuminte Unui **vrăjmaş** viclean şi priceput Să-i fac **mărturisiri,-»** mea oştire Slăbită-i mult de boli şi-mpuţinată. Cei ce rămîn nu-s mult mai tari ca voi. Ţi-o spun, herald, pe cînd erau ei teferi, Nu dam un om pe trei franceji de-ai tai, îmi ierte Domnul lauda de sine, Acest păcat mi-l suflă vîntul Franţei, Şi-mi pare rău. Deci mergi **l-al** tău stăpîn, Să-i spui că sînt aci. întreg avutul Mi-e-n trupul ăsta şubred şi sărman Şi-o biată ceată firavă mi-e oastea. Dar, Doamne-ajută, merg tot înainte. Să-i spui, chiar însuşi regele de-ncearcă, Şi orice alt vecin să-mi taie drumul. Montjoy, pentru-osteneală,
(îi dă o pungă)
Mergi şi roagă-l
Pe-al tău stăpîn să se gîndească bine: Vom trece de-om putea. De-mi staţi în cale? Roşim cu-al vostru sînge negrul plai. Cu bine deci, Montjoy! Pe scurt, răspunde-i: Nu vrem război în starea-n care sîntem, Da-n starea asta, nu fugim de el. Aşa să-i spui.
MONTJOY: Voi spune-ntocmai. Sire, mă închin.
GLOUCESTER: Doar n-or veni chiar azi asupra noastră.
REGELE HENRIC: Noi, frate,-n mîna Domnului ne-aflăm
Şi nu-ntr-a lor. La pod! Se lasă noaptea.
Vom tăbărî ^pd dincolo de rîu
Şi mîine-n zori de zi pornim la drum.
[in,
SCENA 7
(Ies.)

Tabăra franceză Ungă Asincourt.
Intră Conetabilul Franţei, Rambures, ducele de Orleans, Delfinul[82] *şi alţii.*
CONETABILUL: Tii! Am cea mai bună armură din lume. De-ar fi
odată ziuă! ORLEANS: Ai o armură straşnică. Dă-i însă şi calului meu ce i se
cuvine.
CONETABILUL: E cel mai bun cal din Europa. ORLEANS: Nu se mai face odată ziuă?
DELFINUL: Duce de Orleans, şi dumneata, domnule Conetabil, vorbiţi de cai şi de armuri?
ORLEANS: în privinţa aceasta, eşti tare ca toţi principii din lume.
DELFINUL: Ce noapte lungă! Nu mi-aş schimba calul pe nici unul din cîţi stau pe patru picioare. *Ca! Ha!*[83] Saltă de la pă-mînt de parcă "ar avea arcuri în măruntaie, *le cheval volant, Pegase, qui a Ies narines de feu !*[m] Cînd îl încalec, parcă zbor, sînt ca un şoim. Galopul lui înghite văzduhul, pămîntul cîntă cînd îl atinge, copita lui de corn e mai melodioasă decît fluierul lui Hermes.[85]
ORLEANS: E de culoarea nucşoarei.
DELFINUL: Şi are iuţeala piperului. Este un animal vrednic de Perseu. Doar foc şi aer. Elementele greoaie, apa şi pămîntul, nu se vădesc în el decît în clipa liniştită cînd călăreţul îl încalecă. Ăsta e cal într-adevăr şi toate celelalte dobitoace nu-s decît nişte mîrţoage.
CONETABILUL: Fireşte, alteţă, e un cal nemaivăzut, desăvîrşit.
DELFINUL: E regele cailor. Nechezatul lui e ca porunca unui domnitor; şi înfăţişarea lui te sileşte să te închini.
ORLEANS: Destul, vere!
DELFINUL: Ba nu, un om care nu poate să aducă tot alte laude calului meu, de cînd se înalţă ciocîrlia şi pînă se întoarce oaia la storişte, înseamnă că e lipsit de duh. Este o temă tot atît de nesfîrşită ca marea; prefă nisipul în limbi grăitoare şi calul meu va fi un subiect pentru fiecare din ele. Este un subiect vrednic să filozofeze asupra lui un împărat şi e bun de călărit şi pentru împăratul împăraţilor. Lumea întreagă, ştiută sau neştiută, trebuie să-şi lase orice îndeletnicire şi să se minuneze. Am scris altă dată un sonet în cinstea lui, care începea aşa: „Minune a naturii..."

ORLEANS: Am auzit şi eu un sonet, scris în cinstea unei iubite,
care începea astfel. DELFINUL: Atunci l-a imitat pe cel compus de mine în cinstea

calului; fiindcă el îmi ţine loc de amantă. ORLEANS: Amanta domniei tale se poartă frumos. DELFINUL: Cu mine, da; şi aceasta-i condiţia cerută, şi însuşirea
de căpetenie **a** unei amante vrednice şi de soi. CONETABILUL: *Ma foi !*[m] Pare-mi-se că ieri amanta domniei tale zvîrlea îngrozitor.
DELFINUL: Aşa o fi făcut şi a domniei tale. CONETABILUL: A mea n-avea frîu. DELFINUL: O! Atunci pesemne că era batrînă şi cumsecade şi
călăreai ca un cavaler irlandez, fără pantaloni franţuzeşti şi
numai în nădragi.
CONETABILUL: Te pricepi la călărie. DELFINUL: Aşadar, lasă-mă să-ţi dau un sfat: cei ce călăresc aşa
şi nu iau bine seama dau în gropi. Mai bine să am un cal decît
o iubită.
CONETABILUL: Mai bine să-mi ţie iubita loc de gloabă. DELFINUL: Află, Conetabiie, că iubita mea are păr adevărat. CONETABILUL: Dacă iubita mea ar fi o scroafă, i-aş putea aduce
aceeaşi laudă. DELFINUL: *Le clrien est retourne ă son propre vomissetnent et la*
tniie lavee au bourbier[87]*;* tragi foloase din toate. CONETABILUL: Totuşi nu-mi folosesc calul drept iubită şi nici zicători aşa de puţin potrivite cu vorba noastră. RAMBURES: Domnule Conetabil, pe armura care am văzut-o în cortul domniei tale astă-noapte sînt stele sau sori? CONETABILUL: Stele, seniore.
DELFINUL: Nădăjduiesc că unele din ele au să cadă mîine. CONETABILUL: Şi totuşi cerul meu nu o să ducă lipsă. DELFINUL: Se prea poate, porţi o sumedenie de prisos: cinstea ar
fi mai mare dacă ai pierde cîteva din ele. CONETABILUL: întocmai cum poartă calul laudele alteţei voastre:
ar galopa mai bine dacă-ar da de pămînt cu toată lăudăroşenia. DELFINUL: Măcar de-aş fi în stare să-l încarc eu cu toate laudele
ce i se cuvin! Nu se mai face odată ziuă? Mîine am să călăresc
o milă întreagă pe un drum pietruit cu căpăţînile englezilor. CONETABILUL: Eu n-aş îndrăzni să spun aşa ceva, de teamă să nu
rămîn de ruşine. Tare aş vrea să se facă ziuă, i-aş trage bucuros
de urechi pe englezi. RAMBURES: Cine face prinsoare cu mine că prind douăzeci de
englezi?

CONETABILUL: Pînă ce-i prinzi pe ei, vezi să nu fii prins cumva. DELFINUL: E miezul nopţii. Mă duc să-mi gătesc armele. ORLEANS: Delfinul de-abia aşteaptă zorile. RAMBURES: De-abia aşteaptă să-i mănînce pe englezi. CONETABILUL: Cred că o să-i mănînce pe toţi cîţi i-o ucide. ORLEANS: Jur pe mîna dalbă a domniţei mele că e un principe
viteaz. CONETABILUL: Jură-te pe piciorul ei, ca să-ţi poată călca jură-
mîntul.
ORLEANS: De bună seamă, este un vrednic gentilom francez. CONETABILUL: A fi vrednic înseamnă a face mereu ceva; şi el
mereu face eîte ceva.
ORLEANS: N-am auzit să fi făcut vreun rău cuiva. CONETABILUL: Nici mîine n-o să facă; şi totuşi o să-şi păstreze
faima.
ORLfiANS: Eu unul ştiu că e viteaz. CONETABILUL: Mie mi-a spus-o cineva care-l cunoaşte mai bine
ca domnia ta. ORLfiANS: Cine anume? CONETABILUL: Apoi, de! Mi-a spus-o chiar el însuşi; şi spunea că puţin îi pasă dacă o mai ştiu şi alţii...
ORLEANS: Nici nu trebuie să-i pese; doar nu-i o virtute ascunsă. CONETABILUL: Ba este, monseniore, pe cinstea mea! N-a văzut-o
nimeni niciodată, poate numai lacheul lui; e o vitejie sub obroc.
Cum o laşi slobodă, s-abate.
ORLEANS: Decît multe şi tot rele, mai bine una şi bună. CONETABILUL: La zicătoarea asta, eu răspund cu alta: „Prietenia
e linguşitoare".
ORLEANS: Şi eu răspund: „Nu e dracul atît de negru". CONETABILUL: Bine-ai zis! Prietenul domniei tale în chip de drac!
Să ai în vedere şi vorba aceea: „Ucigă-l toaca şi ducă-se pe
pustii". ORLEANS: La zicători eşti neîntrecut şi cum încă! Nebunul aruncă
o piatră...
CONETABILUL: Ai **cam** întrecut măsura, ORLEANS: Nu e întîia oară că te întrec.
(Intră un crainic.) ,
CRAINICUL: Monseniore conetabil, englezii se găsesc la o mie

cinci sute de paşi de corturile măriei voastre. CONETABILUL: Cine a făcut măsurătoarea? CRAINICUL: Contele de Grandpre.
337
[in, 7]
CONETABILUL: Un gentilom viteaz şi destoinic. De s-ar face odată ziuă! Vai! Bietul Henric al Angliei nu tînjeşte ca noi după răsăritul soarelui! ORLEANS: Ce mai bădăran ticălos e şi regele ăsta al Angliei, să hoinărească aşa cu toţi nătărăii după el, fără să ştie unde merge. CONETABILUL: Dacă englezii ar avea niţică minte, ar lua-o la goană. ORLfiANS: Tocmai asta le lipseşte; căci dacă-ar avea căpăţînile căptuşite cu puţin bun-simţ, **n-ar** putea purta chivăre aşa de grele. RAMBURES: Insula asta a Engliterei dă naştere tot la făpturi viteze. Dulăii lor sînt de-o îndrăzneală neîntrecută. ORLEANS: Javre turbate, se reped cît ai clipi din ochi cu capul în botul ursului, care li-l sfarmă ca pe un măr putred. Tot aşa poţi spune că e viteaz puricele care îndrăzneşte să-şi ia gustarea pe buza leului. CONETABILUL: Fireşte! Şi oamenii sînt la fel de vînjoşi şi de aprigi ca şi dulăii întărîtaţi. Minţile lor, însă, şi le lasă acasă, la neveste. Dă-le ciozvîrte mari de vacă, dă-le fiare şi oţeluri: au să mănînce ca lupii şi au să se bată ca dracii. ORLfiANS: Da, dar englezii ăştia duc o lipsă cumplită de carne de vacă. CONETABILUL: Atunci mîine vom băga de seamă că au doar poftă de mîncare şi n-au poftă de harţă. E vremea să ne înarmăm.
Să mergem!
ORLEANS: E două, Cînd pe cer va fi iar soare
Să prindem cîte-o sută fiecare.
(Ies.)

ACTUL IV

PROLOG *Intră Chorus*

389
Vă-nchipuiţi acum un timp în care Crescînde bezne, zvonuri strecurate Chivotul larg al lumilor îl umplu. Un zumzet dus din lagăr într-alt lagăr, A două oşti, adoarme-n sînul nopţii, Şi străji diri loc în loc aud consemnul, Şoptit în taină,-al pazei celeilalte. Răspunde foc la foc, şi-n flăcări pale Umbritul chip oştirile-şi zăresc, Şi cal pe cal se-nfruntă şi nechează Auzul surd al nopţii străpungîndu-l. Dînd zor armurierii, cu ciocanul, La zaua cavalerilor, prin corturi, Ţin isonul cumplitei pregătiri. Cocoşii cîntă-n sat. Bat orologii De ceasul trei al zorilor în somn. încrezători şi mîndri de-al lor număr, Prea veseli, liniştiţi francezii-n suflet Pe-al lor hulit duşman îl joacă-n zaruri Şi mustră noaptea-nceată şi schiloadă Că, hîdă şi smintită vrăjitoare, întîrzie şi şchioapătă pe drum. Pe cînd englezii, bieţii osîndiţi Ca nişte oameni gata pentru jertfă, Stau resemnaţi la focurile lor Cu gîndul la primejdia din zori, Şi copleşiţi, cu feţe scofîlcite, în haina zdrenţuită de război,
UV, 11
Par spectri îioroşi în raza lunii.
Cel care-acum ar mai putea să-l vadă
Pe-al tristei gloate căpitan regesc
Umblînd din cort în cort, din strajă-n strajă,
0! cum ar mai striga: mărire lui!
Şi laudă! că-şi vede toţi ostaşii,
Le dă bineţe, le zîmbeşte blînd,
Numindu-i fraţi de-un sînge şi prieteni.
Nimic n-arată pe regescu-i cMp
Că-ncercuit e de-o cumplită oaste.
Nici n-a pierdut o iotă de culoare
în veghea şi-oboseala-ntregii nopţi.
Ci, proaspăt, îşi învinge osteneala
Cu veselă, senină măreţie.
Şi orice hîtru galben şi-abătut
Din ochii lui a prins curaj văzîndu-l.
Cu largă şi solară dărnicie
Privirea **lui** se-mparte tuturora
Topind a spaimei gheaţă. Deci tot **omul,**
Şi nobil şi de rînd, să vadă poate

Cum dat-am eu, nevrednic iconar,
Ceva din al lui Harry chip, în noapte.
Şi-acuma teatrul npstru-i cîmp de luptă
Şi trebui', vai! cu cinci florete ştirbe,
Stîngaci încăierate, să-njosim
Măreţul Azincourt. Dar staţi, priviţi,
Şi-n mintea voastră dintr-o parodie
Isprăvi aievea pot să reînvie.
(Iese.)

SCENA 1

Tabăra engleză la AzincouH.
Intră Regele Ilenrie, Bedford şi Gloucester.

REGELE HENRIC: Primejdia-i mare, Gloucester, ai dreptate; Cu-atît mai mare fie-ne curajul. Slăvit să fie Domnul, frate Bedford, în fiecare rău e-un strop de bine, De s-ar pricepe omul să-l găsească, Să tragă şi folosul, dîiidu-şi seama.
Că răi vecini ne scoală prea devreme E sănătos, e şi gospodăresc, Dar ei ne sînt şi-un cuget dinafară, Predicatorii noştri, ce ne-ndeamnă Să ne-mbrăcăm frumos ca să murim. Aşa putem din pir culege miere Şi-o-nvăţătură chiar şi de la draeu.
(Intră Erpingham.)
Salut, sir Tomas Erpingham, bătrîne! Ţi-ar sta sub capul dalb o pernă moale, Mai bine decît aspra Franţei iarbă.
ERPINGHAM: Nu, sire, mi-este drag acest culcuş.
Că pot să spun acum: dorm ca un rege!
EEGELE HENRIC: E bine cînd te-mpaci cu suferinţa Ca toţi ceilalţi, că duhu-i uşurat. Şi cînd ţi-e mintea-nviorată-i sigur Că-ntregul trup nensufleţit şi mort Tresare-n groapa lîncezelii sale Şi-nvie ca un şarpe năpîrlit, Cu nouă agerime[88]. Sir Thomas, Dă-mi haina ta. Voi, fraţii amîndoi, Vorbiţi de mine prinţilor în lagăr, Ducîndu-le salutul meu. Degrabă Doresc să-i văd pe toţi la mine-n cort.
GLOUCESTER: Stăpîne, aşa vom face'.
(Gloucesler şi Bedford ies.)
Să te-nsoţesc?
Nu, cavalere, du-te Cu fraţii mei la lorzii Engliterei. Aş vrea să stau cu sufletu-mi de vorbă Şi nimenea de faţă să nu fie. Te aibă-n pază-i Dumnezeu din cer Pe tine, nobil Harry.
Miilţumescu-ţi O, suflete, că vorba ta-mi dă viaţă.
(Ies toii, afară de rege.) (Intră Pistol.)
PISTOL: *Qui va* REGELE HENRIC:
[IV, 1]

ERPINGHAM:
REGELE **HENRIC:**
ERPINGHAM: REGELE HENRIO;
Un prieten.

PISTOL: Vorbeşte lămurit: eşti ofiţer?
Ori eşti nu om de rînd şi din popor? KEGELE HENRIC: Sînt nobil şi fac parte dintr-o ceată. PISTOL: Şi porţi cu tine-o suliţă grozavă?
REGELE HENRIC: întocmai! Şi tu? PISTOL: • Sînt tot atît de nobil ca-mpăratul.
REGELE HENRIC: Eşti mai presus ca regele atuncea. PISTOL: OÎi! Kegele-i o inimă de aur;
Ce mai cocoş! Şi ce băiat do viaţă!
Vlăstar ales şi din părinţi de soi,
Năprasnic pumn! Eu tălpile-i sărut:
Mi-e drag din suflet spadasinul ăsta.
Dar tu cum te numeşti?
REGELE HENRIC: Harry le Roy[90].
PISTOL: Le Eoy. Un nume galic. Eşti din Cornwall?
REGELE HENRIC: O, nuf Sînt velş. PISTOL: 'Cunoşti pe Fluellen?
REGELE HENRIC: Da.
PISTOL: Să-i spui că-i trag cu prazu-n scăfîrlie
De Sfîntul David. REGELE HENRIC: în ziua aceea să nu-ţi porţi pumnalul la pălărie
ca nu cumva să ţi-l înfunde şi el în cap. PISTOL: Eşti prieten cu el? REGELE HENRIC: Şi ruda lui. PISTOL: Atunci nu faci o ceapă degerată. REGELE HENRIC: Mulţumesc. Dumnezeu cu tine! PISTOL: Pistol mi-e

numele.
(Iese.)
EEGELE HENRIC: Se potriveşte, că iei foc uşor.
(Se retrage.)
(Intră Fluellen şi Gower, fiecare din altă parte.)
GOWER: Căpitane Fluellen!
FLUELLEN: Ei, pentru Tumnezeu, forpeşte mai încet! Cel mai uimitor lucru din lumea întreacă este cînd fezi că nu se ţine seamă de străfechile şi atefăratele legi şi prifilegi ale rezpelului. Tacă ţi-ai ta osteneala să cercetezi pătăliile marelui Pompei*[1]; te încretinţez că ai găsi că-n tapăra lui Pompei nu era niOj flecăreala nici zăpăceala. îţi spun eu pe cufînt: ai să găseşti că opiceiurile de rezpel, şi grijile, şi reculele, şi cumpătarea, Ş[1] buna cufiintă sînt cu totul într-alt fel.

GOWER: Dar şi duşmanul e gălăgios! Doar l-ai auzit toată noaptea.
FLUELLEN: Uite, fezi, tacă tuşmanul e un măcar şi un smintit şi un fanfaron limbut, crezi că e pine să fim şi noi macari şi sminţiţi şi fanfaroni? Ia, spune trept, cu mîna pe conştiinţă?
GOWER: Am să vorbesc mai încet.
FLUELLEN: Te roc, te roc din suflet.
(Gower şi Fluellen ies.)
REGELE HENRIC: Deşi arată cam **din** alte vremuri
E-un gal cuminte, plin de vrednicie.
(Intră John Bates, Alexander Court şi Michael Williams.)
COURT: Frate John Bates, nu începe colo să mijească de ziuă?
BATES: Ba cred că da. Dar nu prea avem pricină să dorim lumina zilei.
WILLIAMS: Vedem noi colea zorile, dar pare-mi-se că n-o să-i mai vedem sfârşitul... Cine-i acolo?
REGELE HENRIC: Un prieten.
WILLIAMS: Cine ţi-e căpitan?
REGELE HENRIC:' Sir Thomas Erpingham.
WILLIAMS: Un comandant bătrîn şi încercat şi un nobil plin de omenie. Ia spune-mi, rogu-te, ce crede el de starea în care ne aflăm?
REGELE HENRIC: Că sîntem ca nişte oameni aruncaţi pe o limbă de nisip, care se aşteaptă să fie luaţi de valuri, la mareea viitoare.
BATES: Nu cumva i-o fi spus şi regelui părerea lui?
REGELE HENRIC: Nu. Şi nici nu se cădea s-o facă. Fiindcă, fie vorba între noi, cred că regele nu e decît un om ca şi mine. Miroase şi el micşunelele, cum le miros şi eu, vede şi el cerul şi pământul cum le văd şi eu. Are şi el simţuri la fel ca toţi oamenii. Dacă dai la o parte toate podoabele regeşti, rămîne omul în toată goliciunea lui. Cu toate că sentimentele lui rîvnesc mai sus, dar, cînd pogoară, apoi se prăbuşesc la fel de iute. Cînd are şi el, ca noi, cuvînt să se teamă, temerile lui sînt, fără doar şi poate, tot atît de amarnice ca ale noastre.[92] Şi atunci nu e cuminte să-i arate cineva vreo umbră de îndoială, ca nu cumva el să o lase să se vadă şi să-şi descurajeze ostaşii.
BATES: Oricît îi place lui să facă pe grozavul, cred că ar prefera să stea în gîrlă pîn-la gît, chiar şi pe o noapte friguroasă ca asta; şi eu i-aş dori-o. Ba aş vrea să fiu şi eu cu el; oricum, numai să nu fim aici.

REGELE HENRIC: Pe cinstea mea, să vă spun cum îl văd eu pe rege: cred că nu doreşte să fie altundeva decît acolo unde este.
BATES: Mai bine aş vrea să-l ştiu singur aici, că atunci negreşit că ar fi răscumpărat, şi-ar scăpa cu viaţă atîţia oameni.
REGELE HENRIC: Mi se pare că nu prea ţii la el dacă-i_ doreşti să fie singur aici; deşi pare să spui astea numai ca să-i_pui_pe ceilalţi la încercare. Eu cred că nicăieri n-aş muri mai fericit decît'alături de rege, pricina lui fiind dreaptă şi lupta lui cinstită.
WILLIAMS: Asta n-avem de unde g-o ştim.
BATES: Sau mai bine zis, nu ne priveşte; nouă ni-e de ajuns să ştim că sîntem supuşii regelui; dacă pricina lui e nedreaptă, ascultarea noastră faţă de rege ne spală de orice vină.
WILLIAMS: Dar dacă pricina nu-i dreaptă, chiar şi regele o să dea straşnică socoteală în Ziua de Apoi, cînd s-or aduna laolaltă toate braţele şi picioarele şi capetele tăiate într-o bătălie Şl or începe să strige: „Am pierit în cutare loc"; unii din noi înju-rînd, alţii strigînd după felcer, unii jeluindu-şi nevestele rămase în sapă de lemn pe urma lor, alţii cu gîndul la datoriile pe care le au, iar alţii la copiii lăsaţi golaşi. Teamă mi-e că dintre cei căzuţi în luptă prea puţini mor cum se cuvine. Cum o să aibă gînduri miloase şi evlavioase, cînd ei nu urmăresc altceva decît să verse sînge? Aşadar, dacă oamenii ăştia mor neîmpărtăşîţi, o să fie o pată pentru regele care i-a îndemnat: că dacă lui nu-i dai ascultare, înseamnă să calci toate îndatoririle unui supus.
REGELE HENRIC: Atunci, dacă un fiu trimis de tatăl său să aducă nişte mărfuri se îneacă în mare cu păcatele

lui cu tot, ar trebui, după legea voastră, ca vina ticăloşiilor lui să fie aruncată asupra tatălui care l-a trimis; sau dacă un slujitor, ducînd, la porunca stăpînului său, o sumă de bani, este lovit de lotri şi moare încărcat de fărădelegi pe care nu le-a ispăşit, voi o să spuneţi că treburile stăpînului sînt de vină că slujitorul merge în iad. Dar lucrurile nu stau aşa; regele nu e ţinut să răspundă de sfîrşitul fiecărui ostaş în parte, nici tatăl de-al fiului, sau stăpînul de-al slugii; fiindcă ei nu le-au vrut moartea cînd le-au dat o însărcinare. Pe de altă parte, dacă un rege a ajuns o dată la calea armelor, oricît de dreaptă i-ar fi cauza, nu poate încerca s-o cîştige numai cu ostaşi curaţi la suflet. Unii, de pildă., poartă vina unui omor precugetat şi făptuit, alţii au înşelat vreo fecioară, călcîndu-şi jurămîntul, alţii,
, care au însîngerat mai înainte dulcele sîn al păcii cu tîlhăriile şi fărădelegile lor, îşi caută o scăpare în război. Chiar dacă

oamenii aceştia au înfrînt legea şi au scăpat de pedeapsa ce li se cuvenea, chiar dacă au putut fugi de oameni, n-au aripi să fugă şi de Dumnezeu; războiul e niîna dreaptă a Domnului, e răzbunarea lui. Aşa că oamenii care au< călcat cîndva legea regelui sînt pedepsiţi abia acum in lupta pentru rege. Atunci cînd se temeau de moarte, au scăpat cu viaţă, iar atunci cînd cred că scapă, sînt răpuşi; iar dacă mor fără grijanie, e tot atît de nevinovat regele de osînda lor de veci, pe cît era şi de ticăloşiile săvîrşite mai înainte şi pentru care sînt pedepsiţi acuma. Supuşii au îndatoriri faţă de rege, dar sufletul rămîne al lor. Iată de ce orice ostaş la război trebuie să se poarte câ un bolnav căzut la pat: să-şi cureţe sufletul de orice pată; murind în felul ăsta, moartea îi va fi cu priinţă, iar dacă nu moare, să binecuvînteze vremea pierdută cu această pregătire; şi cel scăpat de la moarte nu e un păcat să cugete că, dăruin-du-se Domnului de bunăvoie, i-a fost dat să supravieţuiască pentru a-l preamări pe El şi a arăta şi altora cum să se mîntuiască.
WILLIAMS: Fireşte, dacă un om moare nemîntuit, păcatul cade asupra capului său, iar regele nu poate răspunde pentru el.
BATES: Nici nu doresc să răspundă pentru mine; şi sînt totuşi hotărît să lupt din răsputeri pentru el.
REGELE HENRIC: Chiar eu l-am auzit pe rege cînd spunea că n-ar vrea să plătească nici o răscumpărare.
WILLIAMS: Ei, o fi zis şi el, aşa, ca să ne facă să luptăm mai cu inimă; dar cînd om fi cu beregata tăiată, poate plăti el orice răscumpărare că pentru noi totuna e.
REGELE HENRIC: Dacă trăiesc s-o văd şi p-asta, nu mă mai încred în cuvîntul lui niciodată.
WILLIAMS: Vezi, să-i ceri socoteală! Ia, un biet supus acolo s-a supărat pe rege! Grozav lucru, ca bubuitura unei puşti hodorogite! E ca şi cum te-ai căzni să prefaci soarele în gheţar, făeîn-•du-i vînt cu o pană de păun. M-o să te mai încrezi în cuvîntul lui! Auzi ce nerozie!
REGELE HENRIC: Eăbufneala ţi-e cam tare; mi-ar sări ţandăra dac-ar fi clipa mai prielnică.
WILLIAMS: Hai sa ne batem, dacă scapi cu viaţă.
REGELE HENRIC: Bucuros.
WILLIAMS: Cum o să te mai recunosc?
REGELE HENRIC: Dă-mi încoace un zălog să-l port la pălărie. Şi dacă tu cutezi să mi-l ceri înapoi, mă bat cu tine.
WILLL\MS: Ţine mănuşa mea. Dă-mi-o pe a ta.

REGELE HENRIC: Iat-o.
WILLIAMS: O s-o port şi eu la pălărie. Dacă, după ce-o trece ziua
de mîine, vii la mine şi-mi spui: „Asta-i mănuşa mea", uite, pe
mîna asta mă jur că-ţi trag un pumn după ceafă. REGELE HENRIC: Dacă mai trăiesc s-o văd şi p-asta, ţi-ai găsit omul!
WILLIAMS: Mai bine te-ai duce să te spînzuri. REGELE HENRIC: Fii pe pace! chiar dacă ar fi să te iau de lîngă
rege şi tot am s-o fac.
WILLIAMS: Numai să te ţii de cuvînt! Bămîi cu bine! BATES: Ia împăcaţi-vă, englezi nerozi ce sînteţi. împăcaţi-vă!
N-avem noi destule răfuieli cu franţuzii, că nici nu le mai ştim
de număr? REGELE HENRIC: Adevărat! Francezii pot face prinsoare pe
douăzeci de galbeni franţuzeşti că or să ne bată, că doar sînt
douăzeci contra unu; pentru englezi, însă, nu e nici un păcat
să pilească galbenii francezilor iar mîine însuşi regele o să-i
pilească de zor.[93]
(Oştenii ies.)
Pe rege totul! Suflete şi vieţi, Şi văduve mîhnite, datorii, Copii, greşeli, în seama regelui! Să duc eu totul! O, ce

soartă grea Şi care,-ngemănată cu mărirea, Supusă-i clevetirii-oricărui prost, Ce ştie numai de durerea lui. De cîte făr' de seamăn bucurii Nevoie e să se lipsească-un rege Cînd orice om de rînd e plin de ele. Şi unde-i oare partea regilor De care-un om de rînd să n-aibă parte, Afară de măriri, obşteşti măriri? Au ce eşti tu, mărire, chip cioplit? Ce zeu eşti tu că griji lumeşti înduri Mai mult decît acei ce ţi se-nchină? Cu ce te-alegi? Ce cîştiuri dobîndeşti ? Mărire, spune-mi care ţi-este preţul, Şi-al închinării tale suflet, care-i? Eşti altceva decît un tron, un rang Ce nasc în oameni teamă şi-umilinţă? Dar cel temut e mai puţin ferice Decît cei ce se tem.
396
[ÎV, 1]
De ce adesea,-n loc de-un drept prinos,
Sorbi cupa-nveninată-a linguşirii?
încearcă doar să cazi la pat, mărire,
Şi cată-ţi leacu-n proslăvirea ta:
Vei stinge, crezi, al frigurilor foc
La suflul unor măguliri deşarte,
Gonit cu-nchinăciuni şi temenele?
Tu care-l îngenunchi pe-orice calic
Poţi da porunci şi sănătăţii sale?
Eşti doar un vis trufaş care te joci
în fel şi chip cu-al regilor repaus.
Un rege sînt şi eu, dar te descopăr,
Şi ştiu: nici sfîntul mir şi nici coroana,
Nici sceptrul, globul, spada, buzduganul,
Hlamida-n fir şi perle-ntreţesută,
Nici toate-acele denumiri umflate
Ce-ntîmpină pe rege, şi nici tronul
Pe care stă, nici valul de onoruri
Ce bate-n ţărmul 'nalt al ăstei lumi,
Nu! Tot acest de trei ori falnic fast
Şi tot ce-ncape-n patu-i de paradă
Nu poate-adînc dormi ca bietul rob
Ce, fără gînduri, cu stomacul plin,
Sătul de-a trudii pîne, se-odihneşte,
Şi-n veci nu vede groaznicele bezne
 - Aceste ale iadului odrasle. -
Ci el, din zori asudă pînă-n seară,
Ca un argat sub ochiul lui Apollo,
Şi toată noaptea doarme-n Elizeu.[94]
Trezit apoi în crucea dimineţii
L-ajută pe Hyperion[95] să-nhame.
Şi-a vremii goană veşnic o-nsoţeşte . -
Trudind mereu, cu spor, pîn' la mormînt.
Un sărăntoc deci, de măriri lipsit,
Ce-şi trece ziua-n muncă, noaptea-n somn,
E mult mai fericit decît un rege.
Şi-un sclav, părtaş al păcii ţării lui,
Se bucură de ea, şi nu-şi dă seama,
Cu mintea-i proastă, cît veghează-un rege
Să ţină pacea, ale cărei ceasuri
Sînt pentru toţi plugarii-un mare bine.
(Reintră Erpingham.)
397
[IV, 2]
ERPINGHAM:
REGELE HENRIC:
ERPINGHAM:
Stăpîne, lorzii tăi, îngrijoraţi, Te caută prin lagăr.
Cavalere,
Adună-mi-i pe toţi la **mine-n** cort. Ţi-o iau-nainte.
Sire,-aşa voi face.
(Iese.)
REGELE HENRIC: Căleşte-mi, zeu al oştilor, soldaţii, Şi nu-i lăsa să fie pradă fricii. Dezvaţă-mi-i şi de-a mai

număra De-i îngrozeşte numărul potrivnic, Şi nu azi, Doamne, azi nu-ţi aminti Păcatul săvîrşit de-al meu părinte, Uzurpator de tron. Pe Kichard[96] eu L-am îngropat din nou şi-am plîns asupră-i Cu mult mai multe lacrimi de căinţă Decît i-au curs din rană stropi de sînge. Cinci sute de săraci eu ţin pe an, Iar ei de două ori pe zi ridică Uscatele lor braţe către cer, Să ierte sîngele vărsat. Zidit-am Şi schituri două. Schivnici gravi şi trişti, De sufletul lui Kichard cîntă încă. Voi face şi mai mult. Dar ce pot eu E prea puţin, căci pocăinţa mea, Cerînd iertare, vine după toate.
(Reintră Gloucester.)
Stăpîne!
E glasul fratelui meu Gloucester? Da! Ştiu ce vrei să-mi spui. Eu merg cu tine. A noastră-i ziua şi tot ce mai vine.
(Ies.)
SCENA 2
Tabăra franceză.
Intră Delfinul, Orlians, Rambures şi alţii.
GLOUCESTER: REGELE HENRIC:
ORLEANS: **398**
Sus, domnilor! Pe-armura mea e soare.
DELFINUL:
ORLEANS: DELFINUL: ORLEANS: DELFINUL:
CONETABILUL: DELFINUL:
RAMBURES:
CRAINICUL: CONETABILUL:

i

[IV, 2]
Montez ă chemi F Dă-mi calul! Valet, lacheu,
ha!
Ce suflet de viteaz!
Via ![98] - *Les eaux et Ia ierre /*"
Rien puis? Uair el le feu![100]
Ciel, cousin Orleans ![m]
(Intră Conetabilul.)
Şi-acum, înalte Conetabil?
Kechează caii,-auzi, li-i dor de luptă!
încălecări şi-adînc în coaste-mpunge-i,
Să-mproşte-un aprig sînge-n ochi vrăjmaş
Stingând prisosul lui de bărbăţie.
Vrei dar, drept lacrimi, sînge de-armăsari?
Atunci cum le-am vedea firescul plîns?
(Intră un crainic.)
Seniori, de luptă duşmanii s-au strîns.
Pe cai, degrabă, prinţi viteji, pe cai!
Priviţi doar biata lor lihnită gloată
Ca să stîrpiţi cu mîndrul vostru-alai
Şi duhu-n ei, lăsînd pojghiţa numai!
Aci, nici nu-i de lucru pentru noi:
De-abia cît sînge-ajunge să stropească,
Din trupul lor sleit, baltagul gol
Pe care-l trag francezii vrednici astăzi
Şi-l pun la loc din lipsă de vînat.
Suflăm în ei şi iată-i răsturnaţi
De boarea vitejiei. Domnii mei,
Un fapt e sigur, fără doar şi poate:
Ţăranii noştri,-argaţii de prisos
Ce mişună şi se tot afîă-n treabă
Pe lingă lagăr, ar putea şi singuri
Să cureţe de-aici de pe ponoare
Pe un vrăjmaş atît de prăpădit,
Iar noi, la umbra-acestui munte,-am sta
Să flecărim în toată voia.

Dar nu ne lasă-onoarea. Ce mai vorbă:
Puţină osteneală să ne dăm
Şi s-a făcut. începe vânătoarea!
Să sune trîmbiţaşii-ncălecarea!

GRANDPRfi:
CONETABILUL:
DELFINUL:
CONETABILUL:
S-ameninţe pe cîmp, călări, vitejii: Se gudură şi se predau englezii!
(Intră Grandpre.)
Voi, nobili fii ai Franţei, ce mai staţi?
Vedeţi acele hoituri insulare,
Cu frica-n oase, plaiul pîngărindu-l
în zori de zi? şi ruptele lor steaguri
Sărac desfăşurate-n **viatul** ţării.
Ce-n treacăt suflă-n ele cu dispreţ?
Mofluz e Marte-n hoarda lor calică,
Privind blegit prin ruginitu-i coif.
Călării lor, ca sfeşnicele,-s ţepeni,
Cu facle-n mîini, şi bietele lor gloabe
Cu capu-n jos, doar piele şi ciolane.
Cu ochi sticloşi şi morţi, ce scurg urdori,
Pe cînd din botul vînăt le atîrnă
Zăbalele cu iarbă mestecată.
Dcasupră-le, călăii lor în zbor,
Hidoşii corbi, de-abia şi-aşteaptă ceasul.
Nu-i'chip să zugrăvesc'doar din cuvinte
O tabără atît de făr' de viaţă
Şi de ne-nsufleţită cum se-arată.
S-au închinat, şi-acum adastă moartea.
Să le trimitem straie noi şi hrană,
Şi pentru caii lor lihniţi, proviant,
Şi-apoi să ne luptăm cu ei?
Mi-aştept doar flamura. Şi-acum, la cîmp.
Cu mine iau drapelu-unui gornist
Să-mi fie la iuţeală de folos.
E soarele pe cer. La luptă, dar!
Să nu ne pierdem timpul în zadar.
(Ies.)
SCENA 3
Tabăra engleză.
Intră Gloucester, Bedford, Exeter, Erpingham cu toată oastea lor, Salisbury şi Westmoreland.
GLOUCESTER: Dar unde-i regele?
BEDFORD: Pe cal, să-i vadă-n rînduri de bătaie.

WESTMORELAND:
EXETER:
SALISBURY:
BEDFORD: EXETER:
BEDFORD:
Duşmanii sînt şaizeci de mii, în cap. Sînt cinci pe unu, şi-odihniţi cu toţii. Lovească mîna Domnului prin noi, Cumplită-i osebirea. Prinţii mei, V-ajute Domnul! Eu mă duc la post. De nu ne-om mai vedea decît în cer, Vă las cu bine, nobil lord de Bedford, Lord Gloucester, şi iubite lord Exeter, Kăzboinici, rude, vere scump[102], adio! Norocul, Salisbury, să te-nsoţească. Cu bine, şi te luptă vitejeşte, Iubite lord. Fac rău că-ţi amintesc, Eşti însăşi întruparea vredniciei.
(Iese Salisbury.)
Pe cît de bun, pe-atît e şi de vrednic Fruntaş în toate.

(Intră regele.)
WESTMORELAND:
REGELE HENRIC:
De-am avea cu noi Vreo zece mii din cei ce huzuresc în Englitera.
Cine a dorit-o?
E vărul Westmoreland? Nu, scumpe vere, De trebui' să murim, sîntem destui Pe care-i pierde ţara. De-om trăi, Cît mai puţini, cu-atît mai multă cinste. Să nu-ţi doreşti un om mai mult, o, Doamne! Pe Jupiter![103] Eu nu rîvnesc la aur, Nici nu mă uit la cîţi hrănesc pe seamă-mi, De-mi poartă vrunul hainele, nu-mi pasă; Şi nu pun preţ pe-asemenea nimicuri. Dar gloria s-o vrei, de-i un păcat, Sînt cel mai mare-n lume păcătos. Nu, vere, nici un om din ţară, zău! Nu vreau să pierd din astă mare cinste Nici partea unui singur om mai mult, Ţi-o jur pe-a mea nădejde cea mai sfîntă. O, nu-mi dori nici unul, Westmoreland, Mai bine dă de stire-n toată oastea:
401
[IV, 31
SALISBURY:
402
Acel ce n-are poftă să se bată
E slobod a pleca. îi daţi un zapis
Şi-n pungă-i puneţi galbeni pentru drum,
Nu vreau să mor alături de-acel om
Ce se codeşte-a mă-nsoţi la moarte.
Azi este ziua Sfîntului Crispian:[104]
Cel care-o mai trăi şi-ajunge-acasă
Cînd i s-o pomeni de-această zi
Va creşte parcă, şi se va-nălţa
L-auzul numelui de Sîn-Crispian.
Cel care ziua-aeeasta a trăit-o
Şi-ajunge om bătrîn, el, an de an,
Va ospăta-n ajun pe-ai săi vecini
Spunîndu-le: „E mîine Sîn-Crispian".
Şi mîneca-şi sumete,-arată racili
Şi-adaugă: „Acestea-s răni pe care
Le-am căpătat în zi de Sîn-Crispian".
Bătrînii uită. Totu-i dat uitării.
Dar el îşi aminteşte cu mîndrie
Isprăvile făcute-n ziua asta
Şi-n gura lui va fi şi-al nostru nume
Rostit aşa cum e, duios şi simplu,
Ca: Harry-rege, Bedford, Exeter,
Warwick şi Talbot, Salisbury şi Gloucester,
Viu pomenite la-nspumate cupe.
De noi vor spune fiilor părinţii,
Şi nu va trece-o zi de Sîn-Crispian,
 - De astăzi pînă la sfîrşitul lumii -
Să nu fim prăznuiţi noi, cei puţini,
Puţini şi norocoşi, legaţi ca fraţii;
Că toţi ce-şi varsă sîngele cu mine
Sînt fraţii mei şi-nnobilaţi vor fi,
Oricît de-umili, de-această zi.
Iar nobilii ce dorm acum în ţară
Blestem numi-vor lipsa lor de-aici
Şi-a lor nobleţe lucru de nimic
Cînd le vor spune unii c-au luptat
Alăturea de noi, de Sîn-Crispian.
(Intră Salisbury.)
Fii gata, sire, fără de zăbavă: Francezii ne fac faţă vitejeşte Şi-n aprig iureş da-vor peste noi.
REGELE HENRIC: WESTMORELAND; REGELE HENRIC: WESTMORELAND:
REGELE HEXRIC:
MONTJOY:
REGELE HENRIC MONTJOY: REGELE HENRIC
[IV, 3]
Cînd gata-i cugetul, e totul gata. Cel care-n cuget pregetă, să piară! Cum, vere, nu mai vrei din ţară sprijin? N-aş vrea să fim decît noi doi, jur, sire! Să dăm crăiască luptă făr' de-alt sprijin. Doreşti acum cinci mii de oameni

lipsă Mai bine-aşa, decît mai mult cu unul. La posturi fiecare! Doamne,-ajută!
(Fanfară. Intră Monljwy.)
Mai viu o dată s-aflu, rege Harry, De te-nvoieşti să dai răscumpărare 'Nainte de-a pieri fără de greş. Că eşti atît de-aproape de abis, Că sigur fi-vei înghiţit. Mai spun Că-n mila-i Conetabilul doreşte Să-ndemni pe soţii tăi la pocăinţă, Ca sufletele lor sa părăsească Uşor şi-n pace plaiurile-acestea, Pe care azi sărmanele lor trupuri Vor putrezi. : Dar cine te-a trimis?
înaltul Franţei Conetabil. : Du-i, rogu-te, răspunsul meu dintîi: Să-i spui să mă ucidă, iar apoi Să-mi vîndă oasele. O, sfinte Doamne! De ce-şi bat joc de nişte bieţi golani? Un om vindea o blană de urs viu Şi-a fost mîncat de urs la vînătoare. Din trupurile noastre-un mare număr Afla-vor sigur un mormînt în **ţară,** Pe care veşnic bronzul va trăi Mărturisind isprava-acestei zile. Iar cei ce-n Franţa bărbăteşte mor Şi lasă-aci viteze oseminte, Cu toate că-n gunoi sînt îngropate, Slăviţi vor fi, căci soarele-i salută Şi suie-n cer tamîia slavei lor. Rămîne-vor doar resturi pămîntesti Văzduhul să vi-l strice.-A lor duhoare în toată Franţa molima s-o-ntindă, Şi-acest prisos al nostru de curaj,

Ca pe-o ghiulea ce-atinge abia pămîntul,
îl veţi simţi atunci, **noi** morţi fiind,
Zbucnit în nou, nimicitor avînt,
Cum duce moartea-n voi pe-ntoarse căi.
îţi voi vorbi de sus. D'Albret să ştie:
Sîntem războinici, dar în strai de lucru.
Cernitu-s-au zorzoane şi fireturi
De-atîta trudnic mers prin ploi, pe cîmpuri.
Nu-s pene-n oastea noastră, nici de-un smoc,
 - Cuvînt să cred că n-om zbura de-aici -
Şi vremea ne-a ferfeniţit de tot;
Dai inima, ţi-o jur pe sfînta slujbă,
Ni-i zdravănă, şi-mi spun ostaşii, bieţii,
Că pîn' la noapte-avea-vor straie noi,
Sau smulge-vor soldaţilor francezi
Frumoasele pieptare de pe umeri,
Şi le vor petici. De-or face asta
Şi aşa va fi, - o, Doamne, s-o găsi
Şi-a mea răscumpărare. Crainice:
Să nu mai vii pentru răscumpărare;
O, nobil crainic, cruţă-ţi osteneala,
Că n-am decît aceste mădulare,
Ţi-o jur. De le-or avea în starea
în care am de gînd să vi le las,
Fac prea puţin. D'Albret să ştie asta.
MONTJOY: Cu bine, rege Harry, - aşa voi face
Şi nu vei mai primi alt sol.
REGELE HENRIC: Mă tem
Să nu vii iar să-mi ceri răscumpărarea.
(Iese Montjoy.) (Intră York.)
YORK: Smerit îngenunchez şi-ţi cer, stăpîne,
Comanda avangărzii. REGELE HENRIC: York, a ta e!
Şi-acum,-nainte, voi, oştenii mei!
Cu soarta luptei, Doamne, fă cum vreil
(Ies.)

SCENA 4
Cîmpul de bătălie.
Fanfare. Mişcări de trupe.
Intră un soldat francez, Pistol şi pajul.
PISTOL: Predă-te, cîine!
SOLDATUL FRANCEZ: *Je pense que vous etes un genfilhomme de bonne qualite.*[105] PISTOL: Ce *„caKtt"? Calea O custure mei* [106] Eşti de viţă nobilă?
Ce nume porţi? Vorbeşte: SOLDATUL FRANCEZ: *O, Seigneur Dieu!*[107] PISTOL: A zis sinior Die? E nobil, sigur!
Ascultă-mi vorba, o, sinior Die!

Ia seama! Vei muri de vîrful spadei
De nu-mi dai, măi sinior, răscumpărare.
SOLDATUL FRANCEZ: *O, prenez misericorde! ayez pitie de moy !*[m] PISTOL: „Moy" nu ţi-ajută. Dă-mi vreo patruzeci,
C-altfel îţi scot pe gît răscumpărarea
în roşii picături de sînge. SOLDATUL FRANCEZ: *Esi-il irnpossibh d'eschapper â la force de ton bras?*[m] PISTOL: „Para" potaie?
Tu, ţap afurisit şi desfrînat,
Nu vrei să-mi dai „para"? SOLDATUL FRANCEZ: *O, pardonnez-moi!*[no] PISTOL: Iar zici aşa? Eşti plin de „moy", fireşte!
Băiete, vino-ncoa şi-n treabă robul,
Pre limba lui, ce nume poartă? PAJUL: *Escouiez: eomment estes vous appele?*[111] SOLDATUL FRANCEZ: *Monsieur le Fer.*[112] PAJUL; Zice că-l cheamă domnul Fier. PISTOL: Domnul Fier! Mi-ţi-l-oi ciocăni eu, ţi l-oi potcovi, ţi l-oi freca. Spune-i-o pe franţuzeşte! PAJUL: Nu ştiu cum se zice pe franţuzeşte a potcovi şi ciocăni şi freca!
PISTOL: Să fie gata, c-am să-i tai gîtlejul.
SOLDATUL FRANCEZ: *Que dit-il, monsieur?*[m] PAJUL; *II me eommande ă vous dire que vous faites vous prest; car ce soldat icy est dispose" tout ă cette heure de couper vostre gorge.*[ni] PISTOL: *Ouy, cuppele gorge, permafoy*[115]*,*
Ţărane, ori îmi dai coroane bune
Ori sfîrtecat vei fi de spada asta!
40b
[IV, S]
SOLDATUL FRANCEZ: *O! Je vons supplie, pour Vamour de Dîeu, ine jiardmmey! Je suiş le geniilhomme de bonnc maison: gardez ma vie, ei je vous donneray deux cmts escus.*[116]
PISTOL: Ce spune?
PAJUL: Te roagă să-i laşi viaţa; e un nobil de neam bun; şi drept răscumpărare o să-ţi dea două sute de scuzi.
PISTOL: Să-î spui că mi-a trecut de tot mînia
Iar scuzii îi primesc.
SOLDATUL FRANCEZ: *Petit monsieur, que dit-il?*[1"]
PAJUL: *Encore quHl est contre son jurevnent de pardonner aucun prisonnier, neantmoins, pour Ies escus que vous l-avez promis, ii est content de vous ăonner la liberte, le franchissement.*[118]
SOLDATUL FRANCEZ: *Sur mes genoux, je vous donne miile remer' ciements; et je vriesliine heureux que je suiş tombe entre Ies mains ă'un chevalier, je pense, le plus brave, vaillant et tris distingue" seigneur d'Angleterre.*[119]
PISTOL: Băiete, tălmăceşte-mi.
PAJUL: îţi mulţumeşte de mii de ori, în genunchi, şi se socoteşte fericit că a căzut în mîinile unui cavaler dintre cei mai viteji - crede el - cei mai vrednici şi de trei ori nobili, ai Engliterei.
PISTOL: Milos voi fi, cu toate că sug sînge.
Urmează-mă! *(Ies Pistol şi soldatul francez.)*
PAJUL: *Suives, vous, le grand capitaine.*[1'20] De cînd sînt n-am auzit un glas aşa de răsunător ieşind dintr-o inimă aşa de seacă: bine zice cine zice că băşica goala face ăl mai mare zgomot. Bardolph şi Nym erau de zece ori mai viteji decît diavolul ăsta sforăitor de bîlci, căruia oricine poate să-i taie unghiile cu o sabie de lemn; dar amîndoi au fost spînzuraţi şi aşa o să fie şi el, dacă din întîmplare îndrăzneşte să şterpelească ceva. Trebuie să stau cu valeţii, cu bagajele din lagăr; franţuzul ar lua pradă straşnică de la noi, numai să ştie; căci nu e nimeni de pază, afară doar de copiii de casă. *(Iese.)*

SCENA 5

O *altă parie a cîmpului de luptă.*
Fanfară.
Intră Delfinul, Orlians, Bourbon, Conetabilul, Rambur-es şi alţii.
CONETABILUL: O, *diable!***
ORLEANS: *O, seigneur 1 le jour est perdu! tout est perdu* Z^2?
406
DELFINUL:
CONETABILUL: DELFINUL:
ORLfiANS: BOURBON:
CONETABILUL:
BOURBON:
[IV, 6]
Mori de ma vie /[12S] Totul e pierdut.
Ocara şi ruşinea pe vecie
De coifurile noastre joc îşi bat.

Oh, staţi pe loc. *O, mechante fortune!*[12]*
Dar rîndurile noastre-s toate rupte.
Să ne-njunghiem. Oh, veşnică ruşine! ■
Aceştia-s oameni de jucat la zaruri?
Şi-acestui rege i-am cerut zălog?
Euşine, doar ruşine,-n veci ruşine!
La iureş, iar! Şi să murim frumos![125]
Ceî care nu-l urmează pe-un Bourbon
De-aici să plece cu tichia-n **mînă,**
La prag păzind ca un codoş de rînd,
Cînd un mîrlan de neam ca şi zăvo du-mi,
I-o tăvăli cea mai frumoasă fată.
Nerînduiala care ne-a pierdut
Acum să ne-nfrăţească. înainte!
Să ne jertfim toţi vieţile de-a valma.
Pe cîmp mai sînt destui de-ai noştri teferi,
Să-l copleşim cu gloata pe vrăjmaş,
De-am face doar puţină rînduială.
La draeu! Hai, năvală! Mor mai bine,
Decît să duc o viaţă de ruşine.
(Ies.)

SCENA 6

*Altă parie a cîmpului de luptă. *
Fanfare. . . ..
Intră regele Henric şi ostaşi; Exeler şi alin.

REGELE HENRIC: Ne-am întrecut, prea vrednici consîngeni, Dar nu de tot: vrăjmaşul luptă încă.
EXETER: REGELE HENRIC:
EXETER:

Aduc salutul ducelui de York, Măria ta.
Cum, unchiule? E-n viaţă? De trei ori azi l-am fost văzut căzînd Şi de-alte trei cum se ridică-n luptă; Era din coif în pinteni plin de sînge.[126] în starea asta-ntins îngraşă plaiul

Ca brav ostaş. Pe-nsîngeratu-i loc Mai zace şi viteazul conte Suffolk. El a murit întîiul. York, atunci, Cu totul hăcuit, la el ajunge, Aşa cum zace-n chiaguri năclăit, îl ia de gît şi rănile-i sărută, Ce-i sîngeră adînc pe-obraji. Şi-i strigă: „Aşteaptă-mă, iubite vere Suffolk, Vreau sufletu-mi s-ajungă-n cer cu-al tău. Aşteaptă-mă, drag suflet, să-ţi iei zborul O dată cu-al meu suflet, astfel cum în crunta, glorioasa bătălie, Cavalereşte ne-am luptat alături!" Sosesc şi eu asupra-acestor vorbe, îi dau curaj. Surîde şi-mi ia mîna, Mi-o strînge slab, spunînd: „Iubite lord, Lui Harry să-i vorbeşti de-a mea credinţă". S-a-ntors spre Suffolk. Şi c-un braţ rănit El l-a cuprins atunci după grumaz Şi-apoi l-a sărutat pe gură. Astfel, Ca mire-al morţii, el pecetluit-a, Cu sîngele-i, o diată de iubire Ce-n chip atît de nobil s-a sfîrşit. Purtarea lui duioasă şi senină Mi-a podidit un plîns nestăpînit, Că nu-s atît de plin de bărbăţie, Şi maică-mea, nu eu, privind prin ochii-mi, Am izbucnit în lacrimi.
REGELE HENRIC: Te-nţeleg.
Că doar te-aud, şi trebuie să lupt Cu plînsetul din ochii-mi plini de ceaţă.
(Fanfare. Alarmă.)
Auzi! Alarma iar! Ce-nseamnă asta? Francezii risipiţi din nou s-adună. Ucidă-şi tot ostaşul prinşii săi. Să răspîndiţi porunca!
'.•■•:■, *(Ies.)*

SCENA 7

O altă parte a eîmpitlui de luptă.
Alarmă.
Intră Fluellen şi Qower.

FLUELLEN: Au prapatit şi pajii şi pacaşele! E cu totul împotrifa lecilor rezpelului! E cefa atît de mîrşaf, fezi tum'ta ce fapt ticălos, cum nu s-a mai făzut! Spune trept, nu e aşa?
GOWER: Adevărat e că n-au lăsat nici un paj în viaţă; şi măcelul ăsta l-au făcut nemernicii ăia fricoşi care au fugit de luptă şi pe deasupra au mai dat şi foc şi au luat cu ei tot ce era în cortul regelui. Şi pentru asta, regele a poruncit, pe bună dreptate, ca fiecare ostaş să-i taie beregata prinsului său. Oh! E un rege vrednic!
FLUELLEN: Da! S-a născut la Monmouth, căpitane Gower. Cum îi zice oraşului un te s-a născut Alexandru cel Cros?
GOWER: Alexandru cel Mare.

FLUELLEN: Ce, rocu-te, cros nu înseamnă mare? Cel cros, cel mare, sau cel puternic, cel înalt, sau cel inimos sînt tot o socoteală, toar cufintele sînt niţel mai altminteri.
GOWER: Cred că Alexandru cel Mare s-a născut în Macedonia: tatăl său, după cîte ştiu, se numea Filip de Macedonia.
FLUELLEN: Şi eu creţ că Alexandru s-a născut în Macetonia. îţi spun eu, căpitane, tacă prifeşti pe harta lumii, te încretinţez că, punînt alături Macetonia şi Monmouth, ai să găseşti, fezi tum'ta, că ţinuturile acestea e la fel amîntouă. în Macetonia este un rîu, la fel este şi în Monmouth: în Monmouth i se zice Wye; tar nu mai ţin minte cum se cheamă celălaltul. Oricum ar fi, seamănă cum seamănă tejetele astea ale mele cu astelalte tejete şi este păstrăvi în amîntouă. Tacă iei pine seama la fiaţa lui Alexantru, apoi a lui Harry de Monmouth i se botrifeşte nesbus de pine; fiintcă în toate e cîte un simpol. Alexandru, Tumnezeu ştie şi ştii şi tum'ta, în furia lui, în turpare şi în mînie, ori supărare, într-o toană, la necaz, scos tin fire, şi fiint şi niţelnş ameţit la creier, şi-a ucis la o ceartă şi la peţie pe cel mai pun prieten, Cleitus.
GOWER: La asta nu-i seamănă regele nostru: doar nu şi-a ucis
niciodată un prieten.
FLUELLEN: Nu e pine, fezi tum'ta să-mi iei forpa tin gură, înainte de a o fi rostit şi sprăfit. Eu forpesc in figuri şi simpoluri: aşa cum Alexandru l-a ucis pe prietenul său Cleitus,[127] fiint la un pahar de pere şi la peţie, tot aşa Harry Monmouth, fiint cu

tiv, *i]*
mintea limpete şi cu judecata întreacă, l-a gonit pe cafalerul acela grasu cu haina lui burtuhănoasă care se ţinea mimai de posne şi de şotii, de ghituşii şi de ticăloşii. Am uitat cum îl cheamă.
GOWER: Sir John Falstaff.
FLUELLEN: Chiar el. Straşnici oameni se nasc la Monmouth, ascul-tă-mă pe mine!
GOWER: Iată-l pe rege!
(Fanfară. Intră regele Henric şi trupa; Warwich, Oloucester, Exeter fi *alţii.)*
REGELE HENRIC: De cînd mă aflu-n Franţa, n-am mai fost Atît de mînios ca-n clipa asta. la-ţi goarna, crainice. Te du-n galop La călăreţii strînşi pe deal, acolo. De vor, cu noi, să lupte, cheamă-i jos; '■. ; De nu, s-o ia din loc. N-am ochi să-i văd!
Altmintrelea, vom tăbărî pe ei ■ ..,. Şi-o vor zbughi mai repede ca piatra .. Din praştii asiriene slobozită. Le vom tăia, afară de-asta, gîtul La toţi prizonierii ce-i avem Şi nici un om nu va mai fi iertat, Din cîţi mai prindem. Du-te şi le-o spune.
■<: *(Intră Montjoy.)*
EXETER: .'. Soseşte, sire, crainicul francez.
GLOUCESTER: Se uită mai smerit ca de-obieei. REGELE HENRIC: Ce-nseamnă asta, crainice? Nu ştii Că oasele mi-am pus răscumpărare? Vii iar s-o ceri? MONTJOY: Mărite rege, nu!
Eu vin să cer miloasă-ngăduinţă : Să căutăm pe plaiu-nsîngerat
!■ Pe-ai noştri morţi. Să-i îngropăm apoi, ■ :: De cei de rînd pre nobili osebindu-i.
Că mulţi din prinţii noştri - ce durere! - *i-u* «v ,.> Zac potopiţi, în sînge mercenar,
Pe cînd în nobil sînge, gloata-şi scaldă *'-'*■■*'*■ • :4/ Ciolanele greoaie. Cai răniţi :' ; ■■*'}* Se zbat sălbatic, pîn'la glezne-n cheaguri, ' .-•. : , v Strivindu-şi sub copita ferecată ■ *t* ,.!;.■?/'; Stăpînii morţi, ucişi de două ori.

REGELE HENRIC:
MONTJOY: REGELE HENRIC:
MONTJOY: REGELE HENRIC:

îngăduie-ne, rege, să străbatem Nestînjeniţi cîmpia, să-ngrijim De moartele lor trupuri.
Drept să-ţi gpun,
Heralde, nici nu ştiu de-a noastră-i ziua, Că mulţi călări de-ai voştri mai se-arată Gonind pe cîmp.
A voastră-i biruinţa. Slăvit să fie-ntru aceasta Domnul! Iar nu tăria noastră. Cum îi zice Castelului din faţă?
Azincourt.
Să-i zicem: lupta de la Azincourt Şi-a fost în ziua Sfîntului Crispian.
FLUELLEN: Tacă îmi tă foie măria foastră, tupă cît am citit în gronici, punicul fostru cel festit şi moşul fostru Etuart, prinţul eel negru al galilor, ar fi cîştigat o pătălie strălucită aci în Franţa.
REGELE'HENRIC: Aşa e, Fluellen.
FLUELLEN: Atefăr grăieşte măria foastră. Tacă măria foastră mai ţine minte, galii au făcut şi ei bună treapă într-o grătină unte creştea praz, şi-au înfipt cîte un praz în pălăriile lor din Monmouth; care lucru, tupă cum ştie măria foastră, şi pînă azi este o mărturie fretnică te cinste a acelei fapte; şi eu creţ că măriei foastre n-o să-i fie ruşine să poarte prazul în ziua de Sfîntul Tavid. REGELE HENRIC: Cu cinste-l voi purta spre amintire.
Sînt gal şi eu, fîrtate,-o ştii prea bine.
FLUELLEN: Toată apa rîului Wye n-ar putea spăla silicele gal tin trupul măriei foastre, f-o spun eu! Tomnul să-l placoslofească şi să-î aipă în pază, cît îi e frerea şi puterea. REGELE HENRIC: îţi mulţumesc, concetăţene!

FLUELLEN: Jesus! Sînt concetăţean cu măria foastră, şi nu-mi pasă cine o să afle că o s-o spun la toată lumea: slafă Tomnului, n-am te ce să-mi fie ruşine cu măria foastră, atîta timp cît măria foastră e om de treapă...
REGELE HENRIC: Mă ţină Domnu'aşa! Unneze-l crainici Să numere şi-ntocmai să-mi dea seamă De cei căzuţi de-o parte şi de alta. Pe-acel băiat mi-l cheamă mai aproape.

*(Arată **spre** Williams: **Mmitjoy** şi ceilalţi ies.)*

EXETER: Ostaş, înfăţişează-te la rege!
REGELE HENRIC: De ce porţi mănuşa aceea la pălărie, soldat?
WILLIAMS: Cu voia măriei tale, e zălogul lăsat de unul cu care trebuia să mă bat, dacă scapă cu viaţă.
REGELE HENRIC: Era englez?
WILLIAMS: Cu voia măriei tale, un mişel care făcea astă-noapte pe grozavul cu mine; dac-o mai fi trăind şi o îndrăzni cumva să-mi ceară mănuşa asta, m-am jurat să-i trag un pumn după : ceafă. Sau dacă mi-oi vedea mănuşa la pălăria lui - că a jurat pe legea lui de soldat s-o poarte dacă o scăpa cu viaţă - o fac eu să zboare de acolo.
REGELE HENRIC: Ce zici, căpitane Fluellen? E bine ca ostaşul ăsta să-şi ţină jurământul?
FLUELLEN: Cu foia măriei foastre şi tupă părerea mea, tacă nu-l ţine, e un ticălos şi un nemernic.
REGELE HENRIC: S-ar putea ca potrivnicul său să fie un nobil de neam prea mare, ca să-i răspundă unuia de teapa lui.
FLUELLEN: Chiar te-ar fi ca tracul te nopil, ca Luţifer şi chiar ca Belzebut, e nefoie, feteţi măria foastră, ca el să-şi ţină eufîn-tul şi jurămîntul. Feteţi, că tacă nu-l ţine, rămîne că e cel mai mare mişel şi nătăfleţ din cîţi şi-au frecat tălpile de pămîntul asta al lui Tumnezeu, pe legea mea!
REGELE HENRIC: Atunci, ţine-ţi jurămîntul, băiete, cînd îl întâlneşti pe fîrtatul acela.
WILLIAMS; Aşa voi face, stăpîne, pe viaţa mea!
REGELE HENRIC: Sub cine serveşti?
WILLIAMS: Sub căpitanul Gower, stăpîne.
FLUELLEN: Gower e un pun căpitan cu multă carte şi cunoaşte pine arta respelului.
REGELE HENRIC: Cheamă-l aci la mine, soldat!
WILLIAMS: Da, măria ta.
REGELE HENRIC: Ascultă, Fluellen: **ia-ţi** tu zălogul ăsta şi pune-l la pălărie. Cînd Alencjm şi cu mine eram la pămînt amîndoi, i-am smuls mănuşa asta de la coif; dacă o cere cineva, e vreun prieten de-al lui Alenţon şi un duşman de-al meu; dacă-l întîl-neşti cumva şi dacă ţii la mine, pune mîna pe el!
FLUELLEN: Măria foastră face la mine cea mai mare cinste, la care poate să rîfnească inima unui supus de al său. Aş fi pucuros să-l fad pe omul ăla cu touă picioare care s-o arăta jicnit de mănuşa asta, şi nimic mai mult! Să-l făd măcar o tată şi să tea Tumnezeu în mare mila sa, să-l pot fedea.

REGELE HENRIC: îl cunoşti pe Gower? FLUELLEN: Cu foia măriei foastre, e prieten pun cu mine. REGELE HENRIC: Caută-.!, rogu-te, şi adu-l la cortul meu. FLUELLEN: Mă tuc să-l atuc.
(lese.)
REGELE **HENRIC:** Milord de Warwick şi tu, Gloucester, frate, Să-l urmăriţi pe Fluellen pas cu pas. Mănuşa dată-n semn de preţuire îi poate face rost de-o scărmăneală. Acel ostaş mi-a dat-o cu-nvoire S-o port şi eu. Urmează-], dragă vere, Şi dacă omul nostru-l va lovi, - Căci după grosolana lui purtare Socot că se va ţine de cuvînt - Se-ntîmplă-atunci nenorocire mare. Că-l ştiu pe Fluellen: este un viteaz, Ca pulberea-i de iute la mînie, Cit ai clipi, răspunde la jignire. Te du, şi vezi să nu se ia la harţă. Tu, unchiule Exeter, vii cu mine!
(Iese).
SCENA 8
In faţa cortului regelui Henric. Intră Gower şi Williams.
WILLIAMS: Mă prind, căpitane, că te face cavaler. *(Intră Fluellen.)*
FLUELLEN: Cu foia **lui** Tumnezeu şi tin mila lui, căpitane, te rog să merji în tată la reje; e spre pinele tum'tale: e poate mai mult tecît îţi închipui şi tecît ai visat vreotată.
WILLIAMS: Domnule, ştii ce e cu mănuşa asta?
FLUELLEN: Cu mănuşa asta? Ştiu că e o mănuşă ca toate mănuşile.
lAMS; Eu ştiu ce e cu ca. Şi uite cum ţi-o cer înapoi!
(ti loveşte.)

FLUELLEN: La naipa! Ce ticălos fără pereche în lumea întreagă!
în toată Franţa şi în toată Anglia nu-i altul ca el! GOWER: Ce faci, domnule? Tu, nemernicule! WILLIAMS: Crezi că era să-mi calc jurămîntul? FLUELLEN: La o parte, căpitane Gower! îţi spun că-i plătesc eu

trădarea, cu eîţiva ghionti. WILLIAMS: Nu sînt trădător. FLUELLEN: îţi ies numai minciuni din gură. în numele re jelui,
îţi poruncesc să-l arestezi; e un prieten al tucelui te Alencon. WARWICK; Dar ce-i? Ce-i asta? Ce se petrece aici?
(Intră Warwick şi Gloueesler.)
FLUELLEN: Milord te Warwick, uite, fezi turn'ta, a ieşit la lumină, slafă Tomnului, o tratare cumplită, mare cît o zi te fără! Iată că fine măria sa.
(Intră regele Henric şi Exeter.)
REGELE HENRIC: Ce e? Ce s-a întîmplat?
FLUELLEN: Stăpîne, e aici un mişel şi un trătător care, tupă cum feteţi, a smuls mănuşa luată de măria foastră te pe coiful lui Alencon.
WILLIAMS: Stăpîne, asta a fost mănuşa mea; uite-i perechea; şi cel căruia i-am dat-o eu în schimb a făgăduit s-o poarte la pălărie; eu am făgăduit să-l lovesc dacă o poartă; l-am întîlnit pe omul ăsta cu mănuşa mea la pălărie şi m-am ţinut de cuvînt.
FLUELLEN: Măria foastră a auzit acum - cu tot respectul pentru măria foastră, ce mai terpeteu, ce mişel nemernic, golan şi păcătos c ăsta... Trac năteşte că măria foastră o să-mi tea **m&rtttrie** şi tofată şi întărire că aceasta-i mănuşa lui Alencon, pe care măria foastră mi-a tat-o mie - cu mîna pe conştiinţă că-i aşa!
REGELE HENRIC: Ostaş, dă-mi mănuşa; iată-i aci perechea. Pe mine chiar ai spus c-ai să mă baţi, Pe mine m-ai jignit cu vorbe grele.
FLUELLEN: Cu foia măriei foastre, o să răspuntă cu capul tacă mai este pe lume freo lege de respel.
REGELE HENRIC: Cum poţi încerca să-ţi capeţi iertarea?
WILLIAMS: Toată jignirea, stăpîne, de la inimă porneşte; din-tr-a mea n-a pornit nimic ce ar putea să jicnească pe măria ta.
REGELE HENRIC: Pe mine însă m-ai jignit.
WILLIAMS: Măria ta n-a venit el însuşi. Mi s-a arătat ca un ora oarecare; ca dovadă noaptea, straiele şi înfăţişarea smerită. Şi tot ce a avut de suferit înălţimea voastră sub chipul ăsta o

rog să creadă că o din vina sa, nu dintr-a mea, fiindcă dacă-ar fi fost cine credeam eu că este, nu era la mijloc nici o jignire-de aceea, rog din suflet pe măria ta să mă ierte. REGELE HENRIC: Mănuşa umple-i-o cu bani, Exeter! Şi dă-i-o lui! Băiete, s-o păstrezi! S-o porţi *h* cuşmă ca pe-o mare cinste Şi pmă ţi-o voi cere înapoi. Ş-acuma daţi-i banii. Căpitane, Să-i fii im bun prieten de-azi-nainte!
FLUELLEN: Pe ochii **mei,** flăcăul asta are testul coraj în pieptul Jm. Ţine si te la mine touăsprezece pănuţi şi te rog să fii cu frica toi **Tumnezeu** şi să te fereşti te sfată a te flecăreală, te „ J!*îi" tfjwatt şi te încrctinţez ca o să-ţi fie mai pine. WILLIAMS: Nu-mi trebuiesc gologanii dumitale. FLUELLEN: Ţi-i tau tin toată inima; îţi spUn că au **să-ţi** printă pine ca sa-ţi tălpuiesti cizmele: hai, ce tot faci atîtea' nazuri?
REGELE CRAINICI
REGELE HENRIC EXETER:
REGELE HENRIC
***(Intră** un crainic englez.)*
HENRIC: Heralde, fost-au morţii număraţi? TL *(îi înmînează un înscris):*
Aei-s trecuţi francezii omorîţi. Noi, unchiule, cîţi prinşi de neam luat-am? Pe Charles d'Orleans, regesc nepot, Jean, duce de Bourbon, de Bouciqault, Şi-alţi conţi, baroni, scutieri şi cavaleri O mie şi cinci sute, făr' de gloată. Izvodul ăsta-mi spune că francezii Ce zac ucişi pe cîmp sînt zece mii, Din care-o sută douăzeci şi şase Sînt prinţi şi nobili purtători de steaguri, Căzuţi aici. Se-adaugă la număr Baroni, scutieri şi gentilomi de seamă, Opt mii şi patru sute, dintre care Cinci sute-s cavaleri de-abia de ieri. Aşa fiind, din zece mii pierduţi, Seimenii-s doar o mie şase sute, Ceilalţi-s prinţi, baroni, scutieri, seniori, Şi cavaleri, prin naştere şi slujbă. Din nobilimea lor zac, morţi, anume: D'Albret, înaltul Franţei Conetabil, De Chatillon, al Franţei amiral;

EXETER: REGELE HENRIC
FLUELLEN: REGELE HENRIC
FLUELLEN: REGELE HENRIC
Mai mare peşte-arbalistari: Bambures, Şi bravul majordom Guiscard. Dauphin; Jean, duce D'Alenţon, Antoine de Brabant Ce frate e cu al Burgupdiei duce, Eduard, duce de Bar, iar dintre conţi: Grandpre, Koussi, de Fauconberg şi. Foix, Beaumont şi Marle, Vaudemont, Lestrale: Da, iată un regesc sobor al morţii! Şi-acum, englezii morţi: izvodul unde-i?
(Eeraldul îi înmînează un alt înscris.)
Eduard de York şi contele de Suffolk, Sir Kichard Ketly, Davy Gam, scutar, Şi nici un nume altul mai de seamă: Doar douăzeci şi cinci din celelalte. O, Doamne, mina ta a fost aici. Doar ei să-i mulţumim, nu vrerii noastre. Văzutu-s-au cîndva-n vreo luptă dreaptă, Prin grea izbire, fără vicleşug, Atîtea pierderi într-un singur lagăr Şi-n cellalt mai nimic? Primeşte, Doamne, Această biruinţă drept prinos, Ea este doar a ta.

Minune mare!
în sfînt alai să mergem pînă-n sat, Vestind oştirii-ntregi osînda morţii, Oricărui ins ce s-ar făli cu slava Ce se cuvine doar lui Dumnezeu. Putem cu foia majestăţii foastre Să zbunem cîţi de-ai noştri au pierit? Da, căpitane. Dar să ţinem seama Că Domnul s-a luptat de partea noastră. Pe legea mea că pine-a mai făcut. Să ne-ngrijim de cele sfinte. *Non Nolis*[128] *şi Te-Deum* să se cînte Pios să-i îngropăm pe morţii noştri Şi prin Calais spre Anglia-napoi N-au tins nicicînd ostaşi voioşi ca noi.

(Ies.)

ACTUL V

PROLOG *Intră Chorus.*

Acei ce-n cronici n-au citit povestea,
Dea voie să le-o suflu eu. Ceilalţi,
Cei care-o ştiu, smerit îi rog să ierte
Că-n şirul lor firesc, în timp şi-n număr,
Lipsesc atîtea fapte, care-aici
Nu pot apare-n toată măreţia
Şi-n viaţa lor aievea, cum au fost.[129]
Pe rege-acum îl ducem spre Calais.
E-ajuns acolo. L-aţi văzut. Şi-acum,
Pe-aripi de gînd purtaţi-l peste mare.
Priviţi, pe ţărm la noi, un brîu de lume:
Femei, copii şi oameni pînă-n valuri.
llralcle şi-aplauzele lor
Acoperă adîncul glas al mării,
Cel care, ca o goarnă uriaşă
Deschide calea regelui, spre ţărmuri.
Lăsaţi-l să debarce şi priviţi-l
Spre Londra cum se-ndreaptă cu alai.
Şi-i pasul gîndului atît de mare
Că-l şi vedeţi în minte-acum la Blackheatli.
Acolo vrut-au lorzii lui să-i poarte
Zdrobitul coif şi paloşul ştirbit
'Nainte-i prin oraş. Dar n-a dat voie
El nefiind supus deşertăciunii
Şi laudei de sine, ci dînd totul
 - Trofoie, prăzi, drapele şi onoruri -
Prinos lui Dumnezeu. Şi-acum, priviţi,
De gîndul meşter grabnic făurite,
Mulţimile ce Londra le revarsă!
în scump veşmînt primarul şi-ai săi sfetnici,

[V, 1]

SCENA 1

Urmaţi, ca senatorii vechii Rome, De-o plebe-n forfot, ies în calea lui, Cuceritorul Cezar să-şi primească. Precum (asemuirea este pală, Dar scumpă nouă azi) cînd generalul Prea graţioasei noastre suverane Va fi rentors (şi se va-ntoarce-odată) Din insula Irlandei[130], aducînd înfiptă-n vîrful spadei răzvrătirea, O, ce de lume-n cale-i va să iasă Din paşnica cetate, să-i ureze Un bun sosit. Dar pentru Harry, iată, Făcutu-s-a mai mult şi mai pe drept. Acum la Londra să-l vedeţi. Acolo L-ajunge-al Franţei bocet care-ndeamnă Pe-al nostru rege să rămîie-acasă. Iar împăratu-ntr-ajutoml ei Se-amestecă să mijlocească pacea. Dar pînă Harry se rentoarce-n Franţa, Sărim tot ce s-a mai putut petrece. Acolo se cuvine să-l urmăm, Şi eu jucat-am pe locţiitorul, Cel care v-aminteşte de trecut; Şi iar vă chem să fiţi, - ca să scurtez - Cu ochii minţii pe pămînt francez.

(Iese.)

Franţa. Lagărul englez. Intră Fluellen şi Gotter.

GOWBK: Aşa e, ai dreptate! Dar de ce-ţi porţi prazul astăzi? Că doar a trecut Sfîntul David.

FLUELLEN: în orice lucru găseşti brileşuri şi bricine, te ce şi pentru ce. Am să-ţi spun, căpitane Gower, aşa ca la un brieten: terpeteul cela golan, chelbos, pătuchios şi puncaş, fanfaronul de Pistol, pe care-l ştii şi tum'ta şi lumea-ntreagă că nu-i bun de nimica, fine, uite, fezi, ieri, la mine, şi-mi atuce pîine şi sare şi-mi porunceşte să-mi mănînc prazul. Eram într-un loc unde nu i-am putut cere socoteală. Tar sînt în stare să-l port mereu

Ia pălărie, pînă ce oi ta ochii cu el şi atunci îi arăt eu lui cam ce gîntese.
GOWER: Uite-l că vine, umfKndu-se în pene ca un curcan. *(Intră Pistol.)*
FLUELLEN: Nu-mi pasă mie de penele lui umflate şi de curcanii lui. Tomnul să te aibă în pază, sdegare Pistol, puncaş rîios şi pătuchios, Tomnul cu tine!
PISTOL: Ce, eşti nebun? Sau vrei, troian mojic,
Pe loc să-ţi rup al Parcei fir fatal? Ieşi! Silă mi-i de-al prazului miros.
FUELLEN: Te rog tin suflet, puncaş rîios şi puchinos, să bine-foieşti ca la cererea şi la porunca şi la torinţa mea să înghiţi, uite, fezi, prazul ăsta. Cu toate că nu-ţi blace, fezi pine, şi n-âi gust, nici poftă, şi nu poţi să-l mistui, eu ţin să-l mănîiici. PISTOL: Nici pentru CadwaJladcr[131] şi-ai lui ţapi!
FLUELLEN: îţi tau eu ţic-un ţap să nu-l poţi tuc'e!
(îl loveşte.)
Vrei să fii atît de trăguţ, terpeteu ticălos ce eşti, să înghiţi
prazul?
PISTOL: Troian nemernic, vei muri.
FLUELLEN: Pine zici, puşlama rîioasă, o să mor cînt o frea Tum-
nezeu. între timp, însă, freau ca tu să trăieşti şi să mănînci
punătăţile astea: Uite, îţi tau şi puţin sos la ele!
(îl bate iar.)
Ieri rni-ai zis cafaler te munte, acum te căfălăresc eu pe jos.
Fii pun, te roc! Tacă-ţi poţi pate şoc te un praz, poţi să-l şi
mănînci.
GOWER: Destul, căpitane, l-ai zăpăcit de tot. FLUELLEN: îţi sbun eu că am să-l fac să mănînce o pucăţică din prazul meu, chiar te l-oi pocni în scăfîrlie patru zile în şir. Ia
te rog, muşcă te aici, e puii te pus la rană, şi la creasta ta plină
de sînge.
PISTOL: Zici să muşc? FLUELLEN: Ta, tesigur, fără întoială ■ - şi te pună scamă, nici nu
încape forbă! PISTOL; Mă jur pe prazul ăsta că am să mă răzbun cumplit. înghit
PU, înghit, dar mă jur... FLUELLEN: Hai, mănîncă, rogu-tc. Mai vroi niţel sos la prazul
tău? Mei nu mai e testul praz ca să poţi jura pe el.

PISTOL: Mai lasă toroipanul că mănînc.
FLUELLEN: Să-ţi fie te pine, puncaş chelbos, tin toată inima. Ku,
mă roc, să n-arunci nimic. Coaja e pună pentru capaţina ta
crăpată. Te azi încolo, cînt s-o mai întîmpla să fezi frun praz,
să rîzi de el, te rog. Asta e tot! PISTOL: Prea bine! FLUELLEN: Ta! Ta! E pun prazul! Ţine şi un sfanţ să-ţi finteci
scăfârlia.
PISTOL: Mie? Un sfanţ? FLUELLEN: Ta, într-atevăr, şi te pună seamă ai să-l iei, că te nu,
mai am încă un praz în puzunar; şi pe ăla o sa-l înghiţi. PISTOL: Eu sfaiiţu-l iau cu gînd să mă răzbun.
FLUELLEN: Tacă îţi mai sînt tator ceva, o să-ţi plătesc cu bîta,
că n-ai sa mai fezi te la mine tecît pete. Tomnul să te aibă în
pază şi să-ţi fintece capaţina.
(Iese.)
PISTOL: întregul iad se va cutremura!
GOWER: Haide, haide, eşti un netrebnic, un fricos şi un mincinos. Ţi-ai bătut joc de un obicei - întemeiat pe o mare cinstire, şi purtat ca o slăvită amintire *a,* vitejiei celor duşi, dar nu te-ai încumetat să-ţi sprijini vorba şi pe fapte. De două-trei ori te-am văzut necăjindu-l pe nobilul ăsta şi rîzînd de el. Ai crezut că dacă nu ştie să vorbească englezeşte ca cei din ţară n-o să fie în stare să ţină un ciomag ca orice englez. Acum ţi s-au deschis ochii. Măcar de te-ar învăţa bătaia asta dată de un velş să te porţi de-acum încolo ca un englez cumsecade. Rămîi cu bine.
(lese.)

PISTOL:

îşi bate oare soarta joc de mine? Aflai că Nell, nevasta, mi-a murit De-o boală franţuzească la spital Şi casa de-ntîlnire mi s-a-nchis. îmbătrînesc în trupu-mi vlăguit Onoarea-i ciomăgită. Mă voi face Codoş de **rînd** şi cu dibace **iriînă Tăia-voi** pungile.. Spre ţară zbor. Şi-ntors în ea, m-apuc de jafuri iar, Mă ung pe vînătăi c-o alifie Şi jur c-am fost rănit în bătălie.
(Iese.)

SCENA 2

La Troyes, te *Champagne. O sală în palatul regelui Franţei Intră pe o uşă: regele Henrie, Bedford, Gloueester,* ***Exeler, Wanoick,*** *West-****„oreland şialʃi*** *lor» Te altă usă: regele Franţei, regina IzaMa, prin.* sa *Catenna,* ***Alice*** *şt alte doamne; ducele de Burgundia şi curtea sa*
REGELE IIENRIC:

REGELE FRANŢEI:
REGINA IZABELA

REGELE REGINA DUCELE
HENRIC: IZABELA: DE BURG

Soborului acestui, bună pace, Că pentru pace ne găsim aci. Iar fratelui din Franţa şi surorii Salutul meu şi multă sănătate. Noroc şi bucurie prea frumoasei Prinţese Caterina, vara noastră. Şi te salut, o, duce de Burgundia, Ca ramură şi parte a domniei Prin care s-a-ntrunit acest sobor. Iar vouă, sănătate, prinţi francezi Şi nobili mari. Mult vrednicul meu frate Din Anglia, mă simt prea norocos Că-n faţă te privesc. Bine-ai venit! La fel şi vouă, prinţi englezi, la toţi! Această zi şi-acest frăţesc sobor încheie-se la fel de bine,-o, frate, Cum ne simţim şi noi, văzîndu-fi ochii. Da, ochii tăi, cei ce purtau mai ieri Cînd întîlneau francezii, cumplitul fulger Al vasiliscului ucigător. Veninu-acestor ochi, nădăjduim, Pierdutu-şi-a puterea: ziua-aceasta Va preschimba-n iubire vrăjmăşia. Amin răspund: de-aceea vin aci. Voi, prinţi englezi, primiţi al meu salut. UNDIA:
Credinţa şi iubirea-mi deopotrivă Vi-o-nchin, regi mari ai Franţei şi-Engliterei, Că m-ani trudit din răsputeri cu gîndul Cu rîvnă şi-osteneală să-i aduc Pe amîndoi monarhii prea-slăviţi La scaunul acestui sfat regesc. O pot mărturisi, de-o parte **şi-alta,** Puternicele voastre majestăţi. Dar izbutind în străduinţa mea[132]

De-a pune îaţă-n faţă, ochi în ochi,
Doi regi, să nu vă fie cu bănat
De-ntreb aci,-ntr-acest măreţ sobor,
Ce vrăjmăşii, ce piedici mai sînt încă,
De ce această biată pace goală
Şi schilavă, ea, muma sfînt-a **Altei,**
Şi-a naşterilor binecuvîntate
Şi-a-ndestulării-n toate, tocmai ea
Nu poate să-şi arate blîndui chip
în cea mai veselă grădină-a lumii,
în Franţa noastră rodnică? Dar vai!
Prea mult din ţară îost-a izgonită,
Grămezi pe cîmp agonisita-i zace
Şi putrezeşte-n rodnicia ei.
în părăsire moare şi-a ei viţă
Ce toarnă-n inimi bucuria vieţii,
Iar gardul viu, pe vremuri cosorit,
Ca un captiv cu păr crescut sălbatic,

îşi lasă-n voie mlăzile zbîrlite.
Eăsar pe-nţelenitele ogoare
Cucuta, fumăriţa şi negară
Iar plugul care-ar fi stîrpit tot pirul
A ruginit. Şi neteda cîmpie
Pe care-o-mbăfeăniau mai ieri cebarea,
Trifoiul verde,-aglica cea pestriţă,
Cînd coasa-i lipsă, azi, s-a răzvrătit,
Şi-n schimb dă brusturi şi scaieţi spinoşi,
Şi searbedele ştevii - rodul lenii
Lipsit de frumuseţe şi folos.
Şi cum livezi, podgorii, ţarini, tufe,
Din firea lor se-abat sălbăticite,
La fel şi noi, cu neamuri şi copii,
Din lipsă de răgaz destul, uităm
Ştiinţele, podoaba ţării noastre.
Ci creştem ca barbarii, ca ostaşii,
Ce-n minte n-au decît vărsări de EÎnge,
Suclălmi grozave, straie fistichii,
Şi tot ce stă-mpotriva omeniei.
V-aţi adunat aci să-ntoarcem toate
La bunăstarea lor de mai-naintc
Dar euvîntarea-rni stăruie să-ntrebe
De ce n-aîungă răul blînda pace,

REGELE HENRIC
DUCELE
REGELE HENRIC REGELE
REGELE HENRIC

REGENTA IZABELA REGELE HENRIC:

Ca iarăşi să ne dea blagoslovire Din darurile ei de altădată. O, duce de Burgundia, de vrei Să facem pacea, din a cărei lipsă Ne bîntuie-amintitele răstrişti, Va trebui să cumperi pacea asta, Prin împlinirea dreptei mele cereri Pe care-n înţeles şi-n amănunte O vezi, pe scurt, în scrisul ce-l ţii-n mînă. DE BURGUNDIA:

Afîatu-le-a şi regele dar încă N-a dat răspunsul.

Bine. Pacea, însă, Pe care-o imploraţi cu stăruinţă, Atîrnă numai de răspunsul său. FRANŢEI: în treacăt doar mi-am aruncat privirea >: Pe-acest tratat. Din sfatul tău de-aci Fii bun şi-alege, şire, cîţiva sfetnici i

Să stea cu mine iar, să-I cercetăm Cu şi mai multă grijă. Şi voi da Răspunsul meu hotărîtor de-ndată Şi-a mea-nvoire.

Aşa voi face, frate, Tu, unchiule Exeter, Clarence frate, Tu, frate Gloueester, Huntington şi Warwick, Duceţi-vă cu regele. Din parte-mi Puteri depline aveţi de-a încheia Sporind sau prefăcînd orice veţi crede în luminata voastră iscusinţă Că-i potrivit cu demnitatea noastră Şi-orice scăderi şi-adaosuri veţi face La cererile mele, mă-nvoiesc. Vrei, mîndră soră, prinţii să-nsoţeşti, Sau stai aci eu noi?

Iubite frate,

Mă duc cu ei, că poate prinde bine, Cînd pricini grele fi-vor dezbătute, Şi glasu-unei femei.

Dar cel puţin

S-o laşi cu **noi** pe vara Caterina Ea mi-este cererea cea mai de seamă ■"* f Şi-i pusă-ntîia pe hrisovul păcii.

REGINA IZABELA: La voia ei!

(Ies toţi, afară de regele Henrie, Caterinci şi Alice.)

REGELE HENRIC: Frumoasă Caterină,

Vrei oare pe-un războinic să-l înveţi Ce vorbe-neîntă-auzul unei doamne Şi-n inimă-i şoptesc iubirea lui?

CATERINĂ: Măria ta are să rîdă de mine. Eu nu pot să vorbesc Anglia voastră.

REGELE HENRIC: Frumoasă Caterină, dacă mă iubeşti tare mult, din toată inima ta de franţuzoaică, o să fiu îneîntat să mi-o spui într-o engleză cît de stricată. îţi plac puţin, Kate?

CATERINĂ: *Pardonnez mqy*[13S], nu ştiu ce înseamnă „îţi plac".

REGELE HENRIC: Tu eşti un înger, Kate, şi mie-mi plac îngerii.

CATERINĂ: *Que ăit-il? Que je suiş semblcible ă Ies anges?*[iu]

ALICE: *Ouy, vraiment, sauf vostre grăce, ainsi dii-il.*[135]

REGELE HENRIC: Aşa am spus, scumpă Caterino, şi nu mi-e ruşine s-o spun iar.

CATERINĂ: *Oh! mm Dieu t Les* ***langues*** *des hommes soni pleines de tromperies.*[136]

REGELE HENRIC: Ce spune, frumoasă doamnă? Că limbile bărbaţilor sînt înşelătoare?
ALICE: *Ouy*[w], ca limbile bărbaţi are să fiu plin de amăgire; asta spus domniţa,
REGELE HENRIC: Domniţa e cea mai straşnică englezoaică din lume. Pe legea mea, Kate, vorbele mele de dragoste sînt tocmai pe măsura ştiinţei tale. Mă bucur că nu ştii mai bine englezeşte; fiindcă, dacă ai şti, ţi s-ar părea că sînt un rege aşa, dintr-o bucată, şi ai putea crede că **mi-am vîndut** o sfoară de moşie ca să-mi cumpăr coroana. Nu prea mă pricep să ticluiesc la vorbe dulci; îţi spun aşa, fără înconjur, că te iubesc. Şi-mi pierd tot şirul, dacă-mi ceri să-ţi spun mai mult decît atît: „Mă iubeşti şi tu?" Hai, răspunde-mi, zău, şi-om bate palma, să facem tîrgul. Ce zici, domniţă?
CATERINĂ: *Sauf vostre honneur,* la mine înţelege bine.
REGELE HENRIC: Doamne, Kate, dacă mă pui să fac stihuri sau să dansez de dragul tău, sînt pierdut; la stihuri nu ştiu sa potrivesc nici cuvintele, **nici** măsura, de dansat nu pot dansa în măsură, deşi e greu să te masori cu mine. De-aş putea cuceri o femeie sărind capra, sau, aruneîndu-mă pe cal cu armura în spinare, apoi, nu că mă laud, dar mi-aş găsi repede perechea. Sau, dacă ar fi să mă bat cu cineva ca să-i fac ei plăcere, ori să-mi joc calul în două picioare, aş tăbărî pe el ca un parlagw»

şi m-aş ţine-n şa, fără să cad, ca o maimuţă. Dar, Dumnezeu mi-e martor, Kate, că nu ştiu sa fac ochi dulci, nici să şoptesc vorbe goale şi nici nu-s dibaci la **declaraţii:** n-am decît un cuvînt, do care mă folosesc doar atunci cînd mi se cere cu dinadinsul, şi pe care nu mi-l calc niciodată, oricît **mi** s-ar cere. Dacă poţi iubi un flăcău de teapa mea, Kate, cu un obraz ce nu face să-l bată soarele şi pe care nu se învredniceşte măcar să-l privească în oglindă, lasă-ţi ochii să aleagă pentru tine. îţi vorbesc deschis, ea un soldat. Dacă poţi să mă iubeşti, ia-mă; iar de nu, eu tot am să mor odată, dar nu de dorul **tău.** Doamne fereşte!'Cît trăieşti, dragă Kate, ia-ţi un bărbat credincios şi dintr-o bucată. El trebuie, vrînd-nevrînd, să se poarte frumos cu tine, fiindcă n-are darul de-a suci alte capete. Iar bărbaţii buni de gură care se bagă în sufletul femeilor cu stihurile lor sînt repede alungaţi de bunul-simţ. Chiar aşa! Omul bun de gură nu-i decît un flecar, şi stihurile nu-s decît poveşti. Un picior, cît de sprinten ar fi, începe să tremure. O statură falnică se încovoaie, barba neagră încărunţeşte, capul cârlionţat ajunge chel, obrazul frumos se scofîlceşte, ochii cei mai vioi se duc în fundul capului; numai o inimă bună, Kate, e ca soarele şi ca luna, sau mai bine zis ca soarele, nu ca luna. Fiindcă străluceşte luminos şi nu se schimbă şi nu se abate din drum niciodată. Dacă vrei un om ca ăsta, ia-mă pe mine; luîndu-mă pe mine, iei un soldat, şi luîndu-l pe soldat, îl iei şi pe rege. Ei, ce spui tu de dragostea mea? Vorbeşte, te rog deschis, frumoasa mea. CATERINĂ: Se poate eu să iubesc pe un duşman de Franţa? REGELE HENRIC:' Nu! Nu se poate să iubeşti pe duşmanul Franţei, Kate; dar iubindu-mă pe mine, iubeşti pe un prieten al Franţei: fiindcă mi-o atît de dragă Franţa, ca n-aş vrea să mă despart de nici -un cătun de al ei. Vreau să fie a mea cu totul. Şi, Kate, dacă Franţa e a mea, şi eu sînt al tău, Franţa e atunci a ta şi **tu** eşti a mea. CATERINĂ: Eu nu ştiu ce e asta,
REGELE HENRIC: Nu ştii, Kate? Am să ţi-o spun pe franţuzeşte; parcă văd că mi se lipeşte de limbă, că n-o mai pot dezlipi, ca o nevestică abia măritată de gîtul soţului. *Je quand sur le possession de France, ei quand vous avez le possession de moy*[13s] stai să văd ce mai vine? Sfinte Dcnis, dă-mi o **mină** de ajutor - *donc vostre est France et vous estes mienne.*[159] Mai lesne mi-ar fi să cuceresc regatul ăsta, decît să îndrug la vorbe franţuzeşti. N-am să izbutesc niciodată să te înduplec cu franţuzeasca mea, ai să rîzi de mine.

CATERINA: *Sauf vostre bmnevr, la Francois que vous pariez est meilleur que VAnglois lequel je parle.*[li0]
EEGELE HENRIC: Zău că nu e, Kate! Trebuie să recunoaştem că tu vorbeşti nespus de prost limba mea şi la fel de prost o vorbesc şi eîi pe a ta, aşa că între noi doi nu e nici o deosebire. Dar, Kate, atîta lucru înţelegi şi tu, pe englezeşte: poţi să mă iubeşti?
CATEBINA: Nu pot să spun.
REGELE HENRIC: Poate ca mi-o spune vreo vecină, Kate. Am să le întreb. - Lasă, ştiu că mă iubeşti, şi la noapte pînd te vei duce în cămăruţa ta, ai s-o întrebi pe această nobilă doamnă
illSit, Ul&gCl lYC*LC, liC-y* AJLlAt* ViliVA i"Ji vty i*A^jL«, ^-uui^,
drăguţă principesă, eu te iubesc cumplit de mult. Dacă ai să fii vreodată a mea, Kate (şi am credinţa nestrămutată că ai să fii), te-am cucerit prin luptă şi va trebui, vrei nu vrei, să fii o bună mamă de soldaţi. Adică, n-o să facem noi, tu şi cu mine, de la Sfîntul Denis şi pînă la Sfîntul Gheorghe, un băiat jumătate francez, jumătate englez, care să meargă pînă la Constantinopol[141] să-l tragă pe turc de barbă? Nu crezi? Ce zici, frumoasa mea floare de crin?
CATERINA: Eu nu ştii.
REGELE HENRIC: Nu! Ai s-o ştii mai tîrziu, deocamdată trebuie să-mi făgăduieşti; făgăduieşte-mi, deci Kate, că ai să-ţi dai toată silinţa pentru partea franţuzească a băiatului; cît despre jumătatea de englez îţi dau cuvîntuî meu de rege şi de bărbat. Co răspuns îmi dai, *la plus lelle Katharine du monde, mon tres chere et divine deesse*[li2]*?*
CATERINA: *Majesti a voastră are fausse*[li3] *francez destul ca să amăgească pe cea mai sage dernoiselle en France*[1^].

REGELE HENRIC: La naiba, cu franţuzeasca mea stropşită. Pe cinstea mea, ţi-o spun verde pe englezeşte: Kate, te iubesc! Nu rn-aş încumeta însă să jm\tot pe cinstea mea că mă iubeşti şi tu; deşi inima-mi spune că da, eu toată mutra mea, săraca, fără nici un farmec. Blestemată fie acum ambiţia tatălui meu! îi era gîndul la război eînd m-a făcut pe mine; de aceea m-ata ales cu înfăţişarea asta aspră, ca de fier, care sperie femeile cînd încerc şi eu să fiu curtenitor cu ele. Dar, crede-mă, Kate, cu cît o să îmbătrînesc, cu atît o să arăt mai bine. Mă mîngîi eu gîndul că bătrîneţea, acest vrăjmaş al frumuseţii, n-are ce să mai strice la chipul meu. Dacă mă iei acum, mă iei sub înfă-ţişarea cea mai rea; cînd ai gă te obişnuieşti, ai să mă găseşti

CATERINA: Dacă i-o place lui *roy mon pere*[us] REGELE HENRIC: O să-i placă, dragă Kate, îţi Kate.

din ce în ce mai bine. Şi-atimci ia spune-mi, prea frumoasă Caterină, mă vrei? Lasă roşcata asta feciorelnică; destăinuieşte-ţi pornirea inimii, cu o privire împărătească. Ia-mă de mină şi zi aşa: „Harry al Angliei, sînt a ta!" Cum mi-o îneînta auzul atare vorba, îţi şi răspund răspicat: „Anglia e a ta, Irlanda e a ta, Franţa e a ta, şi Henric Plantagenet e al tău". Iar ăstuia îi spun în faţă: „Chiar dacă nu e cel mai de treabă dintre regi, ai să vezi că e regele oamenilor de treabă". Hai, răspunde-mi, fie şi cu un crîmpei de cîntec: glasul tău e un cîntec, dar vorba ţi-e cam scîlciată. Aşadar, Caterină, regină între regine, deschi-de-ţi inima într-o englezească stropşită. Mă vrei, spune?

spun eu că-i place,

CATERINA: Atunci şi eu am să fiu îneîntat.

REGELE HENRIC: Prin urmare, îţi sărut mîna şi-ţi zic regina mea.

CATERINA: *Laissez, mon seigneur, laissez, laissez! Ma foy, je ne veux point que vous abaissez vostre grandeur en baisant la main d'une vostre indigne serviteure; excusez-moy, je vous supplie, mon trhs puissant seigneur.*[tm]

REGELE HENRIC: Atunci, am să te sărut pe gură, Kate. CATERINA: *Les dames et demoiselles, pour etre baisees devant leurs noces, ii n'est pas la coutume de France.*[1417] REGELE HENRIC: Ce-a zis, doamnă interpretă? ALICE: Că nu e obiceiul pour Ies doamne din Franţa. Nu ştiu cmn spune *baiser* în limba dumneavoastră. REGELE HENRIC: Sărutare. ALICE: Măria ta *entendre*[us] mai bine ca *moy.* REGELE HENRIC: Vrea să spună că în Franţa nu se obişnuieşte ca fetele să fie sărutate înainte de cununie? ALICE: *Ouy, vrayment.*[149]

REGELE HENRIC: Obiceiurile cele mai îngrădite se pleacă în faţa unui rege mare. Scumpă Kate, tu şi cu mine nu putem fi închişi în cercul strimt al obiceiurilor unei ţări. Noi facem datina, Kate, şi libertatea care decurge din starea noastră închide gura tuturor bîriitorilor, aşa cum am să ţi-o închid şi eu pe a ta, fiindcă a vrut să apere straşnicul obicei al ţării voastre, şi mi-a respins sărutarea. *(O sărută.)* Buzele îţi sînt vrăjite, Kate; atingerea lor dulce ca mierea e mai convingătoare decît toate glasurile din Sfatul Franţei. Şi l-ar îndupleca mai repede pe

Harry al Angliei decît o jalbă a tuturor regilor din lume. Iată-l pe tatăl tău.

(Intră din nou regele şi regina, ducele de Burgundia, Bedford, Gloucester, Exeter, Warwick, Westmoreland şi alţi nobili francezi şi englezi.)

DUCELE DE BURGUNDIA: Domnul să te ocrotească, măria ta! Augustul meu văr o învaţă englezeşte pe principesa noastră?

REGELE HENR1C: Aş fi vrut, dragă vere, să-i arăt cit de mult o iubesc; şi tot pe englezeşte. DUCELE DE BURGUNDIA: Şi se codeşte?

REGELE HENRIO: Graiul ne e cam aspru, vere, şi firea nu prea mi-e duioasă; aşa că, neavînd nici suflet, nici glas de linguşitor, nu sînt în stare să trezesc în ea duhul iubirii, ca sa se arate aşa cum e.

DUCELE DE BURGUNDIA: Iartă-mă dacă-ţi răspund sfătos şi fără înconjur. Dacă vrei să-i faci farmece, trebuie să tragi un cerc magic; şi dacă vrei să .trezeşti în ea Amorul aşa cum e, apoi trebuie să se arate orb şi gol. Cum poţi dar să învinuieşti o tînără fată ca ea, cu obrajii rumeniţi de o roşeaţă sfioasă şi feciorelnică, dacă nu vrea să se lase descoperită, ca să iasă la lumină băieţaşul orb şi gol? înseamnă, măria ta, să pui la grea încercare o fecioară! REGELE HENRIC: Cu toate acestea, ele închid ochii şi se supun, dragostea fiind oarbă şi atotputernică. DUCELE DE BURGUNDIA': Le este iertat, mylord, dacă nu văd ce fac. REGELE HENRIC: Dacă-i aşa, scumpe lord, învaţ-o pe verişoara domniei tale să închidă ochii.

DUCELE DE BURGUNDIA: Am să-i fac eu cu ochiul, să zică da. Numai că măria ta să-i lămureşti vorbele mele: că fecioarele pe care vara le-a încins bine sînt ca muştele din August: au ele ochi, dar sînt oarbe şi rabdă să pui mina pe ele, chiar şi cele care mai înainte n-ar fi îndurat măcar o privire. REGELE HENRIC: Sfatul ăsta mă sileşte să aştept o vară călduroasă: şi aşa, în cele din urmă, voi prinde gîza, vara domniei tale, cînd o orbi şi ea.

DUCELE DE BURGUNDIA: Ca amorul, milord, înainte de-a iubi. REGELE HENRIC: Adevărat! Şi unii dintre domniile voastre trebuie să mulţumească amorului pentru orbirea care mă împiedică să văd o mulţime de mîndre cetăţi franţuzeşti, fiindcă-mi stă în cale o mîndră fecioară din Franţa.
423
rv, si
REGELE FRANŢEI: Da, milord, văzute din depărtare, fiecare din ele îţi par fecioare: fiindcă toate sînt înconjurate cu ziduri neatinse, în care războiul n-a pătruns niciodată. REGELE HENRIC: Kate îmi va fi soţie?
REGELE FRANŢEI: Dacă aşa ţi-e voia!
REGELE HENRIC: Sînt fericit; în felul ăsta, cetăţile virgine de care pomeneşti o vor însoţi; iar fata care a stat în calea dorinţelor mele îşi va face drum în sufletul meu. REGELE FRANŢEI: IWam învoit cu tot ce-i înţelept.
REGELE HENRIC: Aşa să fie, lorzi ai Engliterei? WESTMORELAND: Da, regele tratatul l-a-ntărit
în fiecare punct; cel mai dintîi, E fata lui. Urmează-apoi la rînd Si celelalte-n slova lor întocmai. EXETER: Pe-acesta numai nu l-a iscălit:
Acolo unde măria ta cere ca regele Franţei, ori de cîte ori îţi va scrie pentru a-ţi cere ceva, să te numească pe măria ta în felul următor şi cu acest adaos în franţuzeşte: *Notre tres cher fils Henri, Boi cTAngleieire, Herilier de France*[150], şi la fel şi în latineşte: *Praeclarissimus filius noster Henrico, Rex Angîiae et Haeres Franciae.*
REGELE FRANŢEI: Dar dacă ţii cu dinadinsul, frate,
Eu nu mă-mpotrivesc nici la aceasta.
REGELE HENRIC: în numele-alianţei noastre sfinte, Te rog să te-nvoieşti şi la aceasta Şi dă-mi pe-a ta fiică de soţie.
REGELE FRANŢEI: Â ta să fie, mîndrul meu fecior,
Din sîngele-i urmaşi să-mi odrăsleâscă. Kegatele-nvrăjbite ale Franţei Şi Engliterei, ale căror ţărmuri îngălbeneau de ciudă cînd vedeau C-a dat norocul peste-a lor vecină, Prin ei vor înceta să se urască. Unirea asta,-atît de scumpă nouă, Să semene iubirea creştinească, Şi buna învoire-n sînul lor. Şi-ntre frumoasa Franţă şi-Englitera Să nu-şi mai tragă paloşul nicieînd Bărboiul încruntat şi sîngerînd.
TOŢI: Amin!
REGELE HENRIC: Kate, bun găsit! Să vadă toată lumea: Sărut regina-n tine şi stăpîna.
429

IV, 21
■REGINA 1ZABELA: Iar Dumnezeu, al căsniciei ctitor, Din două inimi şi din două tronuri O inimă şi-un singur tron să facă, Şi cum un soţ şi-o soaţă, doi fiind, Prin dragoste sînt unul, - tot aşa Va fi şi-ntre regate-o cununie. Iar hîda gelozie, clevetirea, Ce-adesea se strecoară pînă-n patul Blagoslovitelor căsătorii, Să nu se furişeze-n legământul Acestor ţări, stricîndu-le unirea. Franţuji, englezi, un neam şi un cămin Şi spun cu voia Domnului: Amin! Amin!
Să facem pregătirile de nuntă. Iar ducele Burgundiei chiar astăzi Sa vie să depună jurămîntul Cu nobilii cei mari, chezăşuind Printr-însul legămîntul dintre noi. Şi-apbi mă jur lui Kate. Ea-mi jură mie. Şi tuturor ce jură, - bucurie! *(Fanfară. Ies toţi.)*
TOŢI:
REGELE HENPJC
•

EPILOG *Intră Chorus.*
în vers stîngaci, prin timpii legendari, Poetul perindatu-va cu gîndul, Strîîlgînd în mic locaş tot oameni mari, Destinul lor, crîmpeie, depănîndu-l. Un scurt răstimp, da-n care-a luminat, în Anglia, luceafărul speranţei, Şi-un rai luînd c-un paloş fermecat, Lăsă pe-al său copil po tronul Franţei. Deci, Henric cel de-al şaselea, prin lege, A fost-nălţat, în scutece fiind, Al Franţei şi aî Engliterei rege. Da-n statul său prea mulţi chivernisind, Pierdută-i Franţa - Anglia-i rănită. Poveşti de-acestea au mai luat fiinţă Pe-a noastră scenă. Fie deci primită Şi cea de astăzi cu îngăduinţă. *(Iese.)*

HENRIC AL V-LEA Comentarii

Henric al V-lea este ultima piesă din cea de a doua tetralogie (după *Richard al Il-lea* şi *Henric al IV-lea, Pârlea 1 şi a II-a)* şi a fost scrisă în 1598 - 1599 sau, după cum susţin unii cercetători pe baza referirii la Essex din prologul la actul V[1], între plecarea acestuia în Irlanda şi înapoierea sa în Anglia, respectiv 27 martie şi 28 septembrie 1599. Cronica a fost reprezentată „de mai multe ori" înainte de 1600, anul cînd s-a tipărit prima ediţie in-cvarto - un text defectuos, reprodus cu mici corecturi în următoarele două ediţii (1602, **1619).** Textul ediţiei in-folio din 1623, unde piesa ocupă al 5-lea loc în secţiunea „istorie", le este prea puţin îndatorat şi textologii îl consideră „bun".
Principalele snTse cu caracter istoric folosite de Shakespeare au fost Holinshed *(Chronides {Cronicile],* 1587) şi creditorul

său Hali *(The Union of the Two Noble Houses of Lancasler and York [Unirea celor două nobile case, Lancaster şi York],* 1548), Scena „peţitului" apare şi în *The Famous Viclories of Eenry the Fiflh [Faimoasele victorii ale lui Henric al V-lea]* 1598), alte episoade se regăsesc în *Henrici Quinli Angliae Eegis Geste.*

Dintre numeroasele izvoare privind gîndirea filozofică, morală şi politică din piesa shakespeariană, în afară de *The Qovernor (Conducătorul)* de Thomas Elyot, o menţiune specială merită, după cum a demonstrat John H. Walter, lucrarea lui Erasmus *Instituţia Principii* (161C) şi tratatul lui Chelidonius tradus în engleză în 1571 (prin intermediar francez) sub titlul *Of the Instilution and firsle beginning of Christian Princes (Despre formarea şi începutul principilor creştini).?*

[1] „întocmai după cum... / S-ar putea ca generalul milostivei noastre împărătese - Să se întoarcă acum din Irlanda, / Sfărîmînd rebeliunea, cu sabia" (vv. 29 - 32).

[2] John H. Walter, editorul piesei în „The Arden Shakespeare", Me-thuen, London, 1954, retip. 1970, a întocmit o listă instructivă de paralele între textele lui Erasmus şi Chelidonius şi *Henric al V-lea* (pp. XVI - XVII).

Shakespeare a urmat cu fidelitate textele lui Holinshed şi Hali, uneori mergînd pînă acolo încît a transcris întocmai sau a versificat proza cronicarilor - v. de pildă piimele 19 versuri din actul I sau versurile 33 - 95 din I, 2. Respectarea scrupuloasă a textului lui Holinshed în cel de al doilea exemplu amintit are o însemnătate deosebită întrucît în respectiva replică arhiepiscopul de Canterbury îi expune regelui motivele juridice care îl îndreptăţesc pe acesta să revendice coroana Franţei, la nevoie pe calea armelor: aplicarea de către francezi a legii salice („In [terram Palicarii mulieres ne succedant") pe teritoriul Franţei (teritoriul salic fiind, de fapt, în Germania). Dar informaţia transmisă de Holinshed şi preluată de preaînvăţatul prelat este total greşită (cu urmarea că războiul dintre Anglia şi Franţa, deci conflictul major din *Henric al V-lea,* mi are raţiuni mai solide decît „dezinformările" din *Mult zgomot pentru nimic):*

„Legea salică nu a fost, de fapt, altceva decît o culegere de legi şi tradiţii folclorice şi nu avea întru nimic de-a face cu dreptul de succesiune. Nobilii francezi l-au ales la tron pe Philip de Valois pentru a preîntîm-pina căderea regatului în mîinile unei femei. Mai tîrziu ei au respins pretenţia la tron a lui Edward al III-lea prin mama acestuia, Isabella. Se pare că termenul de Lege salică a fost conexat cu acest principiu mai tîrziu".[1]

Pe de altă parte, nu trebuie neglijate unele modificări şi omisiuni sau adaosuri introduse de Shakespeare, cum ar fi următoarele: arhiepiscopul nu discută „legea salică" din proprie iniţiativă (ca să distragă astfel atenţia parlamentului de la votarea proiectului de lege privind preluarea de către rege a posesiunilor bisericii), ci la cererea lui Henric; este omisă din textul lui Hali pledoaria lui Exeter pentru un război purtat împotriva Franţei în numele unor câştiguri de ordin economic; Henric „se gîndeşte la posibilitatea unei invazii a scoţienilor (nu numai la incursiunile bandelor de tîlhari) în timpul absenţei sale în Franţa, apoi se asigură de unitatea esenţială a ţării şi a capacităţii ei de a face faţă unei atari ameninţări"[2]; Shakespeare îl face pe monarh să-l ierte pe beţivul care l-a vorbit de rău etc.

Dacă ar fi să ţinem seama numai do munca de **documentare** a dramaturgului şi de generoasa prezenţă a materialelor de împrumut în piesă şi încă ar fi greu să acceptăm părerea poetului John Masefield potrivit căreia „această piesă dovedeşte la fiecare pas că a fost scrisă în grabă"[3].

[1] John II. Walter, *Op. cit.,* p. 15

[2] *l-hid.,* p. XXJI1.

[3] John Masefield, *William Shakespeare,* 1911.

Totodată, putem oare presupune că Shakespeare a fost mai puţin concentrat, mai puţin atent, mai puţin preocupat artisticeşte decît atunci cînd a redactat celelalte trei cronici ale tetralogiei, cronici care, prin substanţă, caracterizări şi structură, au fost menite să pregătească „deznodămîntul fericit"?

Instaurarea sau restabilirea ordinii într-o Anglie sfîşiată de conflicte interne şi externe (războaie, luptele feudalilor pentru putere, domnii ineficace, uzurpări, crime etc.) s-a impus ca o necesitate acută viziunii istorico-politicc a lui Shakespeare atît în *Richard al II-lea* cît şi în *1, 2 Eertric al IV-lea* - ba chiar, anacronic ca raportare a cronicilor la succesiunea în care au fost scrise, în prima tetralogie sau în *Regele Ioan:* „corpul politic" *(body politic,* organizarea şi conducerea treburilor statale) trebuia să se însănătoşească odată cu microcosmul (omul - prin regenerare inoralâ-religioasă, „a doua naştere a lui Adam") pentru a se încadra sau reîncadra în cel de al treilea sistem, universal şi atotputernic după concepţia elisabetanilor, sistemul armonios al macrocosmului. Iar *Henric al Y-lca,* în sinteza lui Rose A. Zimbardo, „este un studiu privind ordinea şi armonia.", care „... sărbătoresc victoria formei asupra dezordinii şi haosului".[1]

Restrîngînd problema ordinii la sfera strictă a „corpului politic" al Angliei şi privind-o, negreşit, şi prin prisma realităţilor epocii lui Shakespeare, putem afirma fără ezitare că o primă şi urgentă manifestare concretă a ordinii într-un stat este unitatea naţională.

Printre căpitanii din armata lui Henric sînt, în afară de englezii Sir Thomas Erpingham şi Gowcr, galezul Fluellen, irlandezul Macmorris şi scoţianul Jamy. Shakespeare „devine liric cînd vorbeşte despre unitatea Angliei" (Mark van Doren). Mai multe personaje se exprimă în diferite ocazii în spiritul replicii soldatului Bates:„Fiţi prieteni, englezi nătîngi, fiţi prieteni" (IV, 1, 128). încă la începutul piesei ducele de Exeter teoretizează: „Capul înţelept se apără acasă; / Deoarece conducerea, fie că-i vorba de cei de sus sau de jos şi mai de jos, / împărţită cum este pe funcţii / partituri, se menţine în armonie, / Conlucrînd în deplină şi firească unire, / Asemeni muzicii" (I, 2, 179 - 183). Arhiepiscopul de Canterbury îi dezvoltă ideea în binecunoscuta sa replică despre ordinea şi disciplina albinelor (I, 2,183 - 220), care „printr-o politică instinctivă a firii, învaţă/ Un regat al oamenilor acţiunea ordonată" (vv. 187 - 188) etc. în sîîrşit, să adăugăm la toate acestea un element stilistic, cel al metaforei soma-iice, fundamental pentru întreaga suită a pieselor istorice de pînă acum: dezordinea, reprezentată în ele prin naşteri nefireşti, metehne, diformităţi

[1] Rose A. Zimbardo, *Shakespeare Encomium,* 1964. extras publicat în „Shakespeare, Henry V", a selection of criticai essays edited by Micliael Quinn, Casebook Series, Macmillan, London, 19G9, p. 170.

şi boli ale trupului, reclamă cooperarea deplină a părţilor „corpului politic" care este Anglia: „O, Anglie! pildă a măreţiei tale lăuntrice, / Ca un trup firav cu inimă mare" (II, *Corul,* v. 16 - 17) (v. şi replica Bastardului în *Regele Ioan,* V, 7, 110 - 117).

După John II. Walter, ideea că „regatul unui suveran bun este asemenea corpului omenesc ale cărui părţi conlucrează

armonios şi se apără în comun" a fost preluată din Chelidonius şi Erasmus[1]. Dar indiferent de izvoare (ar putea fi citat şi Menenius Aorippa), ceea ce regine atenţia este faptul că, în contrast izbitor cu alte împrumuturi „nedezvoltate" şi, cum am văzut, uneori transcrise tale-quale, ideea unităţii este susţinută prin impregnarea întregului text cu imagini somatice de aşa manieră că acestea alcătuiesc un alt „cor" al piesei - o formă originală a sublinierii stilistice prin amplificare discretă. Frecvenţa celor aproximativ 60 de elemente somatice este de unul la zece versuri (sau rînduri); există aglomerări remarcabile ale acestor elemente; lecţia de limbă engleză predată de lady Alice fiicei regelui Franţei (Katharine, viitoarea regină a Angliei) are ca temă „părţile corpului omenesc" etc.[2] Alături de ceilalţi gînditori din perioada Renaşterii engleze, Shakespeare aşază în vîrful piramidei social-politice pe monarh, „capul" corpului politic („soarele" în mijlocul aştrilor, cum îl va descrie Ulise în *Troilus şi Cresida)* iar Holinshed îi oferă materialul istoric trebuincios pentru a-l zugrăvi pe *Henric al* 7-Zea jrept „regele ideal":

„Acest Henrie a fost un rege a cărui viaţă nu a cunoscut nici o pată; un principe iubit de toţi şi nedispreţuit de nimeni; niciodată privit de soartă cu ochi încruntaţi, nici însoţit vreodată de nenoroc; pe care, ca împăr-ţitor al dreptăţii cum era el, poporul îl iubea şi îl asculta (fiind şi omenos pe, deasupra) iar el nu lăsa nepedepsită nici o nelegiuire, după cum nu lăsa nerăsplătită prietenia... un model de cîrmuire regească, o stea călăuzitoare în privinţa onoarei şi o oglindă a măreţiei".

în piesa lui Shakespeare, prima apreciere o face Prologul cînd îl numeşte „războinicul" *(warlike,* posibil şi cu conotaţia „viteazul în războaie"), „înfăţişat într-un chip vrednic de neasemuita lui măreţie" (versul 5). Urmează episcopul Ely: „... un adevărat iubitor al sfintei Biserici" (I, 1, 21), apoi arhiepiscopul de Canterbury care îl socoteşte atît de priceput în „discutarea problemelor teologice" încît în sinea sa îi pare rău .,că nu a fost făcut prelat"; în „discutarea treburilor statului" încît „ai spune că acestea au fost studiu! lui de căpetenie"; auzindu-I vorbind despre război, „vei auzi/O bătălie crînceaă redată prin muzică"; în

[1] John H. Walter, *Op. cit,,* p. XVII.

[2] Leon Leviţchi, *Pe marginea pieselor istorice ale tui Shakespeare,* în «Studii shakespeariene", editura Dacia, Gluj-Napoca, 1976, pp. 172 - 174.

orice problemă politică ştie „să desfacă nodal gordian"; iar „practica şi experienţa vieţii / Trebuie să-i fi inspirat aceste lucruri teoretice" (I, 1, 38 - 52). în actul II Corul îl numeşte „oglindă a tuturor regilor creştini" (versul 0). Pentru Nym, este „un rege bun" (II, 2, 125). Conetabilul francez îl numeşte curtenitor, reţinut *(modesi)* atunci cînd ridică obiecţii, „teribil în hotărîri de neclintit", „înţelept" (II, 4, 32 - 35). în actul IV, Pistol vede într-însul „o inimă de aur, / Un tînăr de viată / al vieţii, un copil al slavei;/Din părinţi buni, cu braţul mult; viteaz. *[* îl iubesc pe flăcăul ăsta simpatic" (IV, 1, 44 - 48), iar Gower exclamă: „O, e un rege viteaz" (IV, 7, 10). în actul V Corul afirmă că Henric este „ferit de vanitate şi îngîmfare" (versul 20)7

Din autocaracterizările lui Henric.'reproduc numai pe cele mai puţin echivoce. 'Nu o trufaş, recunoaşte autoritatea **divină (I, 2,** 289 - 290); nu urmăreşte răzbunarea personală, lăsîndu-i pe trădători în seama „legilor" regatului-" (II, 3, 174 - 175); face generalizarea că „regele nu este decît un om, aşa cum sînt şi eu (...); ... deşi e stăpînit de teamă ca oricare altul, el nu trebuie să şi-o arate „căci dacă şi-ar arăta-o, ar face să scadă moralul armatei sale" (IV, 1, 101 - 113); urăşte pompa şi linguşirea, deplînge viaţa plină de responsabilităţi şi griji a regilor (în faimoasa replică despre „ceremonie" din IV, 1, 238 - 290); nu rîvneşte aurul, nu-i pasă dacă oamenii îi poartă hainele: ^Asemeni lucr-iirLext£ripare~îîu~saIaş-luiesc în dorinţele"lneIeT| jD.ar d^c& este un păcat să îîvneşti onoarea, 7 Sînt cel mai nelegiuit suflet viu" (în marea cuvîntare din ajunul bătăliei de la Azincourt, IV, 3, 20 - 67). Pe Katharine o încredinţează că nu se pricepe la versuri şi vorbo frumoase, că nu ştie să privească galeş, ca nu poate decît să facă „simple jurăminte" pe care însă nu le calcă; se socoteşte atît de urît că nu se priveşte niciodată în oglindă ca să se admire; e simplu şi statornic; are „o **[inimă** bună", „o soldat" şi „rege" (posibil, „soldat-rege"); cu vremea Katharine se va convinge că el este „cel mai bun rege al oamenilor / băieţilor de treabă" (V, 2, 134 - 172; 255 - 256).

Comparînd aceste *caracterizări* ale eroului cu ceea ce ne-au oferit cele^ două piese anterioare, în primul rînd *1 Henric al IY-lea,* constatăm că cele mai multe dintre ele sînt coincidente. Devenit rege, Henric este j curajos şi viteaz, cinstit, obiectiv, simplu, curios să ştie cît mai multe, j cultivă în continuare cunoaşterea şi autocunoaştorea, teoretizează pornind de la experienţa practică, are mari resurse lingvistice (v. şi postfaţa de la_. *1 Henric al IV-lea),* pentru prietenii din grupul lui Falstaff el nu încetează să fie „un băiat de treabă" etc. S-ar părea că singurele elemente noi sînt studiile teoretice şi o pronunţată religiozitate. De asemenea, o confruntare a *comportamentului* regelui Henric cu acela al prinţului Henric relevă o continuitate susţinută, evident, la nivele deosebite. Astfel, în amîndouă ipostazele Henric dă dovadă de curaj, luciditate, simplitate, modestie, autocontrol, iar ceea ce trebuie subliniat cu toată tăria este faptul că talentele actoriceşti, regizorale, empatice şi lingvistic-mimetice

ale lui Hal din perioada hanului „La Capul de Mistreţ" se manifestă permanent atît în sala tronului cît şi pe **cîmpurile** de bătălie din Franţa. Tînă-rul cercetător român George Volceanov a demonstrat convingător că Henric este „regele-actor".[1]

în ce sens, aşadar, e posibil să vorbim de „evoluţia" personajului? Surprins că evoluţia caracterului aceshiia în *Henric al V-lea* a scăpat atenţiei criticilor, John H. Walter o schiţează în felul următor:

„La începutul piesei, virtutea sa după reformare, chiar dacă aceasta este totală, rămîne încă întemniţată, nu a izbucnit în afară, către ţărînă şi dogoare. Deşi ia hotărîri, el mai depinde de sfatul altora şi, în ciuda autocontrolului, trădarea lui Scoop, tovarăşul său de pat, îl răneşte în chip vădit şi caută să-şi uşureze cugetul prin vorbe. La Harfleur cuvîntarea sa este un îndemn la luptă, foarte abil întocmit, dar lipsindu-i încă o notă mai profundă. La Agincourt el nu mai cere sfaturi; acţionează, dă îndrumări. Curajul său fizic, dovedit de mult pe cîmpul de la Shrewsbury, este din nou evident dar nu şi scos în evidenţă. Shakespeare ar fi putut zugrăvi faimoasa încleştare cu Alenţon, dar n-a făcut-o; abilitatea fizică a lui Henric nu era în acest moment cea mai importantă însuşire. Forţa spirituală a monarhului, credinţa şi curajul său moral sînt cele care însufleţesc şi îmbărbătează întreaga armată. Prin nimic alta decît prin exaltare şi putere a spiritului el îi sileşte pe soldaţii săi să înfăptuiască imposibilul. Iar această exaltată stare sufletească nu-i mai părăseşte, însoţindu-l piuă la unirea Angliei cu Franţa".[2]

Văzută astfel, evoluţia lui Henric este, în parte involuţie (pentru că el devine din ce în co mai autarhic) şi în parte, nici una nici alta (pentru că germenii autarhiei îşi arătau virulenţa încă din primele clipe ale încoronării, în actul final al piesei *2*

Henric al IV-lea).
Altminteri, problema adevărului ultim cu privire la viaţa scenică a lui Henric al V-lea rămîne în continuare deschisă; în continuare, deoarece amplele dezbateri critice de pînă acum nu s-au încheiat decît prin protocolarul joc de cuvinte englezesc „we agree to disagree" (sîntem de acord fă nu sîntem de acord). Iată spicuiri din bibliografia de specialitate, rîn-duite cronologic.
Samuel Johnson se întreabă de ce în „scena peţitului" (V, 2) Shakespeare „îi conferă acum regelui un caracter aproape identic cu acela pe care l-a ridiculizat în Percy" (Hotspur, *1 Henric al IV-lea)* şi arată că «această grosolănie militară şi stîngăcie în artele mai gingaşe" nu se
[1] în comunicarea sa *Henric al V-lea Intre culise şi scenă,* ţinută la Institutul de **învăţământ** Superior din Piteşti, mai 3982.
'JohnH. Walter, *op. cit.,* pp. XXX-XXXI.

potriveşte, printre altele, cu „cunoştinţele sale generale care i s-au atribuit la urcarea j>« tron".[1]
După Schlejel, Shakespeare insinuează că Henric are motive ascunse să pornească războiul împotriva Franţei:
„Henric avea nevoie de un război extern pentru a-şi consolida tronul... (...) învăţaţii săi episcopi sînt tot atît de dispuşi să-i dovedească dreptul indiscutabil la coroana Franţei pe cît este el de dispus să-i permită conştiinţei sale să fie liniştită de dînşii..."
Ironia shakespeariană însoţeşte şi dorinţa regelui de a-şi consolida cuceririle prin căsătoria cu o principesă franceză:
„Rodul acestei uniri, prin care cele două naţiuni îşi făgăduiau etîta fericire în viitor, a fost slabul şi bicisnicul Henric al Vl-lea, sub a cărui domnie toate au fost pierdute într-un chip lamentabil".[2]
Pentru Hazlitt, extrem de violent în prezentarea miniaturală a monarhului, „aventura acestuia la GadsMll a fost un preludiu la afacerea de la Agincourt, atît că aceasta a fost sîngeroasă". „Pentru că nu ştia să-şi conducă propriul regat (...) Henric a hotărît să pornească război împotriva vecinilor". (...) în piesă, totuşi, ne place, pentru că acolo „el este un monstru cît se poate de amabil, un splendid spectacol fără conţinut".*
Gervinus vede în Henric un rege profund creştin:
„De-a lungul întregii piese, în toată conduita regelui răsună nota unei seninătăţi, a unei conştiinciozităţi severe şi a unei modestii umile... Shakespeare nu i-a atribuit cîtuşi de puţin regelui această umilinţă cucernică şi teamă de Dumnezeu ca pe o însuşire trecătoare, căreia să nu-i acorde mai multă valoare decît oricărei alte însuşiri (...) *(Ea)* este menită să formeze punctul central al întregului. Poetul operează cu aceeaşi idee cu care Eschil şi-a scris piesele războinice, *Perşii* şi *Cei şapte înaintea Telei,* respectiv cu ideea că este grozav luptătorul care se teme de Dumnezeu şi, pe de altă parte, că floarea trufiei se coace şi se preschimbă în rod al răului şi într-o recoltă a lacrimilor. Pentru că exact în acest sens a descris Shakespeare tabăra francezilor şi pe principii lor, cu aroganţa şi crimele ce amintesc de Xerxes, în contrast cu mica ceată de britoni şi cu evlaviosul ei erou cutezător".*
[1] în ediţia *Operelor lui Shakespeare,* pe care a publicat-o în 1765.
[2] August W. Schlegel, *Despre arta dramatică şi literatură,* 1809 - 1811> extras publicat în traducere engleză în „Casebook Series", *Op. cit.,* PP-35 - 3o.
[3] William Hazlitt, *Characters of Shakespeare's Plays,* 1817.
[4] G.G. Gervinus, *Comentarii shakespeariene* (1849 - 1863), trad. englez» din 1863, extras publicat în „Casebook Serios", *Op. cit.,* pp. 40 - 41.

Uowden consideră că elementul central din caracterul lui Henric este
nobila sa „sesizare a faptului":
„Pentru Richard al II-lea viaţa era un ceremonial graţios şi eteric, plin de situaţii frumoase şi patetice. Henric al IV-lea vedea în lume o realitate substanţială şi era hotărît s-o subjuge prin curaj şi abilitate. (...) *(Dar)* fiul său, înzestrat cu un adevărat geniu pentru descoperirea celor mai nobile fapte precum şi a tuturor faptelor, a intrat în contact cu for-fple creatoare şi vitale ale universului, astfel îneît (...) viaţa a răzbătut printr-însul iradiind un entuziasm magnific al existenţei. Iată, deci, de ce Henric a fost ferit de tot ce era ireal, precum şi de orice egoism exagerat... (...) Faptul nud este atît de preţios că nu are nevoie de ornament... (...) (...) Neatârnarea lui Henric de egoism, modestia, integritatea, umorul său voios, pietatea praetică, obiceiul de a judeca lucrurile după criterii naturale, nu artificiale, toate acestea sînt dezvoltări ale elementului central ai caracterului său, nobila sesizare a faptului.
Dar sesizarea faptului are drept rezultat ceva ce reprezintă mai mult docît această integritate, această simplă onestitate a naturii. Ea îi inspiră un entuziasm care ar fi intens dacă nu ar fi atît de masiv. Prin unirea sa cu energia vitală a lumii, Henric devine una dintre cele mai glorioase şi binefăcătoare forfe ale lumii".^
Swinburne calcă pe urmele lui Hazlitt:
„Harry Percy este, ca să zicem aşa, adevăratul Sir Bedivere, ultimul cavaler arttmrian; Henric al V-lea este primul şi totodată cel mai nobil dintre bărbaţii de stat-luptătorî reprezentaţi cel mai bine de^ două tipuri teribile, perfecte şi faimoase în cea mai înaltă măsură, Ludovic al X l-lea şi Cezar Borgia. Cîştigul, «marfa»,... este, fără îndoială, mobilul de bază al acţiunilor şi vieţii lui Henric, întocmai ca acela al contractului dintre regele Philip şi regele Ioan".^
R.G. Moulton (american) identifică pe rege cu naţiunea engleză:
„în Henric al V-lea, Shakespeare şi-a întruchipat concepţia despre eroismul suprem; iar pentru ca această concepţie să fie individualizată Şi să nu rămînă un simplu ideal poetic, alegerea subiectului i-a dat un colorit practic, care dintre toate formele de eroism este cea mai apropiată Spiritului englez. Sau - mai curînd - eroul poemului este naţiunea engleză
[1] Edward Dowden, Shakespeare: *A Criticai Study of Eis Mină,* 1875, extras publicat în „Casebook 'Serios', *Op. cit.,* pp. 43 - 45.
[2] A.C. Swinburne, *A Study of Shakespeare,* 1880, extras publicat în ■.Casebook Serios", *Op. cit.,* p. 47.

însăşi, tipizată în popularul rege care a îngemănat în fiinţa sa spiritul tuturor claselor din sînul poporului său".[1]

„Cu toată umanitatea sa", scria americanul Barrett Wendel, „ne face mai degrabă impresia unui ideal decît a unui om; şi, atît prin virtuţi oît şi prin vicii, un ideal mai curînd britanic decît uman". Iar Shakespeare, „care ne propune un asemenea ideal este, astfel, mai îngrădit încă decît de redusele condiţii scenice; prin întreaga sa concepţie el demonstrează caracteristicile limite ale simpatiei care şi astăzi defineşte pe englezul tipic'".[3]
Sidney Lee:
„Buna dispoziţie a anilor săi mai tineri nu este niciodată înăbuşită. Sub impulsul momentului, el este oricînd pregătit să joace o festă nevinovată (...)
Caracterul lui Henric se ridică la deplina sa înălţime ca soldat şi ofiţer. El nu este numai brav în luptă şi înţelept în strategie; e întotdeauna afabil şi deschis la vorbă faţă de prieteni şi duşmani şi are talentul rar de a-şi încuraja oamenii în vremuri grele şi pline de primejdii datorită vorbirii sale elocvente şi însufleţitoare... (...)
Totodată, el îşi dă seama perfect de grozăviile războiului şi de datoria conducătorilor de a se strădui să menţină pacea. Sabia nu ar trebui niciodată scoasă din teacă, afară doar la chemarea «dreptăţii şi a conştiinţei». Cu gîndul la «lacrimile văduvelor, la strigătele orfanilor», el conduce războiul cu toată omenia posibilă. Interzice jaful, interzice folosirea injuriilor faţă de inamic. (...) Totuşi, asprimea care se ghiceşte în firea sa îl poate face «de neclintit în hotărire». (...) De îndată ce inamicul încalcă regulile corecte ale războiului, răspunde cu o asprime neînchipuită. (...) Omenia cere... o încheiere grabnică a oricărui conflict atunci cînd rezultatul este neîndoielnic".[3]
Bradley constată că Henric, deşi superior tatălui său, „rămîne fiul acestuia", „fiul unui om pe care Hotspur îl caracterizase drept «un politici a.n ticălos»":
„Religia lui Henric, de exemplu, este sinceră, e înrădăcinată în modestia sn; dar ea este şi superstiţioasă - o încercare de a răscumpăra războ-

[1] R.G. Moulton, *On Character Developnwnt in Shakespeare as Mustratei, lij „Macbeth" and „Eenry V",* 1880 - 188G, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cit.,* p. 48.
[2] Barrett Wendell, *WMiam Shakespeare. a Study in Elizabethan Ltte-ralure,* 1894, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cit.,* 54.
[3] Sidney Lee, prefaţa la *Eenry V,* extras publicat în „Casebook Series", *Op. cit.,* pp. 57 - 59.

narea supranaturală pentru sîngele lui Richard; şi în parte este şi politică asemenea cruciadei pe care o proiectase tatăl său. întocmai după cum el a dezlănţuit războiul în primul rînd pentru că, aşa cum îi spusese tatăl său, putea astfel să-i liniştească pe nobilii învrăjbiţi şi să unească naţiunea, tot astfel, atunci cînd îi cere arhiepiscopului să-l convingă cu privire la drepturile sale asupra coroanei franceze, el ştie că arhiepiscopul *doreşte* războiul...
(...) ... membrii familiei lui Henric al IV-lea se iubesc între dînşii, dar nu pot nutri dragoste faţă de nimeni din afara ei...".[1]
Socotind cronica *Henric al V-lca* drept „o satiră împotriva monarhiei constituţionale, a imperialismului, a modurilor inferioare de «patriotism» şi a războiului, Gerald Gould dezvoltă într-un studiu special ideea că textul reclamă interpretări care să pornească de la atitudinea *ironică* a dramaturgului faţă de eroul său. Henric, comparabil cu Iago, este „ipocritul perfect" (se trădează ca atare pînă şi în nnele monologuri, dovadă că ipocrizia a pătruns adînc în subconştientul său). Războiul împotriva Franţei putea fi justificat numai ca război *dinastic* (ceea ce fusese condamnat încă de Sir Thomas More, cu mult înainte de Shakespeare); dar nu Henric (deşi descindea din Edward al III-lea) era „urmaş pe linia celui mai vîrstnic", ci Mortimer:
„Este important să observăm extraordinarele acumulări şi contradicţii ale motivelor care fac confuză întreaga chestiune a originii războiului, în scena tratativelor (II, 4) mesajul provocator al Delfinului este, prin implicaţie, acceptat ca o problemă secundară. Or, acest mesaj era un răspuns Ia pretenţia lui Henric nu asupra coroanei Franţei, ci [asupra «cîtorva ducate anume», iar *acestea* erau reclamate ca «drept al marelui tău înaintaş, regele Edward al III-lea». Pretenţia aceasta fusese, aşadar, formulată cu mult mai înainte ca regele să fi ascultat decizia arhiepiscopului de Canter-bury despre legea salică şi dreptul de succesiune - totuşi arhiepiscopul nu face nici o deosebire între cele două revendicări atunci cînd (în II, 1) spune că Henric are «... drepturi reale asupra cîtorva ducate anume / Şi în general, asupra coroanei şi scaunului de domnie al Franţei, / Care îşi au obîrşia de la Edward, străbunul său.»
în afară de aceasta, înainte de începerea inevitabilă a războiului, regele francez nu este de acord cu atitudinea Delfinului şi, fără succes, îi oferă 'ui Henric mina fiicei sale, precum şi ceea ce prologul la actul II numeşte «Cîteva mici şi nerodnice ducate». Confuzii peste confuziil

[1] A.C. Bradley, *The Rejection of Falstaff,* 1909, extras publicat în ..Casebook Series", *Op. cit.,* pp. 60 - 61.

(...) Brutalitatea lipsită do scrupule (...) se împleteşte strîns cu vechea ipocrizie, continua confundare a motivelor. în IV, 6, fiecărui soldat i se ordonă să-şi omoare prizonierii, doar ca o măsură de prevedere... totuşi în scena următoare constatăm mai întîi că această măsură a fost luată pentru un motiv cu totul diferit, apoi că ameninţarea cu o asemenea măsură... urmează a fi folosită la tratative, introducerea la care recurge Hen-ric fiind: «De cînd am venit în Franţa / Nu mi-am ieşit din fire pînă în această clipă». Din nefericire, furia unor atari fluşturatici cu sînge rece poate fi stîrnită la dorinţă, întocmai ca şi mărinimia lor, cînd «cîştigurile sporesc». Ne întrebăm cum altfel dacă nu prin furie şi-ar fi putut Henric scuza elucubraţiile anterioare din faţa Harfleur-ului, aproape incredibile prin amestecul de brutalitate şi ipocrizie. (...)
(...) în scena în care, travestit, regele stă de vorbă cu soldaţii (...), Bates şi Williams susţin că asupra regolui apasă o mare răspundere *«dacă nu e bună pricina»* (...) la care Henric răspunde cu o peroraţie irelevantă şi ipocrită despre păcatele pe care se poate să îe fi săvîrşit soldaţii *înainte* de război..."[1].
Pornind de la ideea că prelaţii, urmărindu-şi propriile interese, izbutesc să-l convingă pe Henric să declare război Franţei, H.B. Ckarlton conchide că:
„Spre deosebire de tatăl său, Hal îşi datorează realizările politice nu propriei sale perspicacităţi, ci mai curînd unui factor care se apropie mult de incapacitate intelectuală".[1]
Ellis-Fermor (americana):
„I-a fost hărăzit lui Henric al V-lea să îmbine în fiinţa sa tot ce sade bine şi este necesar unui rege şi să rămînă ca un summum

bonum al ideii elisabetane despre «virtuţile politice». Shakespeare şi-a formulat în sfîrşit pretenţiile de la o asemenea figură, definindu-le prin anumite trăsături clare şi reunindu-le pe toate în Henric al V-lea, care se bucura de un titlu ereditar nepătat şi se ştia înzestrat cu toate atributele regale. Cu larga sa popularitate, cu entuziasmul său sincer de a se dedica serviciului public de dragul serviciului public, cu puternicul său simţ al răspunderii precum şi cu un tot atît de clar simţ al privilegiului, cu mintea sa ascuţită de om de stat, iscusit deghizată ca aceea a unui simplu ostaş, el stă pe un piedestal pe care poate că, în teatru, nu a mai stat un rege

[1] Gerald Gould, *A Nev) Reading of „Eenry V",* 1919, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cit.,* pp. 83 - 92.

[2] H.B. Charlton, *Shakespeare, Poliiics and Politicians,* 1020, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cil., p.* 65.

înainte sau după el. Biserica şi statul, poporul şi nobilii, soldaţii şi civilii, el îi cunoaşte pe toţi, cu o cunoaştere ce-şi are rădăcinile în Eastcheap... (...) A fost un monarh modelat după cel mai mare suveran din dinastia Tudor-ilor, Elisabeta. Probabil că orice om, o dată sau de mai multe orj - o dată cel puţin - şi-a spus că cea mai mare artă este conduita. Or, după părerea mea, tocmai o experienţă asemănătoare în cariera lui Shakespeare stă la baza marilor studii istorice care au culminat în figura lui Henric al V-lea".[1]

Honor Matthews:

„în vorbe Hal mărturiseşte supunerea sa faţă de Dumnezeu, dar asemeni altor «machiaveli» el cultivă un voit «non-ataşament» faţă de umanitate, iar Shakespeare dezvăluie acest lucru atîfc prin cuvintele rostite de Henric *(1 Eenric al IV-leu,* I, 2, 219 - 225) cît şi prin comportarea sa... El ia de la alţii exact ceea ce doreşte - coroană sau tovărăşie, dragoste sau amuzament, regatul Angliei sau regatul Franţei. Se leapădă de Falstaff, uită de Poins, îl execută pe Bardolph, îi trimite la moarte pe Cambridge, Scroop şi Grey, pe toţi cu aceeaşi uşurinţă... (...)

Voioşia şi nonşalanţa lui Henric nu sînt un obstacol pentru identificarea lui cu cei mai evidenţi «machiaveli». Dimpotrivă, ele sînt elemente comune în zugrăvirea de către Shakespeare a acestui tip de om (Edmund, Richard al III-lea, Iago etc.)."[2]

Eose Zimbarde:

„... deşi Richard al II-lea poate vedea relaţia dintre Dumnezeu şi regalitate, el este incapabil s-o vadă pe cea dintre Dumnezeu şi el însuşi. (...)

Henric al V-lea a fost din capul locului conştient că un rege virtuos trebuie să fie un orn virtuos. (...) El a izgonit păcatul din trupul său, pre-gătindu-se pentru taina regalităţii. (...) E atît de uman îneît dobîndirea virtuţii l-a costat multă suferinţă şi jertfă. Ştie din experienţă ce înseamnă să fii rege... (...) Şi mai ştie că ceremonia goală ar fi o răsplată fără sens pentru un asemenea sacrificiu. Singura răsplată reală pentru regele adevărat este armonia dintre sinea sa şi stat în cadrul atotcuprinzătoarei armonii a ordinii divine. Spre deosebire de Richard care îşi cere iertare că este om, Henric îşi acordă umanitatea după cea mai înaltă tonalitate a virtuţii pentru a realiza dcsăvîrşirea implicată în noţiunea de rege".[3]

[1] Una Ellis-Fermor, *Shakespeare's Politica! Plays,* 19-l5, extras publicat în „O<isebook Series", *Op. cit.,* pp. 12G - 127.

[2] Honor Matthews, *Characler and Symbol in Shakespeare's Plays,* 19G2, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cil.,* pp. 215 - 216.

[s]Rose Zimbardo, *Op. cit,* 1964, pp. 168-l69.

Zdenek Stfibrtf:

„(Henric) se dovedeşte întotdeauna extrem de ingenios cînd e vorba să arunce vina asupra altora pentru faptele salo: pe Falstaff, pe arhiepiscop, pe Delfin, pe cetăţenii asediaţi din Harfleur, pe oricine îi este la îndemînă, inclusiv pe Dumnezeu. (...)

(...) Cu cît sînt mai fervente cuvintele pe buzele sale, cu cît sînt mai smerite privirile pe care le îndreaptă spre cer, cu atît bănuim mai vîrtos că-şi ascunde împovărată conştiinţă de agresor îndărătul permanentelor referiri la Dumnezeu, aşa cum aveau obiceiul să facă atiţia din precursorii sau urmaşii săi istorici".[1]

Deşi exemplificate parcimonios faţă de ceea ce oferă bibliografia, varietatea, neconvergenţa, divergenţa şi chiar totala incompatibilitate a punctelor de vedere exprimate de critici despre caracterul „regelui ideal" demonstrează nu numai interesul suscitat de Henric-ul lui Shakespeare ci şi dificultăţile de interpretare pe care le ridică. Fireşte, o serie de aprecieri, tranşante dar lipsite de acoperire (de pildă, cîteva din cele ale lui Hazlitt) pot fi lesne eliminate din compoziţia ingeniozităţilor cu colorit ştiinţific. Dar cele mai multe, indiferent dacă sînt „pro" sau „contra", invită la reflexie: sînt rodul unor cercetări deloc impresioniste, se întemeiază pe dovezi serioase (pe care nu le-am putut menţiona întotdeauna din economie de spaţiu) şi, ceea ce este esenţial, proiectează problemele pe fundalul contextelor *largile.* Mai mult poate decît în cazul altor scriitorj profunzi cu mesaj şi artă ce nu ţin cont de latitudini şi longitudini, oricare din operele sale nu numai că este deschisă către celelalte, ci deschisă *obligatoriu* pentru a fi mai bine înţeleasă - ca „ochii faţă-n faţă aşezaţi", care „se oglindesc întocmai între ei" *(Troilus şi Cresida,* **III,** 3). E de-a dreptul stranie afirmaţia făcută de C. Noica în *Despărţirea de Ooethe,* că „Operele lui Shakespeare pot fi citite fiecare singură, Goethe în schimb numai întreg"[2]). Cu atît mai valabil este acest lucru pentru piesele istorice şi deci şi pentru *Henric al V-lea,* momentul de vîrf al celor două tetralogii, cu atît de ramificate „deschideri" spre contextul lărgit „minimal" al celorlalte îneît L.C. Knights ajunge la următoarea concluzie[1],

„In cele două piese politice care au urmat după *Henric al IV-lea,* respectiv în *Henric al V-lea* şi *Iuliu Cezar,* Shakespeare continuă să se întrebe ce anume este probabil ca oamenii de stat să accepte fără murmur. Este una din ciudăţeniile literaturii că *Henric al Y-lea* a fost atît de des inter-

[1] Zdenek Stfibn^, *Shakespeare in a Changing World,* 1964, extras publicat în „Casebook Series", *Op. cit.,* pp. 178 - 18(1

[2] Constantin Noica, *Despărţirea de Goethe,* editura Univers, Bucureşti 197G, p. 234.

pretată drept o simplă glorificare a regelni-erou. Nu vreau să sugerez că tot ce ar trebui să facem este să inversăm aprecierea convenţională. Vreau fă spun numai că, că pe baza piesei însăşi, atitudinea lui Shakespeare faţă de rege o complexă şi critică. După cum afirma Fhichere, «Deşi face cuvenitele concesii sentimentului patriotic..., Shakespeare ne face să vedem... că

problema politică, legată de problema morală, e departe de a fi fost rezolvată printr-o campanie victorioasă şi o căsătorie cu' urmări fericite pentru ţară". Cu alte cuvinte, problema politică, numai la nivelul politicii şi al politicianului, este insolubilă".[1]
Henric al V-lea = erou ambiguu (Honor Matthews) este, fără îndoială, ecuaţia cea mai tentantă.
Pentru spectatorul elisabetan (dat fiind şi contextul epocii), Henric al V-lea a putut fi „regele ideal"; spectatorul şi, mai ales, cititorul modern sînt mai avizaţi şi mai circumspecţi (chiar dacă Laurence Olivier l-a interpretat magistral pe erou într-un film cu omisiuni de text regretabile). Fiind atît do „modern", nici Shakespeare nu a putut vedea în Henric un ideal":
„... Henric al V-lea, cel puţin într-o anumită măsură, se apropie de idealul omului practic al lui Shakespeare, ceea ce nu este idealul său cel mai înalt. Indiscutabil, Shakespeare a admirat succesul, dar nu l-a idolatrizat;... dar oamenii pe care i-a admirat mai mult au fost spiritele mai alese, cum ar fi Hamlet, Iirutus sau Prospero, fie că s-au realizat sau au dat greş (...).
Este mai corect să spunem că Henric reprezintă idealul Angliei, nu ideea Iui~S"hakespeare ci a naţiunii sale despre regele-erou. Este regele pe care şi-l doreau spectatorii săi de la teatrul *Globe.* Acestea sînt cu deosebire adevărate cu privire la ceea ce astăzi considerăm a fi fanfaronadă, mărginire şi prefăcătorie."?
Este posibil ca, la modul general, problema „regelui-erou", „a rege-lui-ideal", a „regclni-ambiguu" sau a „regelui-actor" să fie axată pe teoria corespondenţelor renascentiste (atît de pregnant analizată de E.M.W. Til-lyard): în cele două părţi ale piesei *Henric al IV-lea,* prinţul se pregăteşte pentru cariera regală, străduindu-se să se menţină în condiţia de microcosm (om); ca rege, în *Henric al V-lea,* el este doar *body politic,* sau, prin involuţie, din ce in ce mai mult doar un *body politie* (cu trăiri „publice", nu „personale") care se agaţă întruna, neconvingător, de macrocosm.
Din punct de vedere dramatic, marcata lipsă a conflictelor interioare ale eroului (cum să aibă conflicte interioare un om care, cum scria Holin-
[1] L.C. Knights, *Shakespenre's Politics,* 1957, extras publicat în „Casebook **Series",** *Op. cit.,* p. 230.
[2] E.B. **Stol!,** *Poets and Flayiorights,* 1930, extras publicat în „Casebock Series", *Op. cii.,* p. 104.

shed, „nu era niciodată privit de soartă cu ochi încruntaţi, nici însoţit vreodată de nenoroc"?) nu a putut îi compensată de buna organizare a piesei, de o seamă de momente lirice impresionante (astfel, cuvîntaroa lui Henric în ajunul bătăliei de la Agincourt, monologul despre ceremonie etc), de scenele umoristice, de eroi secundari zugrăviţi magistral (căpitanul Fluellen este primul care trebuie menţionat), de bogatele conotaţii ale textului (livreşti dar şi „populare" - mai ales prin proverbe), de noua manieră a versului alb shakespearian, exemplificată de Halliday prin prologul la actul III:
„Nimeni nu ar putea citi aceste versuri fără a fi impresionat de plasticitatea lor - o secvenţă de tablouri la fel do pline de lumină şi culoare (deşi nu este amintită vreuna) ca şi un tablou marin de Constable sau Monet şi intensificate de zgomotele zarvei, de fîlfîitul drapelelor, de tre-murul pînzelor şi de plescăitul valurilor care se lovesc de carenele de lemn. într-adevăr, ai impresia că participă aici toate simţurile şi nu cred că este o aberaţie să spunem că gostăm, mirosim şi atingem încleştarea dintre mare şi vînt. Aceste efecte extraordinare sînt în parte determinate de i-urile alîterative şi seînteietoare, culminînd cu săltăreţul « A city on the inconstant billows dancing», un vers ilusfcrînd ritmul viguros şi variat care duce lejer subiectul mai departe sau, mai curînd, îl precipită cu sine. Nu e nimic foarte complicat aici; versurile sînt largi şi măreţe precum curgerea unui fluviu, năvalnice asemeni navelor ce înfruntă maiestuoasele talazuri şi, totuşi, un asemenea ritm nu a mai fost cultivat de nimeni înainte de Shakespcare. Solemna mişcare datorează mult întrepătrunderii versurilor şi schimbării pauzelor dintre ele; în afară de acestea, singurele abateri sînt accentele iniţiale sau încetinirile finale ale multor versuri, însă ele, combinate cu asonantele, sînt suficienta pentru a da un pronunţat ritm secundar versului".[1]
Calităţile amintite mai sus nu sînt specifice unei compoziţii dramatice; pot foarte bine intra în ţesătura umîi poem epic. Iar termenul de „dramă epică" sau acela de „succesiune de tablouri", folosite frecvent de shake-speariologi pentru a sublinia noutatea adusă în dramaturgie de către poetul Shakespeare trădează dificultăţi de definire comparabile cu cele aie definirii eroului.
Că Shakespeare a fost pe deplin conştient de propriile sale dificultăţi interpretative, critice şi artistice o dovedesc, printre altele, şi repetatele sale apeluri pe care le face Corul la înţelegerea şi *imaginaţia* spectatorului:
„Noi, zero-uri în acest maro număr, / Vrem să vă stîrnim puterile închipuirii. / Imaginaţi-vă că..." *(Prolog,* 16 - 18). „Imaginaţi-vă că aţi văzut..."
[1] F.E. Halliday, *The Poelry of Shakes-pcare's Plays,* 1954, Duckworth and Gompany, London, 1964, p. 115.

(III, Corul, 3...). „Acum închipuiţi-vă o vreme / Cînd..." (IV, Corul, 1 - 2). „Vi-l puteţi închipui..." (V, Corul, 16...).
Descrierile pe care le face Corul sînt atît de evocatoare îneît, de fapt (cum am văzut în ilustrarea lui Halliday), nici nu mai este nevoie să "recurgem la „imaginaţie". Dată însă fiind insistenţa apelului, să ne îngăduim - ca cititori mai degrabă decît ca spectatori - a ne solicita imaginaţia într-un alt sens şi pe alte tărîrnuri decît ale descrierii unor tablouri care, fireşte, nu puteau încăpea pe scenă (numai Don Quijote, în viziunea lui Alexan-der Pope, este de altă părere: „Ei, nu, pe toţi sfinţii din ceruri!" răspunde el furios, / „Cavalerii, scutierii şi armăsarii trebuie să apară pe scenă." / „Pe scenă nu poate nicidecum încăpea o asemenea îngrămădire". / „Atunci ridicaţi o scenă nouă sau jucaţi piesa în cîmp deschis".[1])
... Ni-l imaginăm astfel pe Shakespeare silit (motivele nu sînt foarte clare) să se despartă prematur de bunul prieten al spectatorilor, Falstaff; ce zic, ni-l imaginăm adine mîhnit. Ni-l imaginăm, iarăşi, într-o stare de spirit nu întru totul favorabilă creaţiei adînci cînd se simte silit [(pentru motive lesne de înţeles) să-l prezinte pe Henric ca erou *ambiguu* în atitudini, acţiuni şi limbaj (de pildă, în folosirea cuvîntului *honour* - „cinste", „lealitate" etc, dar şi „onoruri", „glorie"), un monarh de tip „nou" numai cu numele, pentru că este la fel de dezumanizat ca şi Amurat pe care-l osîndise în *2 Henric al IV-lea* (V, 2, 48 - 49). Ni-l imaginăm pe Shakespeare redactînd discursul lui Henric la Harfleur cu gîndul la *Tamburlaine* al lui Marlowe şi la cumplita scenă cu fecioarele din Damasc. Ni-l imaginăm supărat pe istoria acelor zile şi pe sine însuşi pentru că şi-a greşit socotelile artistice, pentru că drama pe care o scria nu putea exprima sentimentele sale patriotice reale, pentru că nu era dramatică în esenţa ei şi nu putea deveni o capodoperă (Samuel Johnson remarcase: „Chiar şi Shakespeare nu poate scrie bine fără un subiect adecvat"). Şi ni-l mai imaginăm trist surîzător în momentele discontinui ale marii creaţii, în momentele cînd era gînditorul şi poetul Shakespeare. Pe alocuri, şi dramaturgul Shakespeare. Căci ce poate fi mai dramatic (în toate accepţiunile

acestui cuvînt) decît o replică, fundamentală în închipuirea noastră, a soldatului Williams. Cînd, deghizat, Henric se amestecă printre soldaţi şi comentează: „Eu cred că nicăieri n-aş muri mai fericit decît alături de rege, pricina ,lui fiind dreaptă şi lupta lui cinstită", Williams răspunde: „Asta n-avem de unde s-o ştim" (IV, 1, 127 - 130).
Dar Shakespeare ştia: dovadă atitudinea lui „neambiguă" faţă de un alt război nesăbuit, cu multă vărsare de sînge inutilă, zugrăvit şi comentat pe larg în *Troilus şi Cresida.*

L. Leviţchi

[1] Alexander Pope, *Essay on Criticism,* 1711, vv. 281 - 284. 447

NOTE

1 Numai cîteva din piesele lui Shattespeare încep cu un prolog, rostit r1f>
personajul *chorus* uneori numit însă şi *prolog* şi apărind imbricat într-o pelerină neagră şi lungă.
2 Văpaia, în sensul de foc - considerat drept cel mai uşor dintre cele patru
elemente care, conform concepţiilor timpului, constituiau îiiuţa omului şi era caracteristic poeţilor.
3 Comparaţia unui viteaz ca zeul războiului Mar te era frecventă în piesele
timpului.
4 Cronicarul Raphael Holinshed relatează ca Henric al V-lea, primind
pe ambasadorii oraşului Rouen, s-a referit în legătură cu războiul şi la zeiţa bătăliilor, Bellona, descriind-o ca fiind slujită de trei tinere personificînd sîngele, focul şi foametea. în Iuliu Cezar acestea sînt numite „cîinii războiului".
5 Aluzie la forma circulară a interiorului teatrelor, care se construiau! din
lemn. Teatrul Globe, aparţinînd lui Shakespearo şi celor doi actori asociaţi ai săi, avea forma exterioară octogonală.
6 Localitate în Picardia nu departe de Calais unde Henric al V-lea a repur-
tat o strălucită victorie asupra francezilor, în anul 1415. în Piesa lui Shakespeare şi în istoriile engleze localitatea este numită Agin-court.
7 Marea Mînecii dintre Anglia şi Franţa era temută din cauza numeroa-
selor naufragii care aveau loc pe ea.
8 Aluzie la două din muncile lui Hercule, şi anume: 1. curăţirea într-o
singură zi a imenselor grajduri ale regelui Augias, - în care se găseau 3 000 de boi şi nu fuseseră curăţate de 30 de ani, - 2. uciderea hidrei din Lerna, - un leu monstruos cu 9 capete, care creşteau imediat la loc, cîte două în locul fiecăruia, pe măsură ce erau tăiate. Hercule ceru atunci servitorului său Iolaos să ardă cu ajutorul unor crengi aprinse gîturile tăiate, răpunînd monstrul. 9 Schimbarea în bine în comportarea Regelui Henric, prin comparaţie cu modul deplorabil cum e descris Prinţul Henric, în *1 Henric d*
IV-lea, şi cum se schimbă radical în ultimul act din *2 Henric al IV-lea,* apare acum desăvârşită.
10 Conform legendelor antice, *Gordian,* primul rege al Frigiei şi tatăl lui
Midas, legase cu un nod extrem de complicat jugul de oiştea unui car pe caro îl dedicase lui Jupiter, şi-l aşezase în templul zeului din Gordium, capitala Frigiei. Un oracol anunţase apoi că acela care va putea desface nodul va deveni stăpînul Asiei. Trecind şi prin Gordium. în campania sa triumfală împotriva Perşilor, Alexandru cel Mare tăie nodul cu sabia, declarînd că fapta sa corespundea spuselor oracolului, care prevestise venirea lui, - arătînd astfel şi modul cum avea să devină stăpînul Asiei.
11 în vremea lui Shakespeare exista credinţa că unele flori şi fructe produc
arome superioare dacă sînt cultivate în vecinătatea unor plante rău mirositoare.
12 Conform doctrinei protestante, ceea ce se putea considera drept
minuni, după minunile lui Iisus llristos, nu erau decît faptele unor demoni.
13 Arhiepiscopul de Canterbury se referă la Edward al III-lea (1312 - 1377)
străbunicul lui Henric al V-lea, care a început războiul de 10O de ani pentru coroana Franţei.
14 Exeter era numai conte de Dorset şi nu duce în momentul acţiunii din
scena de faţă. El era fratele vitreg al lui Henric al IV-3ea şi a fost făcut Duce de Exeter abia în 1416, anul următor bătăliei de la Agincourt.
15 Westmoreland era căsătorit cu fiica lui John of Gaunt, mătuşa lui
Henric al V-lea şi prin urmare era unchiul regelui. In mod obişnuit însă denumirea „vere" era folosită pentru orice rudă apropiată, în familia regală, precum şi în familiile nobililor.
1G Denumirea de lege salică, provine de la numele tribului franc al salie-nilor, care locuiau la gura Rinului, în Olanda de azi. Legea salică era o culegere de legi populare şi cutume cu caracter civil şi penal, care nu reglementau de fapt dreptul de succesiune la tron. Prin faptul că una din dispoziţiile acestui cod de legi prevedea că femeile nu aveau dreptul să moştenească moşiile feudale s-a interpretat că nu aveau nici dreptul de moştenire la tron.
17 Rege legendar al francilor salieni, dcscinzînd, conform credinţei popu-
lare, din regele Priam al Troiei, menţionat totuşi de unii cronicari, ca personaj istoric, precum şi data cînd a murit.
18 Carol cel Mare, rege al francilor şi înipăi-at al occidentului (742 - 814).
19 Datele privitoare la regele Pharamond sînt luate de Shaiespeare ,din
cronica lui Holinshed.
20 Pepin, supranumit Cel Scurt, rege al francilor (715 - 768) şi tatăl lui
Carol cel Mare.

21 Fondatorul dinastiei cap?ţienilor, care a domnit în Franţa între 987 -

1328, urmată apoi de ramura Valois.
22 De fapt e vorba de Ludovic al IX-lea. Greşeala nu este însă a lui Shako-
speare, ci a cronicarului Ilolinshed, din care se inspiră dramaturgul.
23 Henric al V-lea îşi sprijinea pretenţiile la tronul Franţei ca derivînd
din dreptul de moştenire la acel tron al lui Edward al III-lea străbunicul său - a cărui mamă, Isabella, fusese fiica regelui Filip al IV-lea al Franţei. Nobilimea franceză refuzînd să-l recunoască pe Edward al III-lea ca rege, pe motiv că legea salică excludea femeile de la tron, proclamase rege pe Filip al Vl-lea de Valois, în 1328. După 18 ani însă Edward al III-lea începu războiul de 100 de ani pentru coroana Franţei, cu bătălia de la Crăcy (1346).
Lunga înşiruire de regi care s-au succedat la tronul Franţei, începînd cu Pepin cel Scurt, arătînd şi drepturile în baza cărora au deţinut coroana, este considerată de unii comentatori ca un mod adoptat de heralzii englezi pentru justificarea pretenţiilor lui Henric al V-lea la tronul Franţei.
în ceea ce priveşte lungimea tiradei Arhiepiscopului de Canter-bury şi amănuntele la care se referă, constatăm că Shakespeare urmează foarte îndeaproape pe cronicarul R. Holinshed. Nu este nevoie să mai subliniem faptul că dramaturgul arată aparentă admiraţie pentru Henric al V-lea, care este un rege deosebit pentru el, şi, în consecinţă, caută să justifice cît mai deplin războiul pentru coroana Franţei, pentru a-şi arăta eroul luptînd pentru o ordine dreaptă a lucrurilor, şi anume, mai mult pentru a înlătura un uzurpator, decît pentru gloria şi măreţia lui.
în esenţă Canterbury demonstrează că:
I. Legea salică nu a fost făcută pentru Franţa, francii salieni locuind, la vremea cînd s-a dat legea, într-un teritoriu germanic, nu francez.
II. Legea, dealtfel, nu putea să fi fost dată de Pharamond deoarece acesta murise cu 421 de ani *mai înainte ca Franţa să includă şi „ţara salică" printre ţinuturile sale.
III. Pe de altă parte legea însăşi fusese nesocotită în cazul urcării pe tron a trei regi (Pepin, Hugh Capet şi Ludovic al X-lea, de fapt al IX-lea) şi continua să fie nesocotită odată ce regele Franţei domnea fără un titlu în conformitate cu legea salică, deoarece îl avea prin descendenţă femeiască.
Merită să observăm, cu această ocazie, că deşi nu recunoşteau legea salică, feudalii englezi au aplicat-o uneori în mod tacit, deoarece Henric al IV-lea a luat coroana Angliei de la Eichard al II-lea ignorind dreptul lui Mortimer, ca descendent ai fiicei lui Edward al III-lea, Philippa, al doilea copil al acestuia şi care, prin urmare,

24
25
26
27
23
29
30
trecea înaintea lui Lancaster la moştenirea tronului. Pe do altă parte, tot printr-o femeie, prin mama sa, Anna, descendentă a lui Mortimer, şi căsătorită cn Eichard, conte de Cambridge, ridică mai tîrziu pretenţii la tron, ducele de York, de unde izbucneşte Războiul de 30 de ani (purtînd denumirea de Războaiele celor două roze). Rezultă, din cele de mai sus, că respingînd principiul legii salice, Henric al V-lea nu mai era îndreptăţit la tronul Angliei, acesta revenind unui Mortimer, Edmond, conte de March, care era contemporan cu Henric, şi care moare în 1424, după acesta. Tot ca moştenit prin femei, ridică dealtfel pretenţiile sale la tron şi Henric Tudor, care îi urmează lui Richard al III-lea.
A patra carte a Vechiului Testament referitoare la reeensămîntul evreilor după întoarcerea din Egipt.
Referire la bătălia de la Cre'cy (1346), în apropiere de Reims, - în care moştenitorul tronului Angliei, Prinţul Edward, supranumit Prinţul Negru, s-a distins în mod deosebit, deşi numai un adolescent în vîrstă de 16 ani. Victoria englezilor a fost repetată în acelaşi loc şi în 1419, deşi pe scară mult mai redusă şi cu mai puţin răsunet.
Tatăl prinţului era regele Edward al III-lea, care conform relatărilor istoricilor urmărea cu privirea de pe o colină, pe care se afla o moară de vînt, desfăşurarea luptei în care era angajat fiul său. Regele refuză să-i trimită ajutoare pentru a-l lăsa să iasă singur biruitor din încleştare. După victorie l-a investit cavaler pe cîmpul de luptă.
Regele Henric avea 27 de ani în scena de faţă şi conform convenţiilor tradiţionale tinereţea era considerată ca perioada din viaţa cuprinsă între vîrsta de 17 sau 23 de ani şi 46 sau 42 de ani, motiv pentru care regele este considerat ca fiind la începutul primăverii vieţii.
în timpul cînd Edward al III-lea se afla în Franţa, în 1346, regele Scoţiei David al II-lea năvăli în Anglia, dar fu învins şi făcut prizonier în lupta de la Nevill's Cross, la 17 oct. 1346. El nu a fost însă trimis lui Edward în Franţa.
în original, Shakespeare consideră că albinele sînt conduse de un rege, conform credinţei generale, întîlnită pentru prima oară la filozoful grec Aristotel (sec. IV î.e.n.) şi întărită de Vergiiiu (sec. I î.e.n.) caro prezintă o descriere a societăţii albinelor în Cartea a 4-a a *Georgieelor,* poemul său didactic.
în urma dobîndirii, de către regele Franţei, Filip al Vl-lea, a provinciei Daupliinâ, în 1349, aceasta a fost atribuită ca apanaj moştenitorului tronului, care a primit şi titlul de „delfin", denumire ayînd sensul de „suveran" în provinciile DaupliiniS şi Auvergne. în 15G0 provincia a fost integrată regatului, termenul răraînînd totuşi ca titlu al moştenitorului tronului şi mai departe.

31 O practică obişnuită la turci era aceea de a se tăia vîrful limbii unora
dintre sclavii cei mai apropiaţi de persoana sultanului pentru a nu putea divulga secretele pe care le aflau, ca urmare a slujbei po care o îndeplineau; călăii erau, de asemeni, deseori asemenea muţi
32 Regele Henric vrea să spună că dacă istoria nu va avea multe de spus

după ci atunci preferă să zacă într-o groapă fără nici o inscripţie, mută asemenea unui sclav mut şi lipsită chiar şi de cel mai simplu epitaf, din felul acelora care se scriau pe o Mrtie lipită cu ceară pe lespedea mormintelor şi erau repede distruse de ploi şi vînt.
33 Jocul de tenis, cu rachete avînd corzi de sfoară şi cu mingi de piele
umplute cu păr, într-o curte dreptunghiulară închisa de patru pereţi şi împărţită în două de o plasă joasă la mijloc, era foarte popular în lumea aristocratică elisabetană.
34 Ghiulelele tunurilor au fost la început din piatră şi aveau forma unor
mingi.
35 Pentru a apăra portretizarea caracterului nobil al eroului său preferat,
Shakespearo îl înfăţişează pe regele Henric exprimîndu-şi încă o dată convingerea că luptă numai pentru triumful unei cauze drepte - ca orice cavaler desăvîrşit - şi, prin urmare, nu pentru cîştigui său personal.
36 în mitologia clasică Hermes sau Mercur (la romani) îndeplinea slujba
de mesager sau herald al zeilor şi era, în mod obişnuit, 'reprezentat ca purtînd o bonetă înaripată şi sandale cu aripi, ţinînd în mină o mică varga pe care era încolăcit un şarpe.
37 Shakespeare are probabil în minte armoria lui Edward al III-lea care
reprezenta o sabie încercuită, în lungul ei, de trei coroane.
38 Shakespeare foloseşte în mod obişnuit numele unei ţări în sensul de
regele acesteia.
39 Prologul se referă la un complot, pus la cale de cei trei pe care i-a
numit şi care va fi descoperit şi pedepsit în act. II, se. 2.
40 Numele obişnuit, în acea vreme, pentru Canalul Mînecii.
41 în act. III se. 2, Nym i se adresează lui Bardolph numindu-l caporal;
o întoarcere astfel la rangul pe care îl are în *2 Henric al IV-lea,* act. III, se. 4. Probabil o eroare din partea lui Shakespeare.
42 Fierul de proastă calitate plesnea la ger.
-l3 O practică obişnuită în evul mediu era aceea ca doi bărbaţi sa se lege prin jurămînt să fie nedespărţiţi şi să se ajute reciproc în situaţii primejdioase, nuroindu-se în acest caz *fratres juraţi-.* Ceremonia jurământului diferea însă de aceea practicată în lumea noastră, în cazul fraţilor de cruce.
44 în vremea lui Shakespeare era răspîndită moda ca femeile să ţină pe lîngă ele căţeluşi albi cu părul creţ şi foarte neastînipăiaţi, originari din Islanda.
452
45 Latinul *solus* are şi sensul de „singur" dar şi acela de „neînsurat". De
aici izbucnirea mînioasă a lui Pistol
46 Tai eîtlejul (beregata)". Pistol vrea să facă paradă de franceza lui,
care însă lasă de dorit. El recurge la limba franceză şi în act. IV, se. 4.
47 în legenda medievală a Cresidei aceasta este pedepsită de Saturn şi
Cynthia, pentru faptul de a fi trădat iubirea lui Troilus, îmbolnă-vindu-se de lepră; motiv pentru care este părăsită de Diomede.
48 Prietenia hangiţei, apărînd în *2 Henric al IV-lea* act. II, se. 4 şi act. V,
se. 4.
49 Unul din cronicarii francezi, după cum relatează Stone, afirmă că acela
care l-a informat pe Regele Henric de existenţa complotului a fost Contele de March, căruia complotiştii i-au oferit coroana Angliei, pentru a-l cîştiga de partea lor. Contele de March fiind descendent prin mama sa din fiica lui Edward al III-lea, născută înaintea lui Lancaster şi York, era în mod legal, îndreptăţit la coroana Angliei.
50 Aluzie la legenda lui Acteon - nepotul regelui Cadmus, fondatorul
Tebei - care surprinzînd-o pe Diana, în timp ce se îmbăia, a fost transformat de zeiţă într-un cerb, pentru a nu mai putea povesti nimănui cum o văzuse. Nemaifiind recunoscut de propiiii săi cîini, a fost sfîşiat în bucăţi de aceştia. *(Metamorfozele* lui Ovidiu, III, Acteon).
51 Numele portului Southampton, do pe coasta Mării Mînecii, scurtat la
două silabe pentru a corespunde metricei versului.
52 Holinshed, ca şi alţi cronicari, afirmă că adevăratul motiv al contelui
de Cambridge pentru a intra în conspiraţie a fost acela de a ajuta pe cumnatul său, Contele de March, să ia coroana şi prin acesta, care nu avea moştenitori, să ajungă el însuşi la tron. Eichard de Cambridge a fost executat pentru trădare în anul 1405. Nepotul său de fiu, însă, Edward, duce de York, cucereşte totuşi coroana în 1461, devenind regele Edward al IV-lea.
53 Moartea lui Falstaff corespunde punctului culminant în schimbarea
radicală a comportării Regelui Henric: trecutul dezordonat, compromiţător al regelui va fi înmormîntat cu Falstaff şi va fi dat uitării.
o4 Hangiţa vrea să spună „în sîriul lui Avraam", folosind expresia ebraică însemnînd „paradis". Ea confundă însă legendele biblice cu legendele bretone ale regelui Arthur.
55 Expresia, luată din Apocalipsa Sf. Ioan Teologul, fusese folosită de Joiin Wyciiff şi discipolii acestuia ca termen de ocară pentru Biserica din Roma şi devenise curentă în epoca elisabetană.
"6 In cadrul petrecerilor populare de Rusalii, era obiceiul să se prezinte publicului un dans grotesc foarte mult apreciat în care executanţii
453

îşi înnegreau feţele şi se îmbrăcau în fostume ridicole, pe care erau fixaţi clopoţei. S-a spus că acest dans fusese adus în Anglia, de John Gaunt, la înapoierea sa din expediţia militară, din 1386, în Spania, în timpul lui Edward al III-lea.
57 încins Iunius Brutus a fost unul dintre conducătorii răzvrătirii roma-

nilor care l-au alungat pe regele Tarquinius Superbus instaurînd republica, fapt pentru care a fost unul dintre primii doi consuli ai republicii, în anul 509 î.e.n. Mama sa, Tarquinia, era sora regelui, însă acesta se temea de Brutus şi fratele său mai mare, fiindcă se alăturaseră acelora care erau contra lui. Pentru aceasta Tar quinius îl ucise pe fratele lui Brutus, care scăpă de aceiaşi soartă simulmd o stare de idioţie, de unde porecla sa *Initus,* care în limba latină înseamnă „prostănac, redus mintal".
58 V. nota 25.
59 Shakespeare redă în aceste rmduri, apioape exact descrierea jalei
care a cuprins Franţa după înfrîngerea dezastruoasă suferită la Agincourt.
60 Din punct de vedere istoric ambasada lui Exeter a avut loc în februarie
1415, iar Henric a debarcat în Franţa numai în luna august a aceluiaşi an.
61 Cu alte cuvinte: soarele care abia a răsărit.
62 Această ofertă a fost în realitate făcută Regelui Henric de Wnichester,
în luna iunie, cam cu două luni înaintea debarcării englezilor în Franţa.
63 Ţăranii liberi erau vestiţi în acea vreme pentru vitejia lor.
64 Sf. Gheorghe fusese proclamat, din vremuri străvechi, drept sfîntul
patron al Angliei. în mod asemănător scoţienii îi au pe Sf. Andre% velşii pe Sf. David, iar irlandezii pe Sf. Patriciu.
65 Se pare că Shakespeare comite o inadvertenţă deoarece nu se poate
înţelege cînd au fost Nym şi Bardolph la Calais, odată ce englezii se îndreaptă numai acum spre Calais.
66 Din cauza introducerii armelor de foc apăruse o mare controversă,
la sfîrşitul secolului al XVI-lea, în privinţa tacticii de luptă, unii susţinînd că noile arme cer schimbarea tacticii clasice, romane, alţii, apărînd, cu hotărîre, tradiţiile militare.
67 Conform regulilor războiului, din acele vremuri, capitularea unei cetăţi
era admisă numai pînă la începerea asaltului final. O depunere jos a armelor, văzînd că lupta este pierdută, nu mai putea salva cetatea de măcel şi distrugere totală. în ameninţările Regelui Henric se reflectă, pe cît se pare, distrugerile cumplite ale unora din cetăţile din Ţările-de-Jos în timpul războaielor din acea ţară.
68 Referirea este la „uciderea pruncilor" OJ donată de Regele Iro'l, la
naşterea lui Iisus Hristos, pentru a ucide şi copilul care, conform

69
70 71
72 73
74
75
76 77
78
80
81
82 83 84
87
spuselor magilor, se născuse pentru a fi regele Iudeilor, ceea ce îl făcuse pe Irod să-şi simtă ameninţată domnia.
Cronicarul Holinslied prezintă lucrurile invers.
„Doamne Sfinte!"
Referire la faptul că războinicii englezi erau descendenţi ai normanzilor lui William Cuceritorul, care cucerise Anglia în 1066.
„Să mor eu!" (fr.)
Nume dat în vechime Angliei, din cauza coastelor sale albe, care fiind foarte înalte se văd de foarte departe, de pe mare, - conform explicaţiilor lexicografului englez Samuel Johnson (sec. al XVIII-lea).
„Dumnezeu al bătăliilor!" (fr.)
„Volta" era un dans constînd dinfcr-o întoarcere în doi paşi urmaţi de un salt înalt al partenerei, la sfîrşit. Dansul era originar din Italia.
„Coranta" era un dans în doi timpi şi in pas de fugă, imitînd un galop reţinut şi grav.
Numele rostite de regele Franţei sînt aproape toate luate din lista francezilor morţi sau făcuţi prizonieri, la Agincourt, din cronica lui Holinshed.
Se pare că Shakespeare preia metafora din poetul roman Furius, (sec. I. î.e.n.) deşi atît Horaţiu cît şi Quintilian dezaprobă această figură de stil.
Regele Henric trimisese un detaşament să ocupe un pod peste rîul Ternoise, necesar să-l traverseze pentru a ajunge la Agincourfc, unde se afla oastea franceză. Detaşamentul a cucerit podul peste care englezii au trecut în noaptea zilei următoare, în ajunul bătăliei de lîngă localitatea sus menţionată.
Referirile la Agamemnon, comandantul oastei grecilor la asediul Troiei, sînt frecvente în literatura epocii lui Shakespeare, datorită reaiu-melui de comandant înţelept pe care îl avea Agamemnon. Marc Antoniu, locotenentul lui Iuliu Cezar şi adversarul de mai tîrziu al lui Octavian, era vestit pentru vitejia lui (v. piesa *Antoniu şi Cleopatra).*
Prezenţa Delfinului la Agincourt nu este confirmată de istorie. „Aşa! Ha!" (fr.)
„Calul înaripat, Pegas, cel cu nările de foc" (fr.). Pegas este în mitologia antichităţii, calul înaripat care a ţîşnit din sîngele Meduzei, ucisă de Perseu. (V. *1 Eenric al 17-lea,* nota 128).
Hermes (Mercur) este considerat inventatorul fluierului.
„Pe legea mea!" (fr.).
„Cîinele s-a întors unde a vărsat şi scroafa spălată la groapa cu nămol" (fr.).
Regele Henric se referă la asemănarea dintre somn şi moarte, trezirea din somn apărînd ca o înviere. Această apropiere între

cele două

stări se întîlneşte şi în alte piese alo lui Shakespeare. (Ci *Ifamlet,* **III,** 1; *Macbeth,* II, 3 ete.)
89 „Cine-i acolo?" (fr.).
90 „Regele" (fr.). Cu toate cunoştinţele sale de limbă franceză, Pistol ia cuvintele „le roi" drept un nume propriu.
91 Vestit general roman. Adversarul lui Iuliu Cezar, de care a fost învins la Pharsala (48 î.e.n.). Căutînd adăpost în Egipt, a fost ucis de sfetnicii regelui Ptolomeu. Prin spusele lui Flueilen, Shakespeare se arată partizan al acelora care se declarau în favoarea menţionării tacticii de luptă romane (v. nota 66).
92 Ideea că regele este asemenea tuturor oamenilor se întîlneşte şi în *Eseurile* lui Montaigne (sec. XVI).
93 în original, joc do cuvinte între *crown* cu sensul de „cap1' şi acela cu sensul de monedă de aur numită „coroană". Cei care tăiau sau pileau aur din monedă se pedepseau cu moartea.
94 Sălaşul, conform mitologiei greco-latine, unde se duceau sufletele eroilor, după moarte şi care se afla pe o insulă în oceanul din apus. Vergiliu a situat însă Elizeul în Hades (lumea subpămînteană).
95 *Hyperion,* fiul lui Uranus şi tatăl lui Helios, zeul soarelui, este. adeseorj confundat cu acesta din urmă.
96 Eichard al II-lea l-a tratat pe Regele Henric, cînd era copil, în timpul exilului tatălui său, Hemic Bolingbroke, cu multă bunăvoinţă, ceea ce a dus la stabilirea unei apropieri sincere între ei, motiv pentru care Regele Henric i-a strămutat mormântul, cu multă ceremonie. Faptul că Regele Henric mărturiseşte că l-a plîns pe Richard arată şi el înaltele sentimente umanitare care îl stăpînesc.
97 „Să-ncălecăml" (fr.).
98 „Porniţi!" (fr.).
99 Comentatorul John Walter (colecţia The Arden Shakespeare) consideră că replica Delfinului înseamnă: „Să pornim peste ape şi pămîntl"
100 „Nimic altceva? Nu şi peste aer şi foc?" (fr.).
101 „Ba şi prin cer, vere Orl<$ans"(fr.).
102 Fiul mai mic al lui Westmoreland se căsătorise cu fiica lui Salisbury.
103 „Pe Jupiter" fiind o imprecaţie folosind numele unei divinităţi mitologice şi urmînd invocaţiei ,.O, Doamne", apare ca folosită într-un contrast total nepotrivit. Se pare însă că expresia a înlocuit pe cea oiiginală pentru a nu contraveni la legea împotriva prezentării a orice putea îi considerat ca profanare a religiei, [pe scena teatrelor.
104 Ziua Sf. Crispian este la 25 oct. şi comemorează martirajul fraţilor Crispinus şi Crispianus, care au fugit din Roma la Soissous în timpul persecuţiilor lui Biocleţian (303 - 305). Deoarece aveau meseria de cizmari au devenit patronii acestora.

105 „Cred că eşti un gentilom de neam mare". Se poate observa în cele ce urmează că şi franceza soldatului francez are scăderi seiioase, afară de cazul în care Shakespeare vrea să folosească, anume, o franceză mai puţin îngrijită, ca a oamenilor simpli.
106 „Fetiţo, draga mea", un vers dintr-un cîntec irlandez, pronunţat însă greşit.
107 „Doamne, Dumnezeule!'- (ajută-mă) (fr.).
108 „Indurare, fie-ţi milă de mine!" (fr.)
109 „Nu poţi slăbi strînsoarea puternică a mîiuii tale?"(fr.).
110 „Vai, iartă-măl" (fr.).
111 „Ascultă! Cum te cheamă?" (fr.)
112 „Domnul de Fer (fier)" (fr.).
113 „Ce spune, domnule?" (fr.)
114 îmi porunceşte să vă spun să vă pregătiţi, deoarece acest soldat vrea să vă taie beregata, imediat". (Franceza pajului lasă şi ea de dorit).
115 „Da, îţi tai beregata" (fr.).
116 „Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, cruţaţi-mă! Sînt nobil de neam mare: lăsaţi-mi viaţa şi vă voi da două sute de scuzi"(fr.).
117 „Ce spune, domnişorule?"(fr.)
118 „Deşi e ceva împotriva jurămîntului său, de a nu cruţa nici un prizonier, totuşi, pentru scuzii pe care i-ax făgăduit, îţi acordă bucuros libertatea, adică te lasă slobod" (fr.).
119 „îţi mulţumesc, de mii de ori, în genunchi, şi mă consider fericit că am căzut în mîinile unui cavaler, care este, după cum cred, cel mai curajos, viteaz şi cît se poate de distins senior al Angliei" (fr.). în scena de faţă Shakespeare vrea să sublinieze spiritul de laşitate al învinşilor, care, deşi în număr de 60.000 - după cum spune Westmoreland în primele replici ale scenei a 3-a a acestui act, faţă do numai 12.000 cîţi erau englezii, au suferit totuşi o înfrîngere totalmente dezastruoasă.

120 „Urmează-l pe marele căpitan!" (fr.)
121 „Ei, drace!" (fr.)
122 „Vai, monseniore! Bătălia e pierdută! Totul e pierdut!" (fr.)
123 „îmi vine să mor!" (fr.)
124 „Vai, soartă vitregă!" (fr.)
125 Sfîrşitul scenei aminteşte dezordinea cauzată de panica din Troia
cînd au pătruns grecii în cetate şi cînd Enea, cuprins de disperare, se gîndeşte că e mai glorios ca un luptător să moară cu armele în **mâini,** decît să caute să supravieţuiască (cf. *Encida,* cartea a **Il-a).**
126 Cronicarul francez Monstreîet afirmă că şi Regele Henric a fost lovit
cu putere în luptă.
127 Fiind la un ospăţ, în timpul expediţiei sale în Persia, Alexandru cel
Mare, înfierbîntat de băutură, a afirmat că victoriile sale sînt mai
45(5
457
mari decît ale tatălui său, Filip ai Il-ea. Cleitns, care **era** cel **mai** bun prieten al său, înfierbîntat şi el de băutură, l-a contrazis, sus-ţinînd contrariul. Alexandru **a** apucat atunci lancea unuia dintre soldaţii de pază de lîngă el şi şi-a ucis prietenul.
128 *Non nobis* este unul din psalmii din *In exiiu Israel de Âegypto (La*
ieşirea izraeliţilor din Egipt).
129 între bătălia de la Agincourt şi scena de faţă au trecut 5 ani.
130 Aluzie la expediţia lui Essex în Irlanda, în 1599, care însă nu a fost
încununată de succes.
131 Ultimul rege briton, considerat ca strămoş al reginei Elisabeta, familia
Tudor-ilor fiind velşi.
132 După asasinarea lui Ioan Temerarul ducele Burgundiei, de către Prinţul
Delfin, fiul ducelui se alia cu Regele Honrie, în 1419, ceea ce îl determină pe regele Franţei să încheie pace cu Honrie.
133 „Iortaţi-mă (fr.").
134 „Ce spune? că semăn cu îngerii?" (fr.).
135 „Da, într-adevăr, cu voia dvs., aşa spune" (fr.).
136 „Vaij Doamne! Limba bărbaţilor e plină de înşelăciuni!" (fr.)
137 „Dai" (îr.)
138 „Eu cînd stăpîn al Franţei şi voi eînd mă aveţi pe mine" (fr.).
139 „Atunci Franţa este a voastră şi voi sînteţi a mea" (fr.).
140 „Dacă-mi daţi voie, franceza p6 care o vorbiţi este mai bună decît
engleza pe care o vorbesc eu" (fr.).
141 Anacronism. Constantinopolul va fi cucerit de turci abia în 1453.
142 „Cea mai frumoasă Caterina din lume, foarte draga şi divina mea
zeiţă" (fr.).
143 „Falsă" (fr.).
144 „înţeleaptă domnişoară din Franţa" (fr.).
145 „Kegele, tatăl meu" (fr.).
146 „Lăsaţi, monseniore, lăsaţi! Nu vreau să vă coborîţi măreţia sărutînd
mîna nedemnei voastre supuse; iertaţi-mă, vă rog foarte mult, preaputernicul meu senior" (fr.).
147 „Nu este obiceiul în Franţa ca doamnele şi domnişoarele să fie sărutate
înaintea nunţii lor". (Franceza Caterinci nu o franceză!)
148 „A înţelege" (fr.).
149 „Da, întocmai" (fr.).
150 „Prea iubitul nostru fiu Henric, Rege al Angliei, moştenitor al Fran-
ţei" (fr.).
-V. Ştefăncscu-Drăgăneşti